

1991ko uztailak 14 — 1.347 zenbakia — 185 pezeta (BEZ barne) / 11 libera

ARGIA

Ainhoa Arteta
musikaz mintzo

Aurtengoan
bi pastoral
eta bi nafar

**BIZIKLETA GAINEAN
IBILI MUNDUAN**

DOSSIERRA

ASTIA SOBERAN?
JAIEGIN PRIMERAN!

ENBORA
ALDUEN
BILA

jaiegin

LARUNBA
ETA IGANDE
ZEURE KIOSK
ESKA EZA

ASTE BURUETAKO ZEURE ALDIZKARIA

Erne euskara kutsatzearekin!

KEZKATUTA naukan arazo bat aipatu nahi dizuet. Denok, aitortu ala ez, jakin dakigunez, euskara ez dai-teke «puro-puro», bere ho-rretan kontserbatu. Esan nahi dudana da, inguruko erderetatik hainbat eta hainbat mailegu hartu beharrean gaudela. Ez dut kontrakorik defendituko noski, baina mailegu horien norainokotasuna da, izan ere, kezkatzen nauena. Ba-tetik ikusten dut Bizkaiko, edo hobeto esateko Bilbo aldeko euskaldunek eus-kara ez-fresko, behartu sa-mar bat erabiltzen dutela. Baina bai behintzat gurea baino zuzenagoa!

Gurean, esan nahi dut Gipuzkoako herri gehienez, gazteen artean behinik behin, euskara eta espai-nola nolanahi nahasten bait ditugu, esaldi bat batean, hurrengo bestean, izuga-rizko saltsa! Fenomeno hauek nora garamatzate? Kontutan izanda gainera Iparraldean beste horren-beste gertatzen ari dela fran-tsesarekin, eta Nafarroako euskararen azentoarena ere

mundiala da, ahitzen ari dira behintzat «Hego mendebal-deko nafarrera garaieraz» edo horrelako dialektuez egiten zutenak eta gure lehengusu Iruñekoari adi-tzea besterik ez dago han euskalki berri sortzen ari dela, zeinaren atzizki tipi-garria «-ico» izango bait da [...]

Joxe Izagirre
(Donostia)

Kirol amateurra garaile

AZKEN ekainek berri pozgarria ekarri digu kirol-tzaleoi. Izan ere, amateurra den futbol talde bat, Herna-ni, Gipuzkoako nagusienez-takoa bihurtu da, Hiruga-rren mailatik Bigarren B-ra igotzea lortu bait du.

Ez dago konparatzerik talde honek erabili duen «dirutza» maila bereko beste taldeek erabili dutenarekin. Ezta antzik ere! Arrazoa oso sinplea da: jokalariek ez du-te deus ere kobratzen. Tal-deak biltzen duen diru apu-rra gastuei aurre egiteko da.

Jokalariek, gainera, nahi dutenean, beste talde batera joan edota futbola uzteko

aukera osoa dute.

Baina ez da pentsatu behar azken urteotako kontua denik. Egoera ho-netan sortzen den giroa ezin hobea denez gero, ez da harritzekoa ikustea urtetan aurrera doazen jokalaria-k ilusio biziz entrenatzen, erakusten ...

Handinahikeriaz blai dauden taldeek badute non begiratua.

Mikel Hernandez
(Lasarte-Oria)

Milioiak dantzan

SINESTEZINA dirudi nola mugitzen den jendea diru kontuekin. COPEko Luis del Olmori ONCEren agindu-pean dagoen Onda Cero Irrati Kateak egin dion mila eta berrehun milioiko es-kaintza, harek onartu eta gero, COPEkoek mila mi-lioiko eskaintza luzatu diote SERen arrakasta handia lor-tua duen Iñaki Gabilondori.

Dirudienek, azken honek ez du onartu eta fitxaketa-joku honetatik kanpo gera-tzea erabaki du.

Honek gauza asko ekar-tzen dizkit gogora. Batetik,

elizaren kateak horren erraz jokatzek milioi madarika-tuekin, orain arte inbertsio hutsa zen lokutorea joatean. Bestetik, komunikabideen alorrean emandako alda-keta batetaz aspaldi kontu-ratu nintzen: berriak eman behar dituztenak berri bihurtu dira, eta berriak be-rak baino garrantzitsua-goak, zinez. Azkenik, be-raien entzule sutsu horieta-koa banintz, zeharo engai-natuta sentituko nintzateke.

Bego Agirre
(Zornotza)

OHARRA: Sail hau, aldiz-karian azaldutako edozein gairi buruz edota interes-garri litekeen beste edozei-ni buruz, **ARGIA**ko irakur-leak adierazi nahi duena idatziz jasotzeko txoko irekia da. Gutunak ez du inoiz mila karakter (folio erdi, espazio bikoitzean) baino gehiago izango; ber-tan, igorlearen izen-abize-nak eta kaleratu nahi duen sinadura agertuko dira, gehienez lau hitzetako ti-tularrarekin batera. Gutun hauek **ARGIA**, 1 eta 2 pabi-loiak, Industrialdea, 20160 Lasarte-Oria helbidera bi-dali behar dira.

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK .....
HELBIDEA ..... TEL .....
HERRIA .....
HERRIALDEA ..... D.P. ....
BANKU/ AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA .....
KONTURAREN ZENBAKIA .....

ARGIA

1.347. alea

6. Politika kronika. I.ZUBIONDO.

8. Imanol Murua, Gipuzkoako diputatu nagusi ohia: «Madrilek transferentziak ukatuta, motzean lotua du Eusko Jaurlaritza». GARBINE UBEDA.

12. Politika ttantaka.

14. Nazioarteko kronika. L. MARTINEZ.

16. Kroazia bidean, eta Eslovenia independentzia dastatzen. XABIER LETONA.

20. Nazioartea ttantaka.

22. 400 errefuxiatu politiko inguru daude.

Euskal Herriko afrikarrak. MYRIAM GARTZIA.

27. Ikerlariak txerri odolarekin giza plasma lortzekotan. AMAGOIA IBAN.

32. Saez de Okariz gazteak tradizioari eusten dio.

Axuleiuk hiri apaingarri. IÑAKI URIARTE.

35. DOSIERRA: Bizikleta biziz. AMAGOIA IBAN, XABIER LETONA.

43. Ainhoa Artera: «Euskal Herriak ezin dio behar bezala mundu profesionalari aurre egin». JOXI GOIKOETXEA.

49. Kultur kronika. JOSU LANDA.

50. Bi pastoral eta bi nafar aurtengoan. A. BAYO, G. ARRESE.

56. Europa Cantat, abesbatzen olinpiada. LEIRE ABEKASTURI, IGONE OLARTE.

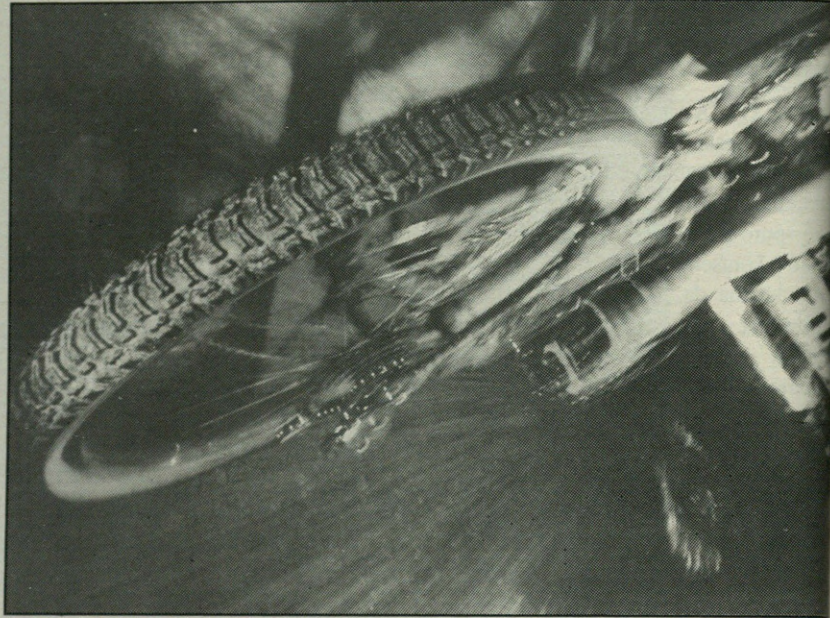
58. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.

60. Kultura ttantaka.

62. Astegiroa.

71. Komikia.

74. Militarren kontrako gerra irabazten ari gara. IMANOL HUIZI.

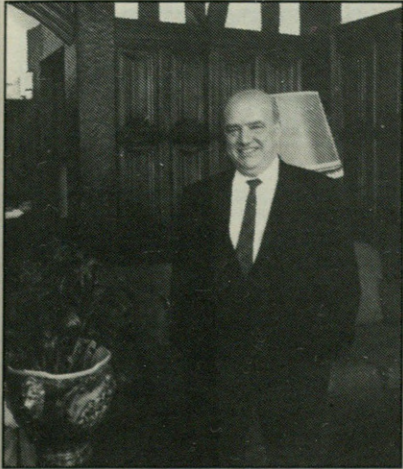

BIZIKLETA: Bizikletaren erabilerak gorakada izugarria ezagutu du azken urteotan. Mountain Bike-aren merkaturatzearekin, lokartuta zeuden salmentak berrindartu egin dira. Garraiobide honen ekoizpenean 98 enpresa mugitzen dira, eta garrantzitsuenak euskaldunak dira (BH, Orbea...). Benetako grina-sortzen ari da bizikleta jende artean. Mendian, errepidean, hirian... eskaintzen dituen aukerak anitzak dira. **35**

JUGOSLAVIA: Aspaldi iragarri zuten Eslovenia eta Kroaziak, ekainaren 26rako Jugoslaviak modu konfederalen antolatzeak aukerarik ezean. Eta halaxe egin dute azkenean. Balkanak sutan dira. Armada federalaren parte hartze gogorrak eta Esloveniaren erantzunak Europako zenbait estaturen jarrera aldarazi du. **16**

IMANOL MURUA: Gutxienez hamazazpi bat urte bete ditu politika munduan Imanol Murua. Baina Irurtzun-Andoain autobidearen inguruko gatazka zabaltzen hasi zenean egin ziren famoso bera ezezik diputazioa ere. Gipuzkoako diputatu nagusi ohiak orain beste ikuspegi batetik ulertzen ditu gauzak./8

AINHOA ARTETA: Gero eta famatuago bilakatzen ari den operako abeslari tolosarra, nahiz eta New Yorken bizi, Euskal Herrian dago une honetan. Ezagunak dira soprano honek Placido Domingorekin egin zituen bi kontzertuak. Bere harremanen xehetasunak, Euskal Herrian kantua nola ikusten duen eta bere proiektuak azaltzen dizkigu./43

PASTORALAK: Datorren astean taularatuko da aurtengo lehen pastoralak: «Harispe». Muskildiko herriak egingo du, Pierre Paul Berzaitz kantariak idatzitakoa. Bigarrena abuztuan izango da: «Xalbador», Larrañeko herriarena eta Roger Idartek izkiriatura. Mustraka edo entseietan izan gara argazkiak egiten eta bertako giroa bizitzen./50

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Gorka Arrese, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda.

Bilbon: Joseba Azpeitia, Jose Mari Egaña, Myriam Garcia, Xabier Letona, Ermiñe Madariaga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Jon Olaizola, Xabier Zabaleta.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparraldean: Isabel Etxeberria.

Kolaboratzaileak: Mikel Antza, Kike Amonarriz, Mikel Asurmendi, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Nerea Azurmendi, Juan Mari Arzak, Jean Louis Davant, Enbido, Elhuyar, Xarilo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Itsaso Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Arantxa Gutierrez, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Amaia Lasa Alegria, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Fermin Muguruza, Imanol Murua, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Bota Punttuba, R. M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Ramuntxo Sagarzazu.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. 114 Postakutxa Bilbo

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

1991. urterako harpidetza sariak (BEZ barne):

Hego Euskal Herria ... 7.450 pezeta.
Ipar Euskal Herria ... 490 libera.
Estatu Espainola ..... 7.450 pezeta.
Beste atzerriak ..... 9.800 pezeta.
Airez ..... 14.900 pezeta.

Opor politikoetarako txupinazioa

SAN FERMINETAKO txupinazioak oporretara aldegin nahiean harrrapatu ditu politikari gehienak. EAEko Legebiltzarrak amaitu ditu bere saioak derrigorrezko soldaduzkaren kontrako deklarazio batez. Gipuzkoako Batzar Nagusiek Eli Galdos hautatu dute Diputatu Nagusi, EAJ eta PSOEren botoekin. Arabarrak atzeratu egin dira eta aste guztia pasa dute sozialistek eta jeltzaleek Diputazio eta Gasteizko udaletxeko pastel banaketa dela eta tirabiran. Baina jeltzaleek badakite sozialistenak mehatxuak baino ez direla. Nahiz eta jasan egin beharko dituzten Ansola eta Cuerda aste honetan izendatu arte.

Luzeago joko duena Nafarroako Lehendakariaren izendapena izango da. San Ferminak pasa eta gero, 17an aurkeztuko da lehendabiziko hautagaia. Eta aste guztian, Urralburu ala Alli zein aurrena aurkeztu, eztabaidan aritu dira UPN eta PSN. Ez da dudarik 17an Alliren txanda izango dela. UPNkoek esan bezala, beste elementu bat izango du horrela PSNk, HBK «progreso» gobernua eragoz ez dezan, nahiz eta Alliren ustez, PSOE Estatua erabiltzen ari den HBri zerbait eskaintzeko.

Ez dator bat ikuspegi horrekin Ramon Jauregi sozialistak esan berri duena. EAEko sozialisten idazkari nagusiarentzat saioa egin beharra dago inork —alderdi edo komunikabide— ez dezan negoziazioei buruz hitzegin eta HBri lortu dituen alkatetzak kentzeko.

Nafarroako agintarien talante «zabalaz» asko erakutsi du Iruñeko Jaime alkateak. Betiko txosnen kontra bulldozerrak bidaltzeak enfrentamendu

handiak ekarri ditu San Ferminetara. Riau Riaua suspenditu beharra batetik eta alkatea bera, zaurituta, klinika batean ingresatu beharra bestetik.

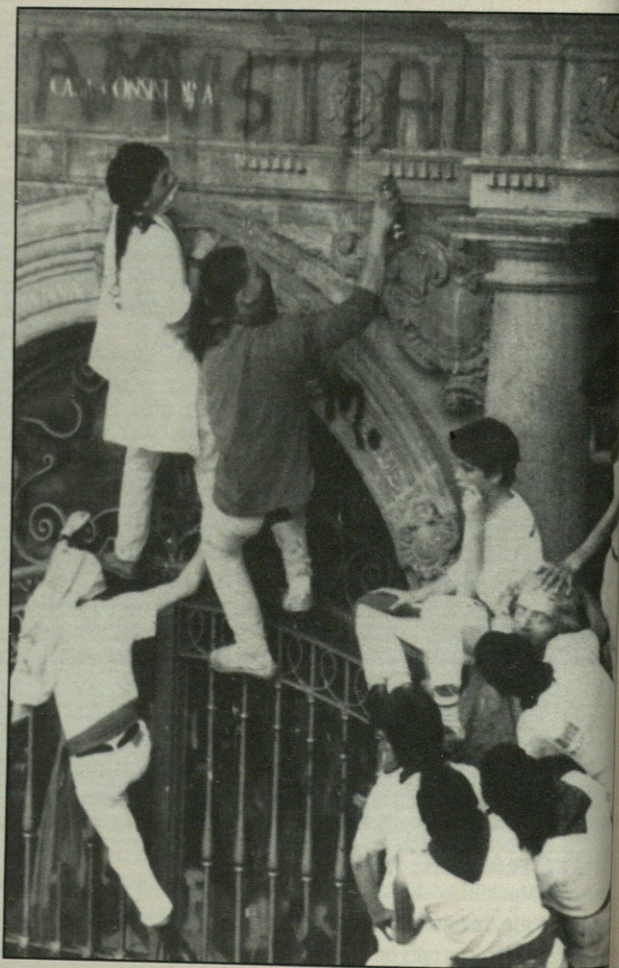
KLINIKAN ingresatzeko moduan geldituko zirenak, besteak beste, Sevillako espetxean zeuden euskal presoak dira. Jakin denez horietatik hiruk ikaragarritzko jipoiak jasan dituzte. Egurra ez dute ordea preso sozialen eskutik jaso, funtzionarienetik baizik.

Euskal presoen abogatuak esan dutenez preso sozialak inoiz baino adiskideago agertu dira. Instituciones Penitenciariasek euskal presoak inkomunikatzeko eta babesik gabe uzteko profintatu du atentatua. Erakunde honek berak antolatutako dira, gestora eta abokatuen ustez, Burgoseko gutun famatua, Soriako eta etabarrak.

Hala izan ala ez, euskal presoen senideek Espainia guztian barrena sakabanatuta dauzkaten seme-alabak bisitatzeak, normalean sortzen dizkien enbarazo eta arazoak kontutan hartuta egokia litzateke Euskadiko espetxeetara ekartzea guztiak. Ardanzak esan du ezinezko

dela mendekuak babestea. Baina ez litzateke oso burutsua izango beste euskal presoren bat hil arte zain egoitea, giza eskubide minimoak zain daitezen eskatzen hasteko. Besteak beste mendekua sufritu dutelako dagoeneko beren haragitan. Sevillan zegoen ARGIAko Imanol Haranbururen ubelduei galdetu bestela.

SOLDADUZKA ez egiteagatik errefuxiatuak zegoen Garcia Goena tolosarrak heriotzarekin ordaindu zi-

tuen Amedo eta Moncloako kañozuloen arteko desadostasunak. Inmakulada Gomez Amedoren mai-taleak garbi adierazi du epaitegian. Blanca Balsategik berriz, Dominguezenak, ezer ez zekiela deklaratu du. Nahiz eta egunkari guztietan argitaratu diren Garzonen aginduz Blancari grabatutako telefono elkar hizketak.

Mertzenariak deklaratzeko ez duten neurrian aipatu bi lekukoak ziren kargudunak. Eta garbi ikusi da Paesa ez zela alferrik aritu bata eta bestea-ren deklarazioak aldatu nahian. Horregatik Espainiako komentariaren lanturruak. Nolatan utzi da Estatu arazo hain garrantzizkoak horrelako esku txapuzeroetan? Estatu guztiek dituzte bere GAL modukoak. Hori ez dute zalantzan jartzen. Horren beharra azpimarratzen dute Pilar Cernuda bezalako komentariak. Baina epaiketak bestelakoak eta egileak finagoak izaten direla dira kexu. Ez GAL erakundearen antolaketaz.

ESLOVENIA eta Kroaziaren independentzien alde agertu dira EAJ, EA eta HB. Kurioski Slovenian agintean dagoen alderdi kristaude-mokrataren internazional berean dagoen EAJ izan da azkena aldeko agerpena egiten. Ez da dudarik Jugoslaviaren jokaerak eta Europako Komu-

nitatearen eragina izan dezaketela Euskal Herriaren etorkizunean.

Espainian, bestalde, Irailarako iragarri du Egiagarai ministroak Autonomien Hitzarmenerako eztabaidaren hasiera. Ordurako hasi beharko dute alderdi abertzaleek Europar herri moduan sartzeko estrategiarik egokiena zein den marrazten. Espainiak, Egiagaraiaren esanaren arabera, ez dauka inolako asmorik EAEko Estatutua eta Nafarroako Amejoramentua aldatzeko. Joseba Zubia EAEko kontseilariak ere ez dirudi asmo handirik duenik horretarako. Esan berri du Estatutua betetzea dela nahi duena eta «errebindikazio» hitza hiztegitik kendu beharko litzatekeela.

EAK eta EEk barne eztabaidatan darrate. 92ko maiatzarako iragarri du EAK kongresua eta Añamendik udazkenerako osatuko du EE barruko «korrontea». Bi alderdietan aipatzen da «birsortzea» eta, Garaikoetxeak artikulatu batean aipatzen duen alderdi sozialdemokrata nazionalistarekin, bat agertu dira añaamenditarrak.

Denbora beharko du prozesu honek baina zalantzarik ez da EEk eta EAK Gipuzkoan bakarrik gehitu ditzaketela indarrak batuz gero. EAJk eta HBk ez lukete ondo ikusiko SPD euskaldun edota CiU sozialdemokrata hori. Azken finean biak dau-

de PSOE-EAJ-HB eskemaren alde. PSOEek ordea begi onez ikusiko luke horrelako bat EAJ gehiago haz ez dadin Gipuzkoan eta HBk Esnaola operazioarekin galdu ez duena gal dezan.

EAJ barruan Ardanzaren ordezkia bilatzen ari direnean, Ramon Jauregi sozialista izan da bere kontra jo duen lehena, hirukoitza osatzerakoan egin zuen hankasartzea leporatuz. Hirukoitzak ez du EE salbatu, ez du PSE-ren gizarteratzea gerarazi, EAJk ez du EA jan eta gobernu programak ez du aurreratu abertzaletasuna zabaltzen. Jauregiren hitzak dira.

Ez dirudi Jauregi grazia handia egin dionik Ajuria Eneako Hitzarmeneko alderdien bilera udazkenerarte atzeratzeak, Madrilen beste hiru artezilari hil eta Italian bi autobus erre direnean. Hauteskundeak pasatukoan biltzekoak ziren baina, «El Mundo»-k argitara eman duenez, EAJn uste dute Arriskutsuegia litzatekeela bilera orain ospatzea, porrot egin bait dezake.

Ez da kasualitatea, EHU eta Ikastolen afera konponezinean dabilen Oliverik, gogoratzea PSOEek biolentziari bakarrik begiratzen diola eta ez Estatutuaren garapenari.

Iñaki Zubiondo

Imanol Murua, Gipuzkoako diputatu nagusi ohia:

«Madrilek, transferentziak ukatuta, motzean lotua du Eusko Jaurlaritzza»

Urte asko egin ditu Imanol Muruak politika munduan, hamazazpitik gora. Baina diputatu nagusi aukeratu zutelarik, Irurtzun-Andoain autobidearen gatazka sortu zenetik egin da, akaso, famatuen. Gipuzkoako diputatu nagusi ohiari pasatu zaizkio hasierako haserreak, eta urteotako gozo eta mingotsak oporretan ahaztu nahi ditu. Eli Galdosi utzi dio aulkia.

ARGIA. Nondik uste duzu joko duela bemendik aurrera autobidearen arazoak?

IMANOL MURUA.

Lehengo erizpideari segitu beharko liokete nere eritziz. Hori argi zegoen lehen ere; Batzarre nagusietan bildutako indar politiko guztiak ados ginen. Aurki diputaziora helduko direnekin bilera egitekoak gara. Adjudikazioen nondik norakoak eta zergatiak ikusi beharko ditugu. Nere aldetik, adjudikazioak egin ez balira, korporazio berria sartu eta gauzak berriro aztertzen hasiz gero, uda pasatuko zen ezer egin aurretik. Datozenek oraingoa baino sistema hobea bilatu nahi badute, guk planteatzen dutena aztertu-

ko dugu, eta koherente izaten saiatuko gara.

A. Eli Galdosek trazadua ez zuela ezagutzen esan zuen diputatu nagusi izendatzerakoan...

I.M. Gero akklaratu zuen. Neri harritu zitzaidan, trazadua denok ezagutzen bait dute batzarreetatik. Ez zuen hori esan nahi, baizik eta azken adjudikazioa eta gora behera horiek ez zituela ezagutzen.

A. Istiluak areagotu egingo omen dira.

I.M. Kontuan izan behar da trazadua pasatzen den lekuetan, udal gehienak konforme daudela. Denak ez badira ere, gehienak ez dira trazadua aldatzeko gogoan. Espropiazioetan ez da bat

ere arazorik izan. Hauteskundeetan trazadoaren alde zeudenak goraka egin dute. Beraz, istiluak sortu nahi dituenak sortuko ditu. Nork bere jokaera dauka. Lurraldeak bere posturak ditu, eta bukaera arte defendatuko dituela uste dut. Gauzak gogortzen badira, hilketarik balego edo bonbak... Lurraldeak zer pauso eman behar duen aztertu beharko du, eta diputazio eta batzarre nagusietan haiek hartzen duten posturaren arabera hartuko dugu guk ere gurea.

A. Hain argi baldin baduzue autobide ofizialaren aldekoa dela gebiengoa, zergatik ez duzue erreferendumik nahi?

I.M. Askotan esan dugu

arrazoia. Garbi dago zeintzudauden autobidearen alde eta zeintzu kontra. Kontra koek, HBk eta Lurraldeak demagun, indar handia dute, hauteskundeetan ikusi ahal izan den bezala, baina aldekoek askoz handiagoa dute. Egindako sondeoei garbi adierazten dute erreferenduma eginda ere, autobidearen aldekoa litzatekeela gebiengoa. Baina ez dut uste erreferenduma egin behar denik. Prezedenteari gatik alde batetik eta lege aldetik bestetik. Beste herrietan, erreferenduma parlamentuan jokoan dauden indarren artean oreka handia dagoenean, edo zailantza handiak daudenean egiten dira. Ez da hemengo kasua. Horretarako erreferenduma egingo balitz beste gauza askotarako ere egin beharko litzateke. Zergatik ez erreferenduma Bilboko portuarekin, edo Anoetako estadioarekin, beste erreferenderen bat egin behar denean... Erabaki guztiak erreferenduma bidez hartu behar al dira?

«Hitzarmen bidez abertzalea ez den alderdia indartzen badute, españolismoa bultzatzeko posibilitateak daudela esan nahi du».

A. *Diputazioari transferentziak ukatu izan zaizkio...*

I.M. Ez da horrela. Transferentziak Eusko Jaurlaritzari ukatzen zaizkio. LT-Hren bidez argi dago transferentzietatik zer den diputazioarena eta zer Eusko Jaurlaritzarena. Gakoa ez da diputazioari transferentziak ukatzea. Gakoa da gure komunitaterako oso inportanteak diren transferentziak ukatzea. behin transferituta, diputazio eta Eusko Jaurlaritzaren artean ez da arazorik. Madrilek ukatu egiten dizkigu, ez dizkigu

transferitu nahi. Urarena, esate baterako, oso garrantzitsua da, ez diru aldetik bakarrik, baita planifikazio aldetik ere. Hemen urtegi bat edo saneamendurako obra bat egin nahi denean, Madrilek eman behar digu baimena. Urtebete behar izaten da obrak hasten diren arte. INEM ere oso garrantzitsua da, langabeziari aurre egiteko dugun armarik inportanteena. Gu hor gabilta dirua jarri eta ahaleginak egiten, baina INEMek transferitu beharko luke dirua. Transferentzia garrantzitsuak daude gure etorkizu-

nerako ezinbestekoak direnak. Orain arte ez dira konpondu Eusko Jaurlaritza eta Madril. Nere ustez, Madrilek ez ditu transferentzia horiek esportatu nahi.

A. *Diputazioa estu da, beraz.*

I.M. Ez da diputazioa estu dabilena, baizik eta Eusko Jaurlaritza. Madril, transferentziak ukatuta, motzean lotua du Eusko Jaurlaritza. Azken urteetan ez da transferentziarik izan, behar-beharrezkoak zaizkigula esanda ere.

A. *Zer etorkizun ikusten diozu hirukoitzari?*

I.M. PSOEek egin dituen deklarazio guztien arabera, argi dago hankaz gora jarri nahi duela hitzarmena. Ez dirudi hiru alderdien artean interes hori dagoenik. Buzuragi guztiek esan dute hi-

rukoitza sakondu eta indartu egin behar dela, baina EAJ-PSOE hitzarmenak ez du ezertarako ere lagundu. Gauzak zaildu egin ditu. Garbi dago PSOEren jokoa zein den, nahikoa da egunotako egunkariak irakurtzea zer jokotan ari den ikusteko. PSOEek, bera jartzeko bota nahi du hirukoitza hankaz gora. Horixe bakarrik falta-ko litzaiguke.

A. *Ajuria Enean orduan bada nahikoa saltsa.*

I.M. Ez naiz aspaldian izan bertan, baina badakit eztabaida handiak dituztela. Nahikoa inkoherentea izan da dena. Gobernu hirukoitza genuen Gasteizen, bestalde Gipuzkoan ere gobernu hori lasai egiteko moduan ginen, gobernabilitatea segurtatzeko moduan. Hemengo iskanbila EAJk di-

■ «Zergatik ez erreferenduma Bilboko portuarekin, Anoetako estadioarekin... Erabaki guztiak erreferendum bidez hartu behar al dira?» ●

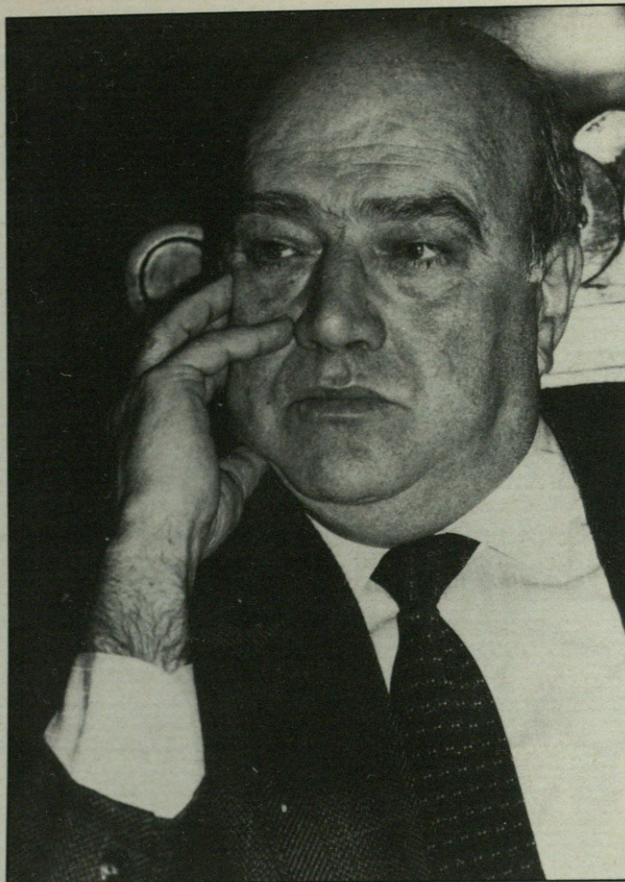
putatu nagusia nahi zuelako gertatu da. Ramon Jauregik hala azaldu zuen «El Mundo-n, EAJk obsesioa zuela horretarako. Jon Esnal Batzarre nagusietako lehendakariak ere, horixe bera esan zuen. Ez dakit zeintzuk diren arrazoinak hirukoitza ez sinatzeko. Ez zait iruditzen gobernabilitateagatik denik, inolaz ere. Ez dirudi horrela gobernabilitate handia lortu dutenik. Araban oraindik borrokan dabilta, eta hemen ere gobernabilitate askoz ere gutxiago lortu dute hirukoitzarekin baino. Donostian zer esanik ez. Hori marka askoz ere handiagoa izan da.

A. *Eari ez al zaizkio Eusko Jaurlaritzako karterarik ingratoenak tokatu?*

I.M. Ez nuke hala esango. Behar bada zailenak tokatu zaizkio. Oliveri hor ari da borrokan, egoerari buelta eman ezinik. Baina nik badut itxaropena. Oliveri eza gutzen dut eta dagoen jendearen ahalmena ere eza gutzen dut. Gauzak konponduko dira piskanaka.

A. *Ez dago bere esku bakarrik konpontzea.*

I.M. Diru mugak izaten dira alde batetik eta bestelako oztopoak ere badira. Zeintzuk justu ez dakit. Bat behintzat, aurretik datorrena. Lehen sozialistak egonak dira, eta lehendik hartutako erabakiei buelta ematea ez da bat ere erraza. Garbi dago sozialistek duten ikuspegia eta guk edo Oliverik daukuana ez direla berdinak. Baina hori ez dago aldatzerik egun batetik bestera. Nik itxaropen handia daukat. Herriarentzat hobeto dago Heziketa Oliveriren eskuetan sozialisten eskuetan baino.

«Oposizioan gauzak beti zailak dira, baina gu lan egiten ohituta gaude».

A. *Itxaropentsu zaude, baina ingurua erdalduntzen ari dela dirudi.*

I.M. Azkenengo paktuen ondotik nabaritu da hori. Gure gizartea plurala dela diote denek. Baina pluralitate horretan, Gipuzkoan eta Bizkaian gehiengoak abertzalea da. Paktu honen bidez abertzalea ez den alderdia indartzen badute, eurek bezala pentsatzen dutenak ere indartu egiten dira. Horrek esan nahi du espagnolismoa indartzeko

posibilitateak daudela. Ez zuten horretarako aukerarik abertzaleak bildu izan bagina, eta herriak nahi zituen hitzarmenak egin izan bagenitu. Oraindik ere nabari da haserrearen katea. Gehiengoak nahiago zuen abertzaleak indartzea eta hori posible zen.

A. *EAn ere badituzue eztabaidak HBrekin biltzeko aukera zela eta.*

I.M. Ez. Haserreak eta, noski azaldu direla. HBrekin ditugun diferentziak kenduko balira, eta hori ez dago gure eskutan, dudarik ez dago. Guk gauza asko eta asko ditugu HBrekin batera egiteko modukoak. Baina gure batzarrean erabakia oso garbi geratu zen. Hilketak dau den bitartean eta kondentatzen ez dituen bitartean,

geuk aukeratutako instituzio demokratikoen erabakia onartzen ez dituen bitartean, argi dago erabakia. Noski, ez dizut esango asanbleatan denak berdin pentsatzen dutenik, behin batea egin ondoren erabakia hartzen dira, eta erabakia argi eta garbia izan zen.

Asko sentitzen dut gertatzen ari dena. Ni neu abertzalea sentitzen naiz, eta beste askok ere ni abertzalea naizela sinisten dute, Herrikoek ere bai. Muga horiek salbatzen saiatu behar dugu denok, bai guk eta baina haiek. Horri irteera emango gero, nik ez dut eragozpenerik. Bestela, HBrekin ditugun honetan dugun eztabaida bakarra autobidearen kin izan dugu. Euskararen inguruan eta, berdin pentsatzen dugu. Izango da HBko batzu ni baino erabakialtzaleagoak direnak eta horien bano gehiago defendatzen dutenak... baino gutxiago.

Autobiaren gatazka sortzen arte oso adiskidea naiz HBko batzuekin. Gatazka honekin gauzak okertu egin dira. Nik ez dut ez Elkororen kontra. Berak ez dut uste nere kontra ez pertsonalik duenik. Baina Herrikoen postura desberdina ditugula autobiaren arazoa honetan eta ETaren biolentziaren horretan. Ni nahi izango nintzateke pozartu handienetarikoa hartu lukeena muga horiek gaitutuko bagenitu.

A. *Zer etorkizun du EA?*

I.M. Orain oposizioa egongo gara, eta ahal dugun bezala eta dakigun bezala egingo dugu. Oposizioa gauzak zailak dira, baina lanean ohituta gaude. Gure proiektuak aurrera eramango tuko asmotan gara.

■ «Herriarentzat, hobe Heziketa Oliveriren eskuetan sozialisten eskuetan baino» ●

Garbiñe Ubeda

AUTOSERVICIO GORA-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

DIFERENTE C.B.
Gran Vía kalea, 11
GROS AUZO — DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN — ERRENTERIA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatetxearen atzean)
HONDARRIBIA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegi kalea, 5
ERRENTERIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRENTERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

EKO AIETE
Etxadi Salla
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

Vivodist

E Z P A L A K

■ SOZIALISTAK ALTSASUARREKIN HASERRE

JOSE MANUEL Goikoetxea Nekazari-tza silburuak ukatu egin zuen Altsa-suko alkatetza HBrekin egindako hitzarmenari esker lortu zuenik. Goikoetxea PSOEn erasoei arma bera erabilita erantzun zien, eta Baztanen EAren alkatetza EAJk, HBk eta PSOE berak lagunduta lortu zuela gogorarazi zuen. Luze aritu ziren eztabaidan Buesa eta Goikoetxea. Sozialistek, koherentzia politikoaren izenean, dimititzea eskatu zioten. Goikoetxeak bere aukeratzea ez zela harritzekoa adierazi zuen, «ez bait da HBrekin hitzarmenik egin», eta lehendakariari eta Ajuria Eneako hitzarmenari leiala zaiela. Baina honek berriro ere, «egoera honek Herriaren normalizaziorako ez duela ezertan laguntzen» Ardanzari adierazteko eskatu zion. Goikoetxeak, udaleko zereginetarako ezezik, kontseilaritzan lanean aritzeko ere gauza dela dio.

■ EUSKO LEGE BILTZARRA SOLDADUTZAREN AURKA

SOLDADUTZA derrigorrez egitearen kontrako ez legeko proposamena onartu berria du Eusko Legebiltzarrak. EAren eskutik heldu zen proposamena, eta EAJ eta EE alderdiek emandako onepenenarekin onartu zen. Sozialistek eta popularrek kontrako eritzia azaldu zuten. Proposamenaren alde agertu ziren hiru alderdiek gaur egungo soldadutza eredia «alferrikakotzat» jo zuten eta gizarteak «deslegitimizatu» egin duela gogorarazi zuten.

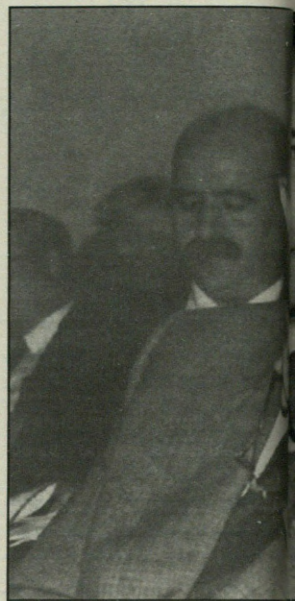
PSOEek ezik, gainontzeko alderdi guztiek gaur egungo kontzientzia eragozpenaren legea gaitzetsi zuten, zerbitzu militarren kontrako jarrera iza-tegatik gazteak gaizkileak balira bezala zigortzen dituelako.

■ ERTZANTZA «POLIZIA ANTIEKOLOGISTA»

LURRALDEA koordinakundeak euskal talde ekologistengana jo du Europako Ingurugiroaren Bulegoan Ertzantza polizia antiekoologikotzat jo dezaten. Lurraldeak antolatutako Tolosa-Berastegi martxari aurre egin ziolako sortu da Ertzantza salatzeak asmoa. Lurraldea koordinakundeko kideen ustez, Ertzantzak «fashista» balitz bezala jokatu zuen egun hartan.

Bestalde, koordinakundeak «adostasuna lortzeko» plataforma aurkeztuko die Nafarroako Gobernuari, alderdi politiko guztiei eta Juan Cruz Alli eta Gabriel Urralburu lehendakari gaiei.

Prestatutako txostenean, autobi-dearen proiektu ofiziala eta Lurraldearen alternatiba gonbaratzen dira, Irurtzunetik Lekunberrira bitarteko 16 kilometroetan.

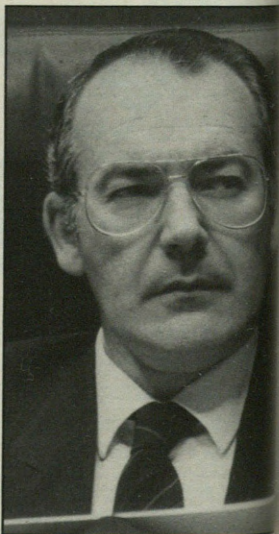

«Eskua luzatzen diet alderdi guztiei Gipuzkoaren alde lan egiteko».

Eli Galdós.
Deia, 91-VII-3.

«Galdosek ez du atxakiarik elkar bizketari ez ekiteko».

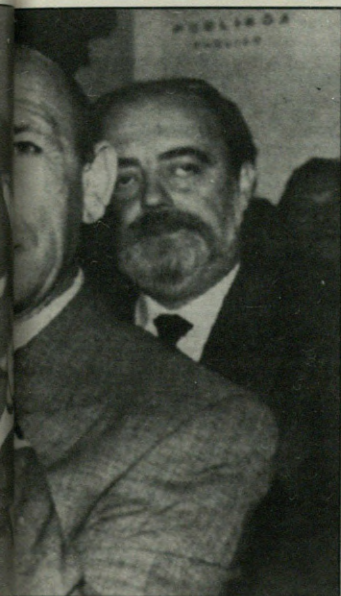
Jose Mari Olarra.
Egunkaria, 91-VII-5.

«Ezin dugu asaldatu Esloveniak plazaratu dituen erreibindikazioekin».

Jose Antonio Ardanza.
El Mundo, 91-VII-5.

*«Nafarroako gobernua
UPNrena ez izatearen ardura
PSOErena da».*

Patxi Zabaleta.
Egin, 91-VII-5.

*«Ez dago inongo
negoiaziorik ETarekin, eta
ezta negoziazioa eragin
dezakeen ezer ere».*

Tomás de la Quadra.
El Diario Vasco, 91-VII-1.

*«HB prest dago bere balore
politikoa legealdi honetan
frogatzeko».*

Xabier Zubizarreta.
El Diario Vasco, 91-VII-3.

*«Preso sozial eta preso
politikoen artean gatazka
sortzen abalegindu dira
funtzionariak eta
governua».*

Kepa Landa.
Egunkaria, 91-VII-6.

*«Ez gabiltza errudunen bila,
herritarren arazoak
konpondu nahi ditugu».*

Juan San Martin,
arartekoa.
Deia, 91-VII-5.

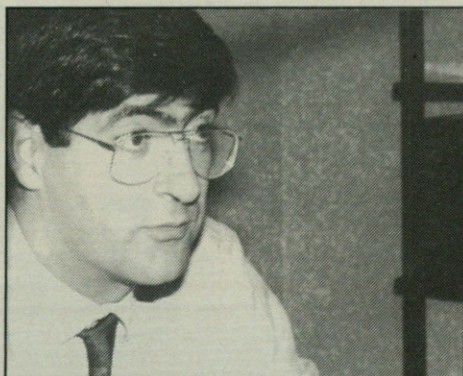
G O R D E T Z E K O A K

NORANTZ OTE DOA AUTOBIDEA...

IRURTZUN-ANDOAIN autobideak emango du oraindik zer esanik. Egunotan entzun izan denaren arabera, eta batez ere EAJk Gipuzkoako diputazioaren «jabe» denetik, Muruak sutsu defendatu duen proiektuari buelta pare bat eman nahi diote jeltzaleek, aurrekoari segida emango diotela esan izan den arren. Urteotan lortu ez dena lortu omen zuten Lurraldeakoek Eli Galdos diputatu nagusi izendatzen zuten egunean: alderdi guztiek jaramon egitea eta autobidearen arazoari irtenbide egokia bilatzeko kezka azaltzea.

K A R T A K J O K O A N

enbido...

KEPA AULESTIA

Ez dira gaurkoak Euskadiko Ezkerraren baitan diren ezin konponduak. Kepa Aulestia alderdiko idazkari nagusi ohiak, edo nahi bada, Añamendi korronteak, indar politiko plural berri baten alde egiten du apostu. EAJk PSOErekin bat eginda «erakutsi duen hegemoniari aurre egingo liokeen alternatiba» gisa definitu dute asmoa. Euskal espektror politikoa oso epe laburrean izandako aldaketa guztien erantzuna litzateke; EA, EE-ren sektore nazionalista eta HBren baitan biolentziaren kontrako jarrera dutenak bilduko litzuzkelakoan ●

...ordago!

JON LARRINAGA

EEko idazkari nagusia ez dago dena bertan behera uzteko prest. Ez dio Aulestiaren enbidoari eutsi nahi. Euskadiko Ezkerrako «zaharrak» alderdia bera berritzeko eta indartzeko asmotan dabilta. Entretenimendu beharrean da Larrinaga, nonbait; euskal ezkerrari buruzko debatea sortu nahi omen du. Ez du nahikoa Euskadiko Ezkerran duenarekin. Eta, bada ez bada, eztabaidak urrunegi jo ez dezan, Euskadiko Ezkerraren proiektuan sinisten ez duten buruzagiak alderdia utz dezaten gonbidatu ditu. Egia, beraz, hobe dela bakarrik konpainia txarrean baino ●

Esloveniari buruzko aldaketa frango Europa aldean

EUROPAK gerra gordinaren egoera ezagutu du bere baitan, eta horrelakoak «etxetik kanpo» ikustera ohituta baldin badago, «etxe barruen» astunegia da. Aspaldian ez da horrenbesteko mugimendurik izan Europan. Diplomazia buruak gora eta behera ibili behar izan dute, egungo Europaren erakunde saltsa maltsen artean. Etengabe saltzen ari zaigu sendotasun eta batasunaren Europa, areago oraindik «harresiaren erorketaren» ondoren.

Ez bide da horrela, eta Jugoslaviako gatazkak argi utzi du egon badaudela desberdintasun zirrikituak. Alemania, Belgika eta Holandak Esloveniaren aldeko apostua egin bide dute. Eslovenia euren gustoko da baina badirudi eremu labankorregian ari direla. Helmut Kohl kantzilerrak egin dituen adierazpenak dira aski harri-garriak: «Ez da posible estatu baten batasuna tankez eta biolentziaz mantentzea». Eta Alemania boteretsuak hori esatea ez da txantxetakoa, esan-

dakoa benetan sinesten bait du gutxienez. Dena den, galdetu beharrezkoa zera da: noiz hautsi daitekeen estatu baten batasuna batetik, eta noiz esan litekeen estatu batek biolentzia erabiltzen duela bere batasuna mantentzeko. Espainiak ere Europan jarraitu beharko diola adierazi dute espainiar funtzionarioek, eta autodeterminazioaz mintzatu da. Hori bai, bada ez bada, goi mailako espainiar funtzionario batek adierazi duen legez «autodeterminazioa batasunarekin

Armada federalaren tankeek esloveniarrek eraikitako barrikaden kontra jo zuten.

Libanoko armadak gogor ekin zion palestinarrak Sidonetik kanporatzeko.

bat etorri» beharko lukeela jakinaraz-
teko.

Alabaina, Estatuén European bizi gara oraindik, eta egungo nazionalismo haizeek astinduren bat edo beste eman badute ere, sinesgaitza da European estatuek estatu gabeko nazioen izaera onartzera abiatuko direnik. Baina batzu onartzuz gerok non eten katea? Jugoslaviako gatazka nazionalistek 2. Gerra Nagusiaz geroztik European izan litekeen lehenbiziko lurraldearen aldaketara bultza lezake. Ez da gutxi, ez.

ALJERIA ere gori-gori dugu Jugoslaviako gatazkek, Europan behintzat, bigarren maila batean utzi duten arren. Duela hiru aste Chadli Benyedid lehendakariak sitio egoera aldarrikatu zuenetik, egoerak, hobera egin beharrean txarrera egin du. Joan den astean Abasi Madani eta Ali Benhadjak, FISeko (Islamiar Askapen Frontea) bi buruzagi garrantzitsuenak, atxilotu zituzten, eta islamiar eta, polizia eta militarren arteko gatazkak indartsu birsortu ziren. Bitartean Sid Ahmed Gozali lehen ministro moderatu berriaren kontsentsu programak ez du aurrerapauso handirik ezagutu.

Gozalik kontsentsu nazionalaren

bidea jorratu nahi duela adierazten du behin eta berriro, nahiz eta Aljerian bizi den egoerak ez dirudi bide samurra izango denik. Berak hori dioen bitartean, aldiz, armadak FISaren aurkako operazio erraldoia burutu du. Halaber, Benyadid lehendakaria bere helburuetako bat lortzen ari dela dirudi, hots, FISen zatiketa edota bere barnean tentsioa eta tira birak sortzea, alderdi islamiarraren zenbait buru-

■ Nola da posible, Aljerian, errepresioaren bidea eta kontsentsu nazioanalararen ahalegina uztartzea? ●

zagik gogor kritikatu bait dituzte
Abasi Madani eta Alí Belhadij.

Bestalde, nola da posible errepre-
siaren bidea eta kontsentsu naziona-
laren bidea uztartzea? Bi bide des-
berdin direla dirudi eta Algeriar agin-
tarien banaketaren isla da izan liteke-
na ere bai. Datu adierazgarri gisa,
RCDk (Kultura eta Demokraziaren
aldeko Batasuna) Said Dadi bere bu-

ruzagiaren bidez, islamiarren atxilo-
ketari eman dion onespena. Orain
arte, hirugarren indarren den alderdi
hau bakarrik agertu da prest koalizio
gobernu batean parte hartzeko. FIS
buruzagi barik geratu da ia, baina
arazoa da noiz arate izango den, eta
gero ekaitza bortitzagoa izango ote
den.

AZKENIK ezin utzi aipatu gabe palestinarrek, berriro ere, pairatzen ari diren une latzak. Libanoko Elías Arauik benetan ekin dio bere lurralde osoa kontrolatzeari eta, inongo oztoporik gabe, palestinarrek indarge uzteko baliatu da. Palestinarrak Israel Libanoko hegokaldean egoteko aitzakia dira israeldarrentzat, eta joan den astean buruturiko operazioarekin, palestinarrek gainetik kentzeaz gain, Israeli ere hegokaldean mantentzeko aitzakia baztertzen dio Israeli. Israel-ek hemendik aurrera ezin izango du esan palestinarrek Libanotik erasotzen dutenik. Golkoko gerratik larri atera ondoren, PAEk beste jipoi handi bat hartu du Libanoko gobernuaren operazio honekin. PAE gero eta isolatuago ote?

Lukas **M**artinez

Armada federalaren parte hartzearekin

Kroazia bidean eta Eslovenia independentzia dastatzen

Esloveniak bere indar guztiak mobilizatu ditu independentziaren bideari eusteko.

Aspaldi iragarri zuten Eslovenia eta Kroaziak ekainaren 26rako Jugoslaviak modu konfederalen antolatzeko modurik topatzen ez bazuen, independentzia aldarrikatuko zutela euren aldetik. Egin egin dute azkenean, eta Balkanak sutan jarri ere bai. Independentzia aldarrikatu zutenean ofizialki nazioarte mailan inork onartzen ez bazituen ere, armada federalaren parte hartze gogorrak eta Esloveniaren erantzunak Europako zenbait estaturen jarrera aldarazi du.

ESLOVENIA eta Kroaziaren independentzia aldarrikapenak hautsak harrotu dituzte Europan. Iragarritako kronikaren pasarte izan da baina gertatu arte inork ez zuen erabat sineten horrelakorik horren azkar gertatuko zenik. Eslovenia eta Kroaziak presio gehiegi zituzten euren gain erabakia iragarri zuten bezala hartzeko. Europako estatu indartsuenek behin eta berriro azpimarratu izan dute Ju-

goslaviak batua jarraitu behar duela eta egungo Europan Eslovenia Moduko bi milioiko estatu txiki batek ez zuela zentzurik. Bestetik Serbiak goitik behera kontrolatzen duen armada federalaren parte hartzea mehatxua zegoen, eta orain arteko Serbiaren jokaera ikusirik ez txantxetarako mehatxua.

Ez da gauza berria Jugoslavia aspalditik desegiten ari den Estatua denik, baina

Armada federalesko soldadu ugari errenditu ziren borondatez.

desegitea instituzio orotara heltzen ari da, baita armada federalera ere. Horren erakuslerik argiena Eslovenia erasotu beharreko erabakia eta eraso burutu ondoren armadan izandako kargu aldaketa guztiak. Bestalde Serbiar harrotasunaren gune funtsezkoenetakoak, armadak, jipoi handia hartu du Eslovenian. Batetik bertako Lurraldeko Defentsarako Batzordeek gogor astindu dituzte eta bestetik —aurretik ere jakina izan arren— agerian geratu da osaketa nazionalanizdunak armadari dakarkion ahultasuna, ehundaka eta ehundaka soldadu borondatez errenditu bait ziren indar esloveniarren aurrean.

1918an hegoeslaboen herria batzea zuen helburu Jugoslaviaren sorrerak. Monarkiaren lehenbiziko markadeten eta Titoren nortasunak azkenetan estatu federala hala nola mantentzea lortu bazuten ere, 1980an Tito hil zenean estatuaren desintegrazioa hasi

zen. Titok beti esan ohi zuen «Jugoslavia handia izan zedin Serbiak abula» behar zuela. Eta bere bere heriotzaren ondoren esaldiak inoiz baino zentzu handiagoa hartu zuen, Serbiaren «nazionalismo handiari» bere betiko ametsi inoiz baino tinkoago heltzea otu ziztzaion eta. Serbiar nazionalismo menderatzaileak, aldi berean, modu gogorrean

■ Batasun etnikoak independentziaren bidea errazten dio Esloveniari ●

berpiztu zituen Eslovenia eta Kroaziako nazionalismoak.

Eslovenia eta Kroaziak independentzia aldarrikapena batera egin dutela eta, badirudi biak antzerako prozesuak daramatzatela,

baina, egia esan, errepublika biak tren berean abiatu arren, Eslovenia aurreneko bagoian doa eta Kroazia laugarren edo bosgarrenean gutxienez. Eslovenia da beste errepublika guztien-gandik gehien desberdintzen dena. Kroaziarrek ere horrela onartzen dute, Eslovenia ia independentziaren helmugara iritsi den bitartean, Kroazia oraino bidean dago.

Eslovenia Jugoslaviako errepublikarik aberatsena da (edo zen), populazioz txikiena izanik aurrekontu federalen %30 betetzera iritsi izan da eta bere populazioaren errenta mailak (5.000 dolar) beste errepublikena bikoizten du ia. Historikoki austriar-hungariar inperioaren menpe egon izateak Jugoslaviako beste errepublikengandik erabat desberdina izatea ekarri dio. Austria, Suiza edo Italiako zenbait lurralderekin antz gehiago du Jugoslaviako beste edozeinekin baino. Manufakture-

Jugoslaviaren apurketa

● 1990-XII-23. Erreferendumean botoa emandako (%93) esloveniarren %88 independentziaren alde agertzen dira.

● 1991-V-19. Kroaziarren %94k independentzia nahi du.

● Maiatzaren 20. Lehendakaritza kolektiboan bere txanda izanik eta serbiarrek onartzen ez zutenez, Stipe Mesic kroaziarrek bere burua Jugoslaviako lehendakari izendatzen du.

● Ekainak 25. Kroazia eta Esloveniak independentzia aldarrikatzen dute.

● Ekainak 26. Armada federalak eta Esloveniako Lurraldeko Defentsaren arteko lehenbiziko enfrentamendu, zauritu eta hildakoak.

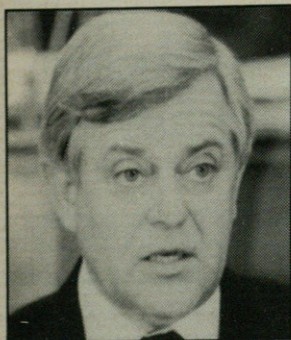
● Ekainak 28. EEEko bitartekaritzak suetena lortzen du. Eslovenia eta Kroaziak bertan behera uzten dute independentzia aldarrikapena hiru hilabeterako.

● Uztailak 1. Lehendakaritza kolektiboak —Serviak ere bai— Stipe Mesic Jugoslaviako lehendakari moduan onartzen du.

● Uztailak 2. Enfrentamenduak berriro eta aire armada federalak Eslovenia bonbaztatzen du.

● Uztailak 3. Armada federalak suetena iragartzen du.

MILAN KUCAN

Esloveniako lehendakaria da eta berarekin Esloveniak lehenbiziz ezagutu dezake estatu independentea. 50 urtetako gizon honek Jugoslaviako Liga Komunistan ekin zion bere ibilaldi politikoari eta, demokrazia parlamentaria eta merkatu ekonomiaren aldekoa da. Berak zuzendu du 1986tik gaurdaino Esloveniak Jugoslaviarekiko burutu duen aldenketa prozesua.

FRANJO TUDJAM

Kroaziako lehendakaria da. Ez ei da politika gizona baina, hala ere, serbiar nazionalismoaren aurkako sinbolo bihurtu da Kroazian. 69 urte ditu eta 19 urterekin ekin zion Titoren lerroetan, Alemaniarraren aurkako borrokan. Historiagilea da eta liburu ugari argitaratu du Kroaziaren historiari. Nazionalista izateagatik bi bider egon izan da gartzelan Titoren garaian.

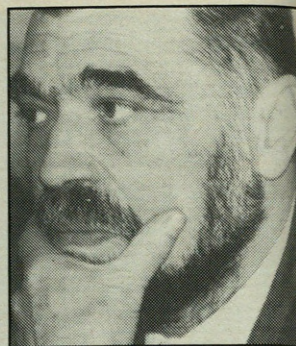
Armada federalak 2. Gerra Nagusiaz geroztik Europan egin den gerra mobilizazio handienetakoa burutu zuen.

tako industria du nagusi (elikadura, elektronika eta elektrizitatea, industria kimikoa, ehungintza...) eta lehengaiak batik bat gaintzeko errepubliketatik eskuratzen ditu.

Estatu bien arteko desberdintasunak sakonekoak eta ugariak dira, baina egungo garrantzitsuena herrialde bakoitzaren osaketa etno-nazionalen datza. Eslovenian esloveniarrak populazioaren %90 osatzen dute, ez dute dute hizkuntza arazorik, ezta ere muga zehaztearen arrazoirik. Kroazian erabat alderantzizkoa gertatzen da. Populazioaren %11 (4 milioi t'erditik 600 mila) serbiarra da, beste etnia garrantzitsu

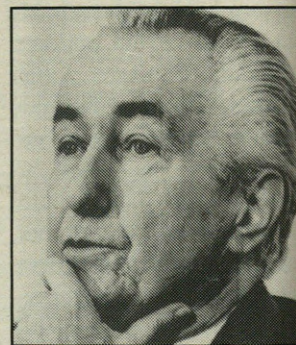
batzu ere baditu eta gainera muga zehaztapen arazoak daude. Independentziaren nazioarte mailako onarpena lortuta ere, ez litzateke batere samurra gerraren mamua serbiarrak nagusi diren Krajina erregiotik aldentzea. Maiatzean Krajinian egin zuten erreferendumean, bertako %99 Serbiarekin bat egitearen alde agertu zen.

Guzti horri gehitu behar zaio, arazo historikoak direla eta, kroaziar eta serbiarren arteko elkarrenganako gorrotoa. Bigarren gerra Mundialean, nazien okupazioa bitartean, Ante Pavelic estatu kroaziar independente *ustasi* faxistek milaka eta milaka serbiar hil zituzten. Erligio aldetik ere,

STIPE MESIC

Egun, Serviarren onarpena eta gero, Jugoslaviako lehendakaria da legegizon hau, nahiz eta Kroaziar nazionalista izan. Berak zuzendu zuen 1990ean egun Kroaziako gobernuan dagoen Kroaziar Komunitate Demokratikoaren garaipena. Bertako mugimendu nazionalistetan parte hartzeagatik 1970ean bi hilabete t'erdiko gartzela zigorra ezarri zioten.

ANTE MARKOVIC

Gobernu Federalesko lehen ministroa da 1989ko marxotik. Kroaziarra baina federazioa mantentzearen aldekoa den gizon honen lanik garrantzitsuena erreforma ekonomia zuzentzea izan da. Mendebaldeko estatuek begi onez ikusten badute ere, Jugoslaviako joku politikoan, isolaturik bizi da. Azken gertakizunen arabera, are isolatuago gera liteke gainera.

EEEn desadostasunak sortu dira errepublika bien independentziari buruz eta zenbait estatu, ofizialki ez bada ere, independentzia ezagutzera heldu dira ia ●

Kroaziarrak katolikoak eta oso Vaticanozaleak diren bitartean, serbiarrak kristau ortodoxoak dira. Hizkuntza aldetik hizkuntza bera dute, serbiar-kroaziarra, baina dialekto desberdinak. Kroaziarrek alfabeto latinoak erabiltzen dute eta serbiarrek zirilikoa; dena den, elkarren artean ulertzen dute.

Nazioarte mailako onospena

Astebetean asko aldatu da Europako zenbait estaturen jarrera. Independentzia ofizialki inork ez ezagutzetik, onarpen ez ofizial batera iragan da egoera. Batez ere Esloveniari dagokionean. Alemania, Holanda eta Belgika izan dira indepen-

den onspenaren aldekoenak. Frantzia eta Espainia, aldiz, aurkakoenen artean. Hasieran EEEK erakutsi zuen independentziaren ezagupenaren aurkako adostasuna txikituta geratu

■ Europako estatuek behin eta berriro azpimarratu izan dute Jugoslaviak batua jarraitu behar duela eta European Eslovenia moduko estatu txikiek ez dutela zentzurik ●

zen armada federalaren parte hartzearekin. Alemaniak Eslovenia estatu gisa ezagutzeaz mehatxatu zutenean, beste estatu askok ere jarrera aldaketa pausatuari ekin dio, Espainiarena euren artean. Europako loko-

motorak, Alemaniak harturiko posturak zirrikito ugari zabaldu ditu, nahiz eta oraindik EEEK, joan den ostiralean erabaki zuen moduan, ez duen ezagutuko Esloveniaren indepen-

denzia. EEBBak ere bapateko jarrera aldaketa izan zuen eta ezagutzera eman zutenez, Esloveniaren independentzia onartzeko ere prest lekoke *«baldin eta berorlortzeko biolentziarik erabiltzen ez bada»*.

Jugoslaviako egoera oso nahaspilatsua ageri da oraindik bertatik ezer argirik ateratzeko. Armada federalaren egoerak edozein unetan lehertarazi ditzake borrokak Eslovenian. Bestetik, badirudi Esloveniarena eta gero armadak Kroazian jarri duela bere ikusmira. Botere zibilak ederto asko erakutsi zuen joan zen astean ez dela armada kontrolatzeko gai, Ante Marovic lehen ministro federalak onartu zuen bezala. Hari meheak eusten dio bakeari eta gerra edozein unetan leher daiteke berriro. Bitartean Eslovenia eta Kroaziak, bakoitzak bere erritmoan, aurrera darraite independentziaren bidean.

Xabier Letona

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxes: 43 12 56
2004 DONOSTIA

HERNANI, 4
Telf. 42 06 24
20004 DONOSTIA

HISTORIA ETA GERO

Amaitu da Historia. F. Fukuyama, 1989

JAPONIARRAK ETA OPORRAK

AURTENGOAN japoniarrak «pozik» egon litezke udako oporrekin, iazkoak baino luzeagoak izango bait dira. Guztira, Japonia osoan batatz beste, 7,5 egun hartuko dituzte oporretarako. Zenbakietan aztertuz gero iaz baino 0,4 egun gehiago. Manufakturako langileak dira «pribilegiatuak», enpresak 8,5 opor egun ematen bait dizkiete. Manufakturan ari ez direnak «zorte» gutxiago dute, sei egun besterik ez.

ERRESUMA BATUKO MONARKIA «LARRI»

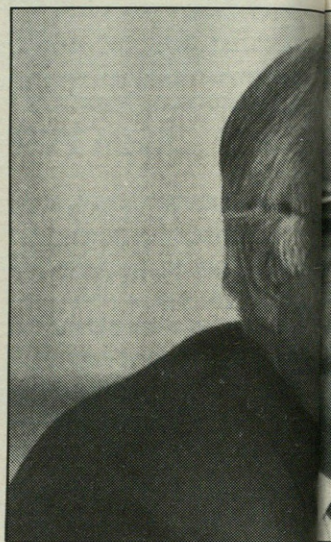
BADUTE, bai, «larri» egoteko arrazoirik. Erresuma Batuko azti ospetsuenetako batek, Teri Kingek, Carlos printzeari iragarri dioenez, 1993an erregetza lortzen ez badu, errege izateko aukera galduko du. Horrez gain, astrologiak kirol istripu berriak iragarri dizkio printzeari uda bukaera eta udazkenerako. Bere amak ere, Isabel II.ak, badu «kezkati» egoteko arrazoirik. Erresuma Batuan egin berri diren bi inkestaren arabera, hiritarren

gehiengoak bidezko ikusten du erregeinak zergak ordain ditzan, beste edozeinek moduan. Zenbait kalkuluren arabera erregeinaren eguneroko sarre-rak 300 milioi pezetakoak lirateke (16 bat milioi libera). Beste batzuren ustez, sarre-rak txikiagoak lirateke: 3.400 milioi pezetakoak (179 bat milioi libera) urtero. Batera edo bestera izanda ere, zergen zartakoa ez litzateke makala.

POLITIKOEN ZALETASUNAK

DUELA gutxi jakin genuen Hegoameriko zenbait lehendakariaren tenis zale-tasunaz. Espainiako hogeit bat par-lamentariak Zaragozatik Bartzelonara bizikletaz abiatu ziren joan den astean eta guztira 500 kilometro burutu di-tuzte. Ekialderantz eginez, Vaclac Ha-vel Txekoslovakiako lehendakariak Soeren Kierkegaard Danimarkako fi-losofoaren bizitzari buruzko filme ba-tean har dezake parte. Hala ere, zu-zendariak ez du ikusten garbi nondik atera dezakeen denbora estatu bateko lehendakari batek, eta beraz, orainik airean dago parte hartuko duen ala ez.

E L E M E N T E

«Autodeterminazioaren alde gaude, herrialde bat ezin daiteke batua mantendu tankeez eta biolentziaz».

Helmut Kohl, Alemaniako kantzilerra.

«Jugoslaviako arazoak modu baketsuan konpondu behar du, autodeterminazioa eta lurraldearen batasuna bat egingo dituen irtenbidea behar du».

Juan Leña, Espainiako Informazio Diplomatikoko Bulegoko zuzendari orokorra.

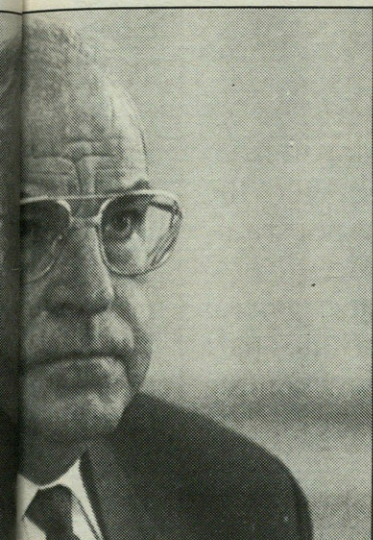
«Batasun eza eta beste lurralde batzu arriskuan jartzen ez dituen bitartean, nazioa bakoitzak bere askatasunerako eskubidea du».

Lech Walesa, Poloniako lehendakaria.

«Errepublikaren arteko esparru ekonomikoa mantentzea da SESBk bizirauteko duen aukera bakarra».

Mikhail Gorbaxov.

«Desmond Tutuk esan zuen legez, inor ezin daiteke elkar bizketa batzuetatik baztertuta geratu, bakearen gaineko elkar bizketek inor ezin bait dute baztertu. Horrek Hegoafrikarako balio badu, zergatik ez Irlandarako?».

Gerry Adams, Sinn Feineko lehendakaria.

Komunismoaren bukaerak ez du esan nahi liberalismoaren garaipena. Gauza desberdinak dira».

Daniel Bell, soziologo estatubatuarra.

«300 mila soegile gutxi direla? Marokkok leial jokatu nahi ez balu, NBEko poliziak inoiz ez lirateke nahikoak».

Johannes Maur, Saharako erreferendumerako NBEko ordezkari berezia.

«Aurrekontuen ministro analfabetoa jasaten duen berrialde sendoa da Italia. Paolo Cirino analfabetoa da eta kitto».

Francesco Cossiga, Italiako lehendakaria.

O I H A R T Z U N A K

IRLANDAKO BAKE NEGOTIAKETEK PORROT EGIN DUTE

APIRILAREN bukaeran Ipar Irlandako botere politikoaren banaketaz katoliko eta unionistek hasi zituzten elkar hizketek porrot egin zuten. Unionistek hasieratik utzi zuten argi ez zutela nahi uztailearen 16an Dublin eta Londreseko gobernuen artean egin beharreko bilera burutu zedin. Katolikoen nahia aldiz, gobernu bien arteko gailurra ospatu bitartean, negoziaketak gelditzea eta bilera ondoren negoziaketei berrekitea zen. Funtsean, unionisten nahietariko bat Dublin eta Londresen artean dagoen akordioa apurtzea zen. Hala ere, alde biek diotenez, ateak zabalik daude etorkizunean negoziaketei berrekiteko.

PCUS-EKO SOZIALDEMOKRATAK ANTOLATZEN ARI DIRA

EDVAR Xevarnadzek azkenean Alderdi Komunista uztea erabaki zuen joan den astean. Erabakia Mogimendu Demokratikoa taldea sortu ondoren alderetik kaleratu egingo zutela nahiko argi zegoenean hartu zuen, «komunista bati ezin bait zaio galerazi pentsatzea». Mogimendu Demokratikoa Mikhail Gorbaxov lehendakariaren hurbileko pertsonak osatu dute, eta irailean erabakiko du alderdi politiko moduan eratuko den hala ez. Bi hilabete eman dizkio, beraz, Gorbaxovi PCUSeko sektore atzerakoienak baztertu edo kaleratu ditzan. Mogimenduak sozialdemokratatzat jotzen du bere burua eta Gorbaxovek PCUS kontserbadorez «garbitzea» lortu ezean, PCUSren alternatiba politikoa bilaka daiteke. Gorbaxovek berak ere begi onez ikusi du mogimenduaren sorrera eta PCUS kontrolatzea lortuko ez balu talde berrian izango luke bere plataforma politikoa.

Hego Euskal Herrian 400 errefuxiatu politiko inguru daude

EUSKAL HERRIKO AFRIKARRAK

Hego Euskal Herrian zenbat babes politiko eskaera dauden kalkulatzea izugarri zaila da, baina gero eta gehiago dira. Kostaldea izanik, egunero hainbat afrikar heltzen dira itsasuntziz. Babes politiko eskaeraren erantzunaren zain dauden bitartean, bi edo hiru urtez, lan egiteko baimenik gabe eta Gurutze Gorriak ematen dituen laguntzekin malbizi egiten dira.

KUEDI Zairetik etorri zen duela sei hilabete. Al-tua, gorputzua eta ezpain zabaldua, beltza. «Zuriek pentsatu behar duzue gu ere pertsonak garela» esan digu frantsesez. Beste angolar batek itzuli digu Kuedik esandakoa, isilagoa, bere izena ez digu eman. «Journal baterako, interview bat» azaldu die Inmak,

Gurutze Gorriko kideak. Barre egiten dute beste emakume beltz batekin batera, ez dira fidatzen, urduritasunak eragindako barreak dira. Kamara hartu eta haiengana hurbildu naiz unea harrapatu nahian. «ez, fotorik ez» esan du Kuedik urruntzen zen bitartean. «Ez zaie batere gustatzen argazkiak ateratzea», azaldu

digu Gurutz Gorriko Inmak.

Bilboko Gurutze Gorria laguntza eskatzera datozenetik gehienak afrikarrak dira, batez ere Angola eta Zairetik etortzen direnak, bertako guda zibiletatik ihes. Duela bost edo sei urte Hego Amerikatik zetorren atzerritar kopurua txikitu bada, afrikarrekin ez da berdina gertatu. Estatu espainiarrean 1989 urtean 4.000 babes eskaera egon ziren, eta joan den urtean, 8.000 izan ziren. Bilbon Hego Euskal Herri osoan babes politikoa eskatzen dutenetik % 90a bizi dira.

«Refugiados» aldizkariak azaltzen duenez, honen arrazoa Estatu espainiarreko aldaketa demokratikoa izan da. Orain arte, afrikar emigranteentzat Europako beste herrialdeetara, Frantzia edo Alemania gehien bat, abiatzeko pasagune derrigorrezkoa bazen, duela gutxi lortutako garapen mailak eta babes politikoa arautzen duen lege liberalak babes politiko eskaeren kopurua handitzea erraztu dute. Estatu Espainiarreko biztanlegoaren % 1,5a baino gutxiago errefuxiatu politikoak dira, europar beste herrialdeekin konparatuz askoz ere baxuagoa. Dena den, 1990eko abenduan Gobernu espainiarrak Legebiltzarrean aurkeztutako «Atzerritarren egoera Espainian» txostena honela zioen: «Sarreraren azelerazioak eta bizi bidezko pertsona baten konzentrazioak, aipatutako toki horien nariadura ekar dezakete... Ezin dugu ahal baino atzerritar gehiago onartu, xenofobia sentimenduak ez sorrerazteko».

Hurrengo urtearen hasierarako aurreikusten da babes politikoa arautuko duen lege berri bat, ez hain

Lan egiteko baimenik ez dutenez, egiten dituzten lanak txarto ordainduta eta azpiekonomiakoak dira.

«liberala», eta Atzerritarren Legea atera baino apur bat lehenago plazaratuko dena.

Babes bila

Babes politikoko eskaera egiten dutenek Gurutze Gorriaren diru laguntza eskuratzen dute. Familiei, 40.000 pezeta eta 3.000 haur bakoitzeko, eta urtebeteko iraunpena du. Indibidualek 31.000 pezeta eskuratzen dute 6 hilebetetan zehar. Epealdi hauetan laguntza sanitarioa, tramiteak egiteko laguntza, CEARrekin (Errefuxiatuen Laguntzarako Komisio Espainiarra)

■ Gurutze Gorritik jasotzen duten diru laguntza babes eskaeraren erantzuna jaso baino askoz ere lehenago amaitzen da ●

koordinazio lanak egiten dituzte, azken finean ezarpen kontuetan laguntzen die Gurutze Gorriak.

Kontuan izan behar dugu, babes politikoko erantzuna normalean bi edo hiru urteko prozesu burokratikoa dela, eta Gurutze Gorriaren diru laguntza mugatua dela, urtebetekoa, 18 hilabetekoa asko jota. Begok, Gurutze Gorriko kideak azaldu digunez, «gure laguntza amaitzen denean Caritasera zuzentzen dira baina batzuek besterik ez dute lortzen laguntza. Erantzunaren zain dauden bitartean ez daukate lan egiteko baimenik, beraz ez daukate dirua eskuratzeko modurik. Hau dela eta, azpiekonomiako lanak egiten dituzte». Kuedik zaidearrak esan digunez, batzuetan fruitua jasotzera joaten da «baina aurtengo uzta oso txarra izanda. Nagusiak ez du ondo ordainduko. Normalean, nagusiak zuriei 7.000 pezeta ordaintzen badie, guri 2.000 edo 1.500 pezeta ordainduko digu».

Gehienak agiririk, dokumentaziorik gabe heltzen dira, eta honen ondorioz sortzen da arazorik larriena. Nola frogatu jazarkunde politiko edo erlijiosoa jasotzen dutela? Ezin da frogatu atzerritarren nortasuna, jatorrizko herrialdea edo jazarkunde historia. «Esan dezakete Angolatik datozela eta Gineakoak izan —jarraitu du Begok—, esan dezakete atxilotuak izan direla edo beste edozein gauza baina hau dena ezin dute frogatu. Gaur egun dugun arazoa da eskaeren

«Arazoarik larriena biharko janaria lortzea da»

Gurutze Gorrian ari ginelarik Emmanuelekin elkartu ginen. Duela urtebete etorritako angolar honek ez dauka etxebizitzarik. Emmanuelek, emazteak eta euren alaba txikiak babes politiko eskaera egina daukate heldu zirenetik.

EMMANUEL. Zer nahi duzu, interview bat egitea? journaliste bat zara?

ARGIA. Bai.

E. Lana daukazu?

A. Bai.

E. Nik ez. Ez. Fotorik ez.

A. Zergatik?

E. Ez, fotorik ez.

A. Zergatik etorri zinen?

E. Ni natorren herrialdean arazo asko daudelako.

A. Ze arazo?

E. Etorri nintzenen geran ari ziren. Nire alaba hemen jaio zen. Ez daukat lanik, hemen jaiotako alabak ez du ondo jaten, nik ez dut ondo jaten. Gurutze Gorriak ematen didana gutxi da, 40.000 pezeta. Etxebizitza alokatzeko ez zait heltzen. Bakarrik heltzen diren mutilek arazoak dituzte, baina nik arazo horiez aparte, familia zaindu behar dut. Zer egingo dut? Lapurretan ibili? Lanbide bat banu... baina ez daukat lan egiteko baimenik.

A. Zein zen zure arazo politiko zehatza?

E. Politikoa. Ni errefuxiatu politikoa naiz.

A. Nola etorri zinen?

E. Itsasuntzian, klandestinioki. Emakumea haurdun zegoen. Handik atera ginenean ez genekien nora abiatzen ginen.

A. Zuen artean elkar laguntzen duzue?

E. Ez, ezin dugu. Bakoitzak bere familia eta arazoak ditu, guretzat heltzen ez bada, nola lagundu besteei? Ez dago lanik, ez ezkonduentzat ezta ezkongabeentzat ere. Gurutze Gorriak familiei 13 hilabeteko laguntza ematen die, baina gero, zer? Ez daukagu lanik, ez daukagu ezer.

A. Zer egingo duzu?

E. Ezin dugu ezer egin. Egun osoa etxean ematen dut ezer egin gabe. Ohean 12ak arte egoten naiz, ez daukadalako ezer egitearik. Ezin dut esnerik edan ezta bazkaldu ere, horretarako diru asko behar da.

Gauerarte itxaron behar dugu zerbait jateko, jator du bakarra dugulako. Egutero horrela. Badaude horrela 13 urtetan bizi izan direnak.

A. Ez duzu pentsatu beste herrialde batera joatea?

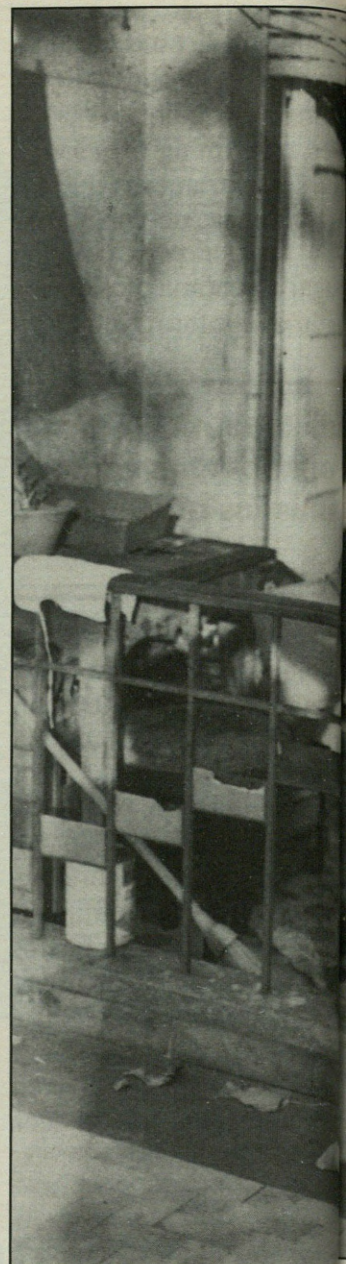
E. Nola? Ez daukagu dokumentaziorik, ez daukagu dirurik. Nora joan gitezke?

A. Arrazismoa jasaten duzu?

E. Zuri batzuek makako bat bezala, animalia banitz bezala begiratzen didate, afrikar erropak erabiltzen ditudalako, mesfidantzaz beltza naizelako, baina hau ez da orokorra. Lan bat aurkitzeko arazo asko daukagu. Oso zaila da. Nik titulazioa daukat eta eraikuntzan eta zaborte-gietan lan egiten dut astebetetz edo egun sakabatuetan. Badakite onak garela, indarra dugula lan egiteko.

A. Inmigrante ekonomikoekin erlazioak dituzue?

E. Hona etorritako lehendabiziko mutil beltza senegalarra zen. Ez daukate laguntzarik osasun arazoak dituztenen, nik ez dakit lan egiteko baimena duten ala ez. Ez da nire arazoa. Nire arazoa da biharko janaria lortzea, ulertzen duzu?

Etxebizitzen egoera oso makala izaten da normalean eta familia bi edo hiru biltzen dira pisu bakoitzean.

kopurua egutero handitzen dela eta emigrante ekonomiko batzuk ere sartzen dira tartean, ez dute zertan babes politikoko eskaera egin behar. Horregatik errefuxiatu politikokoaren izaera zaintzea nahi dugu, hauetatik % 99,9ak baimena eskuratzeko posibilitaterik ez

koek ez dute horrelakorik.

Bego eta Inma Bilboko babes eskale hauetaz arduratzen dira. «Hainbat arazo sortzen dira, imajina ezinezkoak. Pisua aurkitzea, ikastetxea umeezat, dene-tatik. Pisua lor-tzeko batez ere, azalpen asko eman behar dizkiegu jabeei. Bestetik, pisu ba-koitzean 10 edo 12 pertsona bizi dira, denen artean pisu hori ordaindu abal izateko. Jasotzen duten laguntza-ekin... Itxaron momentu bat, Emmanuel». Emmanuel Inmaren zain dago bulegoaren kanpoal-daen.

Orain arte, Algortan bizi izan da baina kontratoa amaitu zenetik ez du beste pisu bat aurkitu eta kale gorrian bizi da familia osoa. «Nor-malean, kontra-

toa amaitzen denean pisua utzi behar dute, ordurako auzuneen kexak asko direlako. Jende asko bizi dela pisuan... baina ez dute pentsatzen zergatik bizi diren hainbeste. Bestetik, afrikar obitura bat etxeko ateak zabalik uztea da, eurentzat hori abegikortasunaren islada delako, eta auzuneei hori ez dute ulertzen. Kultura desberdinen kontra-jarrerak agertzen dira».

Gebienetan bizi diren etxeak zabarrak dira eta ez

oso egoera onekoak. Konponketak egiteko dirurik ez dute eta zerbait konpondu behar denean, borren kostoa gebiegizkoa da.

Agentzia inmobiliarioak kexatzen dira, auzuneak kexatzen dira, jabea kexatzen da... ondorioa: ez dute kontratorik berriztatzen. «Beltza izatea oso garrantzitsua da, nabiz eta denok kontrakoa pentsatu. Zuk adibidez arazoren

bat baduzu igo eta bera-rekin hitz egiten duzu. Auzunekide gebienak, ez dira horretarako gai. Ez dute haiekin hitz egiten».

Afrikar errefuxiatu batek gehitu duenez, «arazoa da jakitea pobrezia eta miseria-tik ihes egitea noiz ez den biburtzen arazo politikoa, nola banatu gauza biak?».

Myriam Gartzia

Lilke
KIOSKO ETA LIBURUENDETAN

NAFARROA

eta gainontzekoak
HAUTESKUNDEETAN
Milagros Rubio,
Patxi Zabaleta,
Sabino Cuadra.

¿400.000 etxebizitza?
Demagogia eta dinamita

IRAULTZA

gertaeren haritik

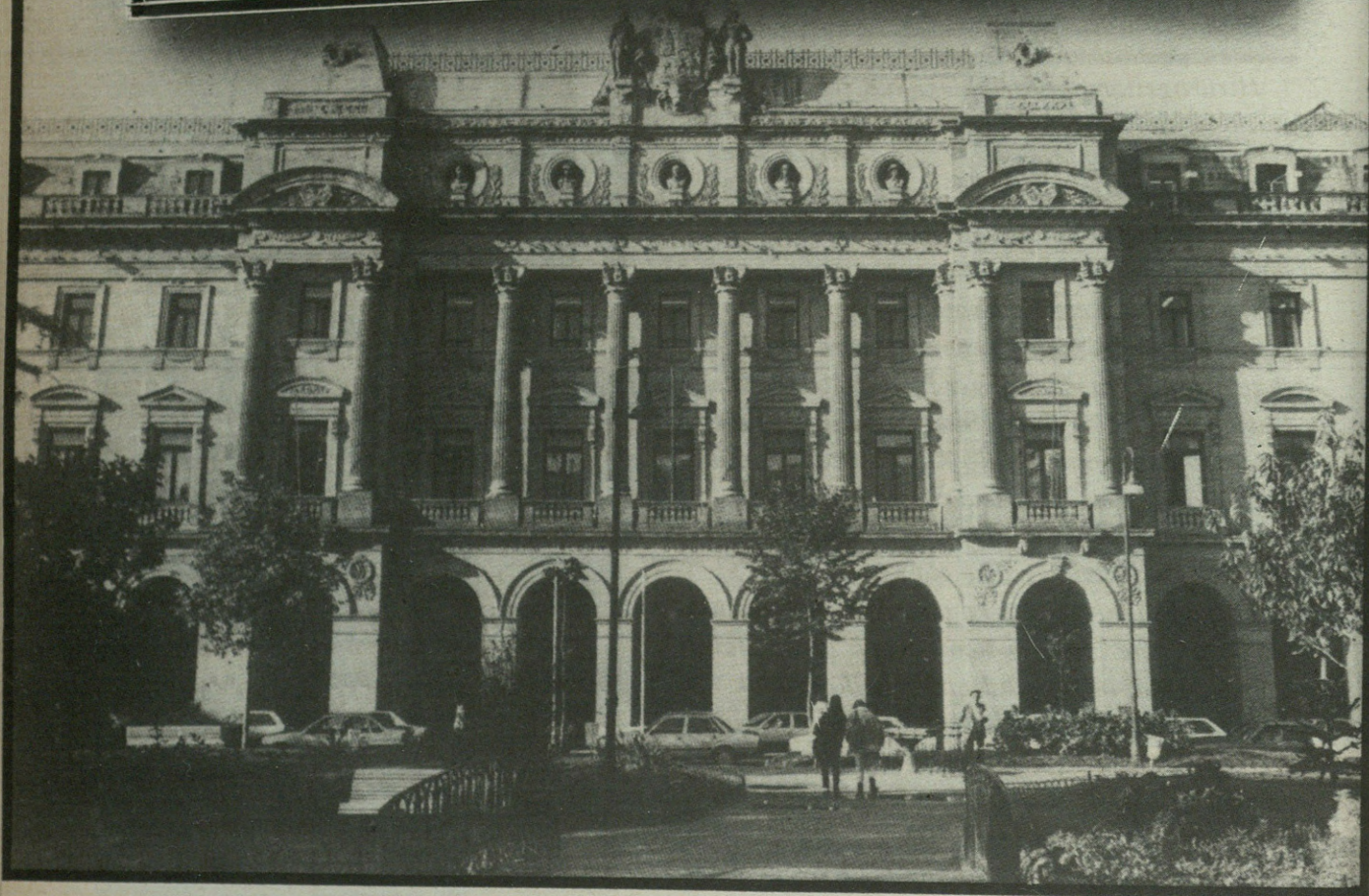
Urterako harpidetza: 3000 pta. hika Plaza Berria 6, 4., 48005 Bilbo

■ Bilbon Hego Euskal Herriko errefuxiatu politikoen % 90 biltzen dira ●

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

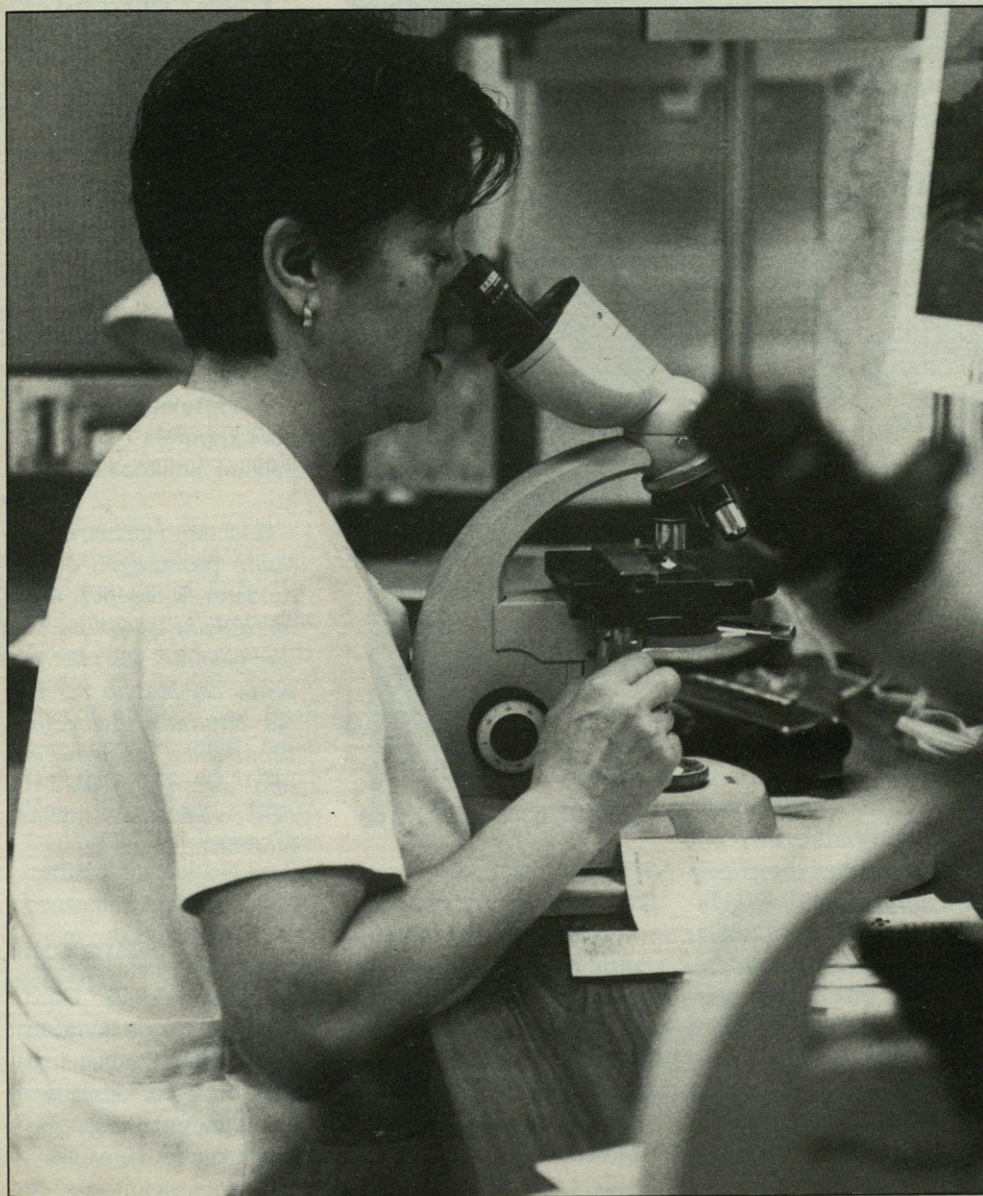

Gipuzkoako Foru Aldundia

Ikerlariak txerri odolarekin giza plasma lortzekotan

ODOLAREN USAINA

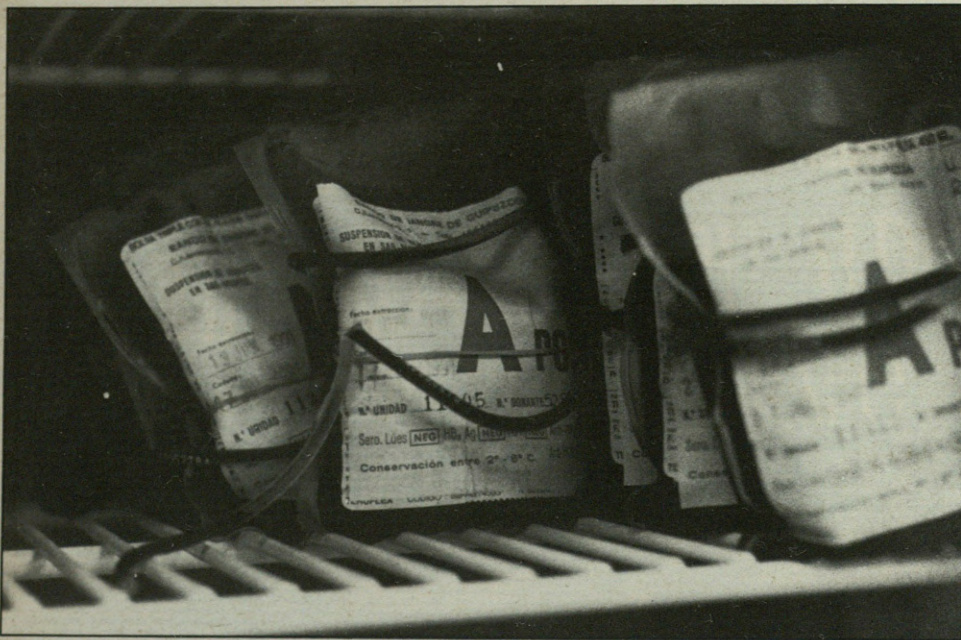

Txerri odola genetikoki manipulatur pertsonentzat egokia den odola lortu dutela diote komunikabideek. Batzuentzat barregarria, askorentzat bizigarri izan daiteke albiste hau.

BERRI hau entzun ondoren, badirudi sarritan aipatu izan den odol eskasaren arazoa konpondua dutela jadanik egunero odol kopuru handiak erabiltzera ohituak dauden osasun zentruak. Baina guzti hau telebistan azaldu duten bezain erraza ez dela dirudi.

Jose Ramon Furundarena medikua da. Hematologian espezializaturik, odol ateraketa, analisi eta gaisotasunetaz hitz egitea egunero errutinan sartzen zaio. Berarentzat, berria ez da

Odola fresko mantendu behar da.

hain harrigarria. *«Lehenago ere erabili izan dira txerriengandik lorturiko produktuak. Insulina, adibidez. Badirudi pertsonak eta txerriak nabiko antzekoak garela zenbait gauzatan»*, dio gazte honek. Sinesgaitza egiten zaio ordea, gaur egungo maila zientifikoa ikusirik, pertsona baten gorputzak onartuko lukeen odola lortzea. *«Manipulazio genetikoari esker lortu omen dute, baina gaur egun bori oso zaila da»*.

Pertsonen odolak konponente jakin batzuk ditu: alde batetik plasma, likidoa dena, eta bestetik zelulak, likido horretan nahasita. *«Arrotza den osagairen bat sartzen badugu gorputzean, honek erantzun egiten du, antigorpuak sortuz. Horregatik berri horren benetakotasuna zailantzan jartzen dut —gehitzen du—. Odolaren osagai batzuk lortzea ez da ezinezkoa. Proteinak, plasma... horiek manipulazioz sortzea ez litzateke gutxi, baina hortik odol osoa lortu dela esatera...»*. Gauza berdina esaten du Gipuzkoako Odol Bankoko

Eragintza eta Emaizako Unitatearen arduraduna den Sabin Urzelai doktoreak: *«Esperimentatzen ari dira oraindik, hemoglobina lortu nabian»*. Horregatik emaleen garrantziaz mintzatzen da etengabe. *«Inoiz baino odol emaitza gehiago jasotzen ditugu, baina eskariek ere izugarri gora egin dutela esan behar da»*, dio.

Furundarenarentzat, berri hau komunikabideetatik igortzea kaltegarria da. Bere ustetan, *«ikerkuntza labo-*

■ Nafarroak du Estatu espainiarreko emaitza kopururik altuena, 63rekin ●

rategien interesak handiak dira. Horrelako lorpen bat gauzatuz gero, izugarritzko diru pila irabazten da. Horregatik dute hainbesteko garrantzia komunikabideek, propaganda egiten dietelako. Oraingoan ere, ezer konkreturik izan ga-

be, badirudi izugarritzko aurkikuntza egin dutela».

Eskaria eta eskaintza

Aurrerakuntza guzti hauen hartzaile interesatuenak, hala ere, gaisoak dira. Lortzen den odol guztiaren %60 kirurgiara zuzentzen da, odolgaltze larrietara %20 eta gainontzekoa minbizia, leukemia, HIES eta antzeko gaisotasun larrien tratamendura. Estatistiken arabera, gero eta odol eskari handiagoa dago Euskal Herrian. Gipuzkoan bakarrik, 100 gaiso daude odol transfusio baten beharrean urtearen egun bakoitzeko.

Odola emateko, nahikoa da dagokion zentrura joatea. Bertan, elkar hizketa mediko bat eta azterketa konkretu batzuk egiten zaizkio emaleari bere osasuna ziurtatzeko. Gero, 5 minutuz odola eman eta nahikoak dira gorputzarentzat 15 minutu galdutako odol kopurura (350 eta 450 mililitro artekoa) egokitze-ko.

Jasotako guztia *«bankuan»* prozesatzen da. Furundarenak dioenez, *«odola zatikatu egiten da, hau da, globulo gorriak, plaketak eta plasma bereiztu eta banandu egiten dira, behar duen osagarria jaso ahal dezan gaisoak»*. Honek, emaitzaren arrakasta hirukoiztu egiten du.

Arazoak agerian

Baina hor ez da dena amaitzen. Lehen zatiketa hau egin ondoren, odola analizatu egiten da, Sifilia, B eta C motatako Hepatitis eta HIES eransteko posibilita-

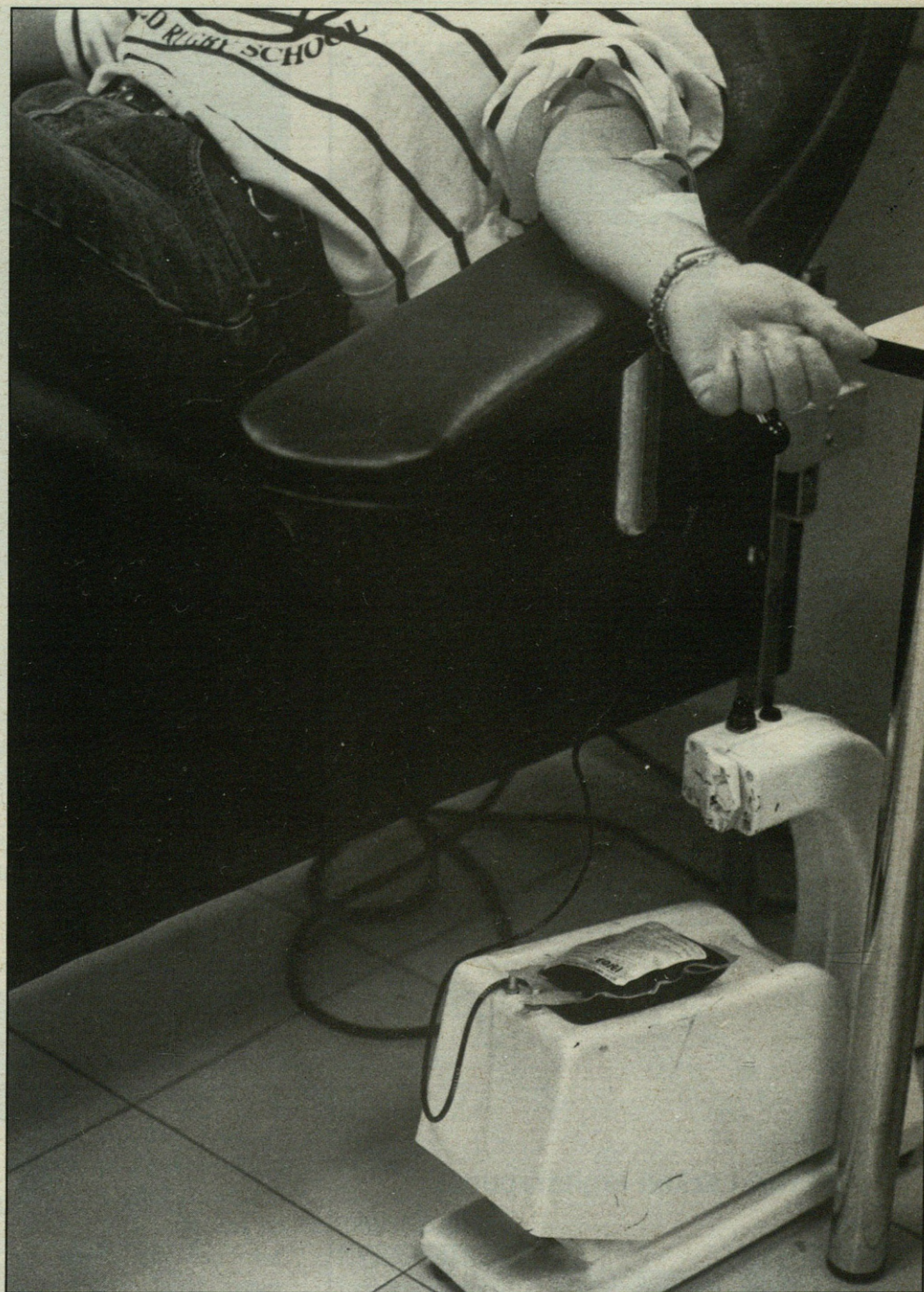
teak guztiz baztertzeko. «Azken urteotan izugarrizko kezka sortu da emale eta hartzailleen artean kutsadura arriskua dela eta», gogoratzen du Urzelai doktoreak.

Guzti hau egin ondoren, osagarri guztiak kontserbatu egiten dira, edozein osasun zentru edo ospitaletako beharrak asetzeko. Baina dirua behar da hainbeste analisi eta prestakuntza ordaintzeko. Horregatik, odol poltsa bat nahi izanez gero,

■ Bilbon ari dira eraikitzen EAEko Odol Bankuen Koordinazio Gunea izango den egoitza ●

dirua eman behar zaio Odol Bankuari. Baina odola ez da ordaintzen, bere kalitatea ziurtatzen duen prozesua baizik. «Odola beti dohai-nik izaten da», azpimarratzen du Bankuko doktoreak.

Odol bankuek eskainitako zerbitzua ahalik eta egokien izan dadin, EAEn banku hauen sare bat eratzeko lehen urratsak eman dira. Eusko Jaurlaritzak bultzatzen du proiektu hau. Bitartean, honako zentru hauek egiten da odol hartze lana: Gipuzkoan, Gipuzkoako Odol Bankoan; Txagorritxu eta Santiagoko Ospitaleetan Araban; eta Bizkaian Galdakaoko zentruan. Nafarroa, Osakidetza-kanpo egoteagatik, aipatutako proiektu honetan ez da sartzen. Bilbon eraikitzen ari dira jadanik sare horren ardatz nagusia izango den Zentru Erregional Koordinatzailea. Estatu

■ Odol ateraketa 5 minututan egiten da.

mailan ere, horrelako sistema zabaltzeko asmoa azaldu dute.

Odol zentruen eraldaketa hori hasia da jadanik bere fruituak ematen. Arabako kasua, adibidez, ikusgarria da, bere emaitza kopurua %35 bat igoaz. Bizkaia asko hobetzen ari da eta Gipuzkoan urteroko %10eko

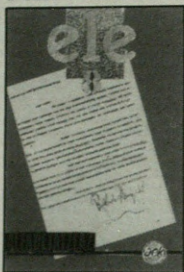
igoera mantentzen da. Munduko Osasun Erakundeak eginiko kalkuluen arabera, nahikoak dira 50 emaitza 1.000 biztanleko odol eskaerari erantzuteko. Iazko estatistikek azaltzen dutenez, Gipuzkoan 46 emaitza lortu ziren 1.000 biztanleko. EAEn kasuan, kopuru hau 38raino jaisten

da. Nafarroa da estatuko maila gorena duena, 63 emaitzarekin.

Furundarenak esaten duenez, «guzti bonen beharrik ez litzateke izango beste modu batez odola lortuko balitz. Gaur egun ebakuntzetan odol falta-gatik izaten diren atzerapenak abazteko moduan

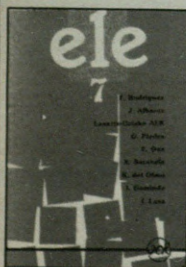
ele-8: ALFABETATZEAZ

Piarres Xarriton
J.L. Lizundia
Ana Eizagirre
Pauli Davila
Eduardo Diaz
Fito Rodriguez
Ana Teberosky
Paulo Freire
Arantza Ugartetxea
Idoia Fernandez
Erramun Baxok
"Txepetx"
Ferran Lozano
Juan Mari Larrarte

AEKren azken argitarapenak:

ele-7

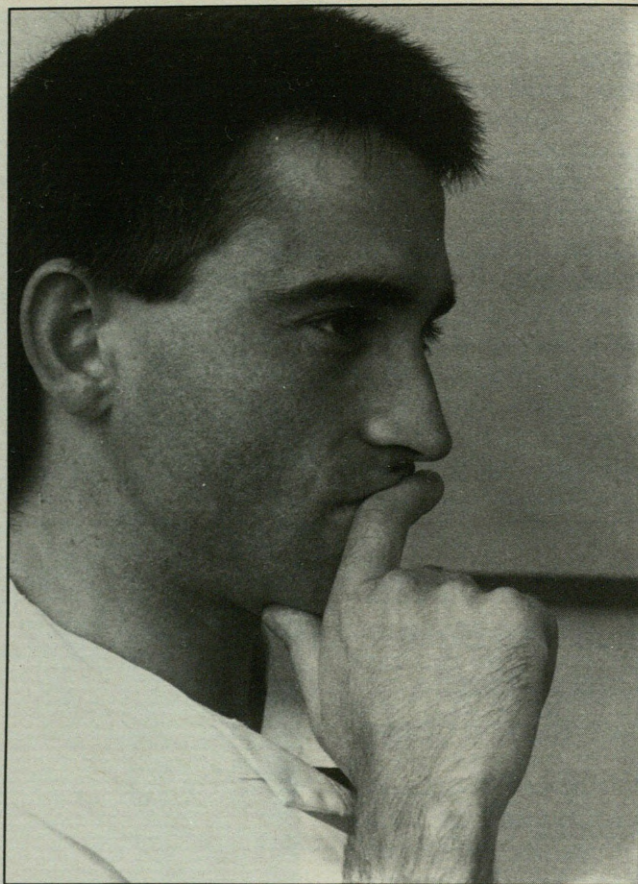

Esakuneak

Nozio Espezifikoak

AEK (Materiala)
Diputazio kalea 1-1 - 424 17 10
Bilbo (Bizkaia)

J. R. Furundarena hematologoa.

*egongo ginateke. Horre-
gatik da bain garrantzitsua
ikerketa.*

Ikerketa maila

statuko ikerketa mailaz galdetzerakoan, ia ia hutsa dela dio. Baina hori ez omen da arazorik, «beste lekue-
tako tratamenduak bo-
nantz azkar heltzen dira
eta. Horrela, kalitate ber-
dintsua lortzen da oroko-
rean, Europa eta EEBB
izan arren beti aintzinda-
riak». Informatikak ere ba-
du zerikusirik horrekin.
Zenbait gaisotasun azter-
terakoan, estatu askotako
datuak bateratu eta zentrali-
zatu egiten dira, eta infor-
matikaren bidez datu horien
interpretazioa asko aberastu
eta erraztu egin da. Baina
Estatu espainiarra, Hego

Euskal Herria barne duela-
rik, ez omen da gehiegi sar-
tzen harreman horietan,
mediku honen esanetan.

Giza odola lortzeko posi-
bilitateaz galdetzerakoan,
eszeptizismo handiz azal-
tzen dira bi gizon hauek.
«Albiste hausinestea amets
egitea da gaur egun —dio
Furundarenak—, eta zerri
odolarekin zerbait lortze-
rako, ingineritza geneti-
koak aurre hartuko diola
uste dut. Lortu dira jada-
nik odolaren zenbait osa-
garri sintetiko (proteinak
batez ere)». Oso garestiak
dira gaur egun produktu
hauek, baina denborarekin,
eta teknika egokituz, biz-
tanle arruntaren moduko
prezioetara jaitea espero
da zientzi gizonen artean.

Amagoia Iban

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

SAN JUAN BAUTISTA
Villas auzoa
HERNANI

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

DIFERENTE C.B.
Gran Vía kalea, 11
GROS AUZO — DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8
ASTEASU

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, 2/8
BERAUN — ERRENTERIA

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatetxearen atzean)
HONDARRIBIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRENTERIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRENTERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

EKO AIETE
Etxadi Saia
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

EKO

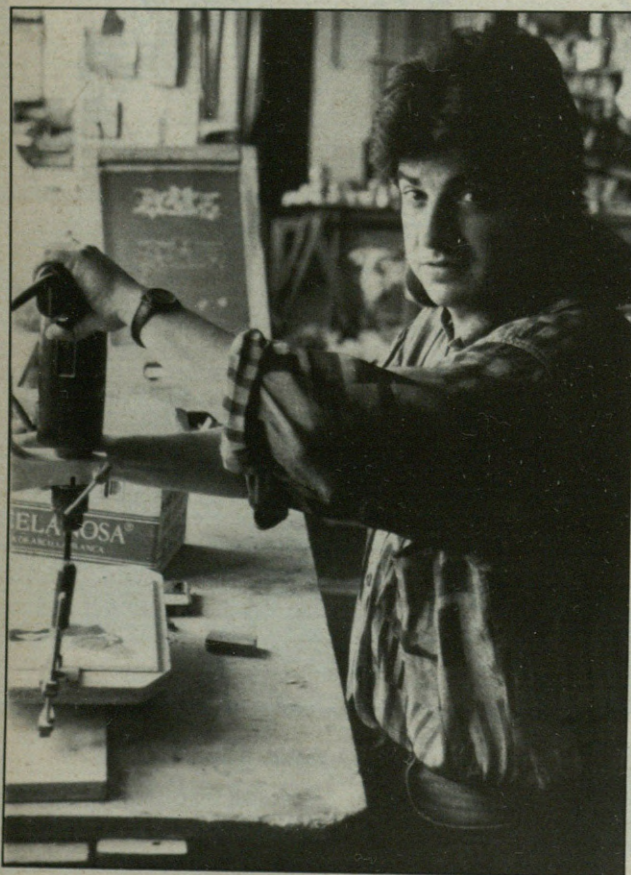
Vivodist

J. M. Saez de Okariz gaztea arbasoen tradizioari eusten dihardu

AXULEIUAK HIRI APAINGARRI

Zazpi bat urte darama Jose Maria Saez de Okariz gazte bilbotarrak axuleiuetan irudi eta ikurrak finkatzen, batzutan berari gogora datozkionak, gehienetan arkitektu edo diseinugileek agindutakoak. Zeramikaren zenbait alorretan ibilia izanda, azkenean arbasoen tradizio galdua berreskuratzeari dakio gogoz. Azken urtean hogeit bat gazteri irakasten dio ofizioa.

SAEZ de Okarizek, Jota izengoitiarekin ezagunagoa lagun eta profesionalen artean, Axuleiutailerra antolatzen duen ez zegoen Bizkaialdean inor honetan ziharduena. Egun Jotak hogeit bat ikasle dauka zeramika serigrafiaren trikimailuak ikertzen. Ikastaro berezi honetaz mintzo denean «proiektu» hitza darabil keramikariari.

«Proiektuak gauza bira erantzuten dio: Tailerra handitzeko lanbide hau dakien jentea behar genuen, baina nondik atera? Bilboaldean axuleiugintzaren tradizioa galdua zegoen. Bestalde, eta esan bezate nahi dutena, hau beherantz doan eskualdea da, gero eta langabezia eta bazterketa handiagoa dago. Horregatik San Franziskoko auzo elkartearekin bitz eginda pentsatu

genuen egokiena izan zitekeela lan honetan aritzeko prest zegozkeen bertoko lagunak bilatzea. Honela batzuen langabezia arazoa eta tailerraren premia ere konponduko dugulakoan gaude. Guzti honetan funtsezkoa da proiektua ekonomia sozialean oinarritzea, langileek enpresaren erabakietan parte hartzeko ahalmena izatea.

Gazte talde handi xamar bat arbasoen lan batetara itzultzea bitxi xamar ematen badu ere, honako hauek gogoz dabilzala dirudite. Horrelako tailer batek tokirik ote duenentz galdetzen diogunean, erantzun lasterra datorkio abora: «Hemen langintza honek badu tradizio historikoa. Misericordiak bazuen areto bat Maria Muñoz kalean, gaur egun Museo Etnografikoa dagoen tokian. Hor zeramika eta loza lantzen zuten, eta bertan axuleiutailerak ere diseinatu zituzten. Etxe honek egin zizkion Bizkaiko Aldundiari berrien izenak adierazteko zeramikazko errotoak».

«Bestalde, badakigu In-

gelesen zelaian bazegoela teilagintza etxe bat honetara ere dedikatzen zena, eta beste batzu ere izango ziren. Artxibategietan arakatu dugu. Baina uboldeak batetik eta egin dituzten aldaketak direla eta, ez dugu gauza handirik aurkitu. Bizkaiko entrepresatxoak non zeuden eta zertan zibarduten eza-gutzeko ikerketa sendoa egiteko asmoa dugu».

Tailer gutxi

Irudienez, Euskal Herrian hala beste bi tailer basterik ez dago, bata Ibarrezkurrean eta Nafarroan bestea. «Gure eritziz ekonomia aldetik badaukagu tokia, ez bait dago entrepresarik eredu esklusiboak eta birmoldaketetan dibarduenik. Gure asmoa ez da Castellongo entrepresa handiei konpetentzia egi-

«Mende haseratik eta guda etorri arte etxe askotako apaingarri ziren axuleiua» ●

tea hemengo eskariari erantzutea baino».

Non eta nork egiten ziotuen hormetan jarritako axuleiua jakin gurean dabilta, ondo dakite asko eta asko inguru hauetan eginak zirela eta. Estilo ezberdinak iger badaitezke ere, zenbait bilduma ospetsu dira, Arrueren nekazariak esaterako. Eraikinetako kolar eta aurrekaldeak axuleiuz apaintzea gauza zabaldua zen mende haseratik guda bitarteko eraikuntzetan. Ondoren gorabeherak egon

Axuleigintzak badu tradizio historikoa.

badira ere axuleiuen erabilpenak hortxe iraun du, kanpoko diseinuetan oinarrituta batez ere.

Teknika eta erabilpena

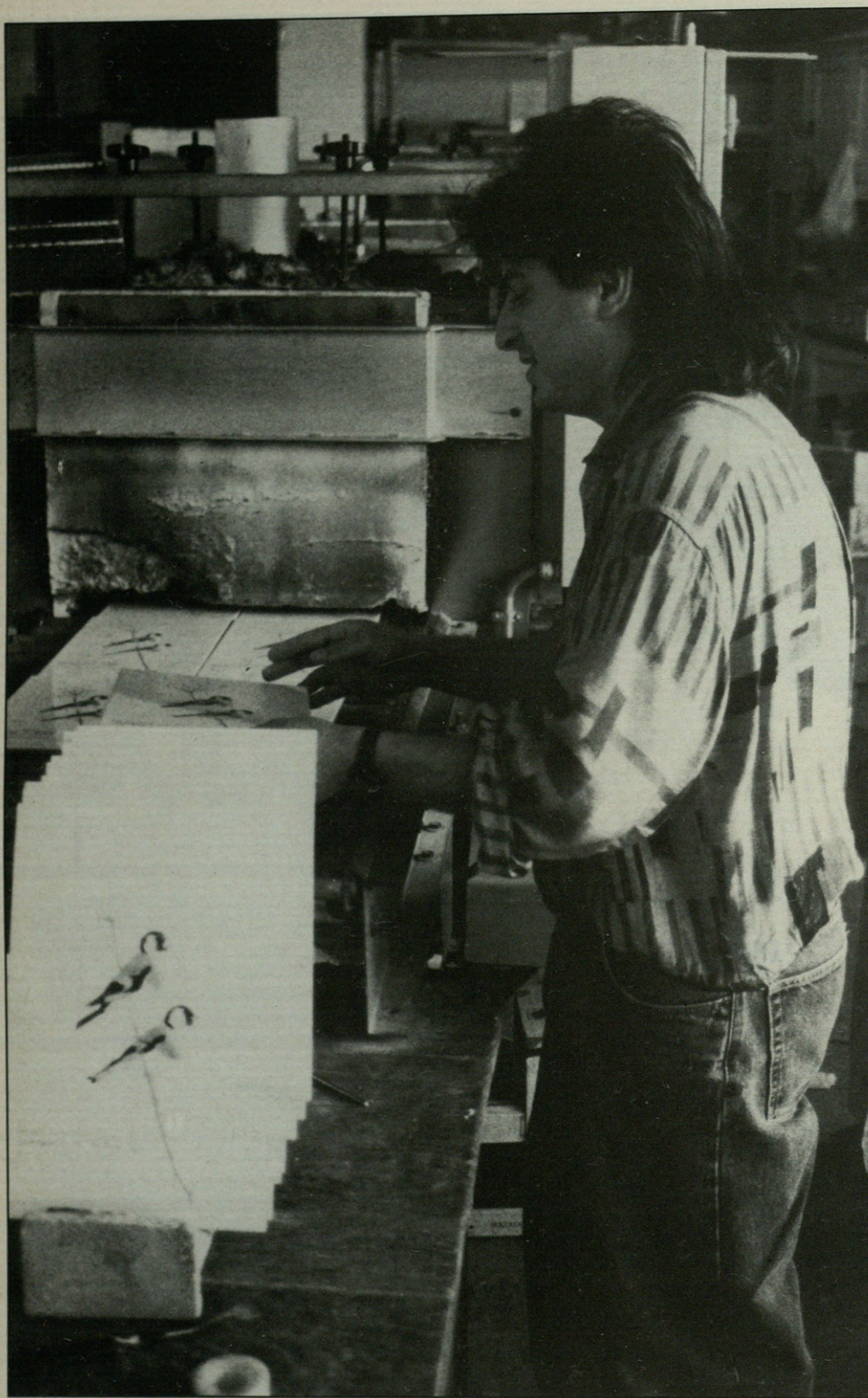
otaren esanetan, «guda os-veko sasoian axuleiua

apaingarritzat baztertu zuten, desagertzen dena ia hiri apaingarri berrietatik. Guda aurretik eraikin publiko askotan erabiltzen zen hormirudiak egiteko, fatxadatan sinbologia zehatza adierazteko ere erabiltzen ziren. Atxurina badira etxe batzu ikurrina

eta lauburuak dituztenak leiboetako barlasaetan, eta Francoren garai osoan egon ziren hortxe. Holako gauzak kasualitatez aurkitzen dituzu».

Oraingo eta orduko teknika ez ei da berdina, eta halako gauzak aurkitzen dituenean Jota ez da

Orain serigrafiaz egiten dira irudiak.

ziur izaten profesionalen gauza ala teknika ezagutzen zuten zaletuen kontua ez ote diren.

«Margoketa aldetik toskoak dira, arin eginda-koak, trepa izeneko teknikaz burututakoak. Axu-

leiuaren gaineko serigrafia industriala ezagutu baino lehen erabiltzen zen teknika zahar hau paperezko txantiloien bidezko irudiak metatzean datza. Argizariz basitutako txantiloia buztinezko axuleiu

errearen gainean ipini eta margo bat ematen ziztaion, gero beste txantiloibatez eta abar. Azpiko geruza zuria erre gabe egonik arin lehortzen zuen pintzelkada, akuarelatan paperak egiten duen antzera. Txantiloibakotzez kolore bat ematen ziztaion. Honela daude eginda berregin ditugun Gorlizko sendategiko axuleiua».

Kezka

Lzin bukatu erraiak erretzen dion gaia apiatu gabe, berrikuntzak egiten direnean antzinako axuleiua inolako garrantzirik eman

«Atxurin badira etxe batzu ikurriña eta lauburuak dituztenak leihotetan, eta Francoren garai osoa egon ziren hortxe» ●

gabe botatzearena alegia. «Dauden erreferentziak egunez egun galduz doaz, badituzu etxe ezagun batzu eta handik bi hilabete-tara axuleiua jada ez daude. Gauza hauei jentek ez die inolako garrantzirik ematen, bizi guztian hortxe ikusi ditu eta botatzen dituenean akabo. Artista ospetsuen lanak ez dira galtzen museoetan ondo gordeta daudelako, baina artisautza eta kultura herritarren atal bat diren gauza hauek bai, eta badute beren garrantzia hiriko apaingarrietan».

Iñaki Uriarte

BIZIKLETA, GARRAIO ETA BIZIBIDE

Bizikletarena mundu berezia dela askotan entzuten da. Baina mundu horretaz ezer gutxi daki pertsona arrunt batek. Hori dela eta, bizikletaren inguruan sortu izan diren talde eta giro desberdinak aztertu ditugu. Enpresak, osagarriak, erabiltzaileak... Denek dute bizikleta ikusteko eta bizitzeko era desberdina.

GAUR egun, bizikleta bat erosteko asmoa izanez gero, aukera anitz ditugu, tamaina, diseinu eta erabileraren askotako produktuak bait daude salgai merkatuan. Arruntenak kalekoak dira, eta haurrei zuzendutakoak dira gehien saltzen direnak. Bizi-krosseko bizikletak, gazte askoren gustokoa azken urteotan, beherakada gogor bat jasan du salmentetan. Errepideko bizikleta, berriz, kirola egiteko prestatua, ongi saltzen da. Baina 1985-86 denboraldian telebistaren eraginez ezagututako gorakada piska bat apaldu egin da.

Mendiko bizikleta da azken aldi honetan azaldu den produktu berriena. Itxura berriaz, bizi-krossekoen beherakada bultzatu du, gaur egun gazteen artean indarra hartzen ari den estetika erabiliz.

Estatu espainiarrean gaur egun bizikleten ekoizpenean 98 enpresa daude, eta beraien artean, jadanik klasisikoak direnak: BH, Orbea,

GAC, Torrot, Peugeot, Razzessa, Zeus, e.a. Hauetaz gain, badaude bizikleta zati konkretuak bakarrik egiten dituzten enpresak. Mendiz eta Colhago adibidez.

Mendiko bizikleta (BTT) dela eta, BH da estatuko lehen enpresa salmenta kopuruan. Orbea eta GAC dira ondoren. Hala ere, Taiwan eta Korean fabrikaturiko amerikar markak dira gehien saltzen direnak.

Orain 10 urte baino gehiago saltzen da gaur egun, azken 6 edo 7 urtetan bizikleta parkea bikoiztuz. Eta hori produkzioa geldirik egon arren. Telebistak potentziatutako gorakadak gailurra jo du eta etorkizuna ez da oso garbi ikusten.

Salmentak

Urteroko salmentak 800.000 eta 900.000 unitatetan kokatzen dira estatuko espainiarrean eta, geldiune

bat ezagutu ondoren, merkatu hau berrindatu egin da, BTT motako bizikletak bere salmentak bikoiztu dituenean.

Estatuko bizikleta produkzioaren %92 Euskal Herriko enpresen esku dago. Lehen aipaturiko BH, adibidez, estatu mailan indartsuena da, eta Gasteizen du bere egoitza nagusia. Orbea ere garrantzi handiko enpresa da, GACrekin batera merkatuaren %40 suposatuz.

Saltzen dena aztertzerakoan, datu interesgarriak azaltzen dira. Biztanlego maila eta bizikleta kopuruaren artean, adibidez, parekotasun garbia ikus daiteke estatu osoan. LKS Consultores enpresaren marketing saileko zuzendaria den Aitor Vallejoren esanetan, *«biztanlegoa gorantz doan heinean beherantz doaz salmentak»*. 10.000 biztanle baino gutxiagoko herrietan etxean %70ean bizikleta bat dago.

1818

1865

1900

Bizikletaren bilakaera

Zeleriferoa litzateke, Sivrac-eko konteak 1790ean asmatua, bizikletaren lehen arbasoa. Egurrezko tramankulu horretan makila batek bi gurpil batzen zituena, eta oinak lurrian jarritik eragiten zitzaion.

Ondoren «draisiana» etorri zen, Drais Somerhof-eko baroiak 1818an asmatua. Zeleriferoaren aurreko gurpila ardatz bertikal baten inguruan mugitzea otu zitzaion gizon honi. Erresuma Batuan burdina erabiltzen hasi ziren asmakizun honekin batera.

1865ean asmatu zuten gaur egungo bizikletaren benetazko aintzindaria. Ernest Michaux izeneko 14 urtetako gazteak pedala gehitu zion draisianari. Nekatu egiten zela eta, aurreko gurpilari eragingailu antzeko zerbait ezartzea pentsatu zuen, bira egiteko moduan. Bizikloa egina zegoen iadanik.

Bizikletarainoko bidea jorratzea besterik ez zen falta. 1879an, Lawson ingelesak katea gehitu zion bizikloari bi gurpilen arteko transmisioa lortzeko. Garai honetan bizikloek diametro handiko aurre gurpilak erabiltzen zituzten oraindik. Koadroa ere gizon honek diseinatu zuen, bi gurpilak elkar lotu, eta silina, maniliarra eta pedalei eusteko.

J.K. Starley-ren «Rover»ak 1885ean gaur egun ezagutzen dugun bizikleta aurreikusten zuen. Gurpilak berdindu tamainaz, eta frenuen erabilpena, hauek izan ziren bere lorpenak.

Gaur egungo bizikleta arruntak, hobekuntzen fruitua, osagarri hauek ditu: koadro zurruna, «norabide txotxa», bi gurpil, maniliarra, silina, abiaduren kanbioa, eta abar.

Hau normaltzat jo daiteke, hirietan arrisku suagoa bait da haurrentzat bizikletaz ibiltzea.

Azkenik, salmenten ingurukoak amaitzeko, emakumeak betetzen duen paper eskasa aipatu behar da. Erabiltzaileen %20 bakarrik dira emakumeak. Kalekoa da gehien erabiltzen dutena, eta besteak oso gutxi erosten dituzte.

Asteburuko plana

Oso hurbil sentitu izan da beti bizikletaren mundua Euskal Herrian. Euskal Txirrindularitza Federazioan zikloturismo sailaz arduratzen den Rafael Orruñok

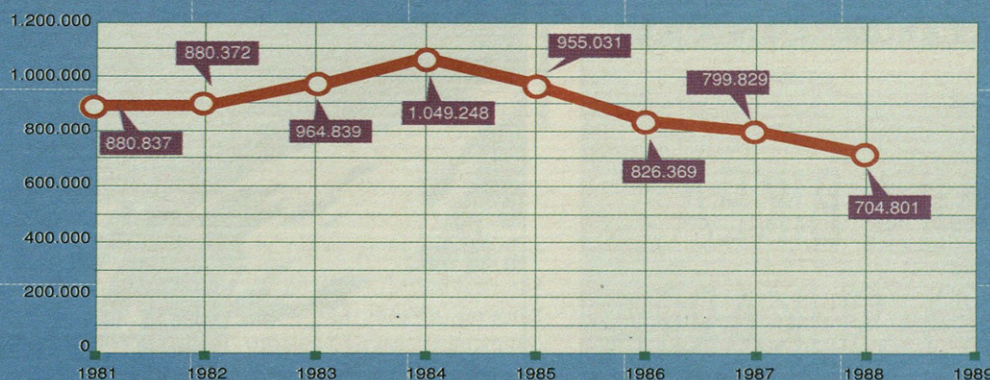
dioenez, «8.000 zikloturista inguru daude gaur egun federatuak, Nafarroa kontuan hartu gabe. Hor ere zaletuak asko direla jakinik, eta Iparraldekoak ez direla atzean geratzen kontuan harturik, ez litzateke astakeria izango guztira Euskal Herrian 10.000 zikloturista federatu baino gehiago daudela esatea». Guzti hauek, bizikleta garraio tresna bakartzat harturik, normalean astero ateratzen dira errepidera ibilalditxo batzuk egitera —eguraldiak laguntzen badu behintzat—, inolako lehia asmo gabe. Ibilbide jakin batzuk egin ohi dituzte denboraldian zehar, eta agiri bat betetzen dute ibilbide bakoitza burututakoan.

Txirrindularitza klub gehienek zikloturismo saila dute, baina oso gutxi dira arlo honetaz soilik arduratzen direnak. Baina zikloturismoaren arrakasta ez da bapateko gauza. 1972 urtean ba omen zebilen bizikletari eraginez J.M. Udabe zumaiarra. «Garai hartan oso jende gutxi ibiltzen zen —diosku—, baina piskanaka jendea animatzen joan zen eta goraka jo du honek. Telebistak ere izan du eragina». Gizon honek bere bizikletaren koadroa diseinatu eta fabrikatu du.

Gipuzkoan daude gaur egun klub gehienak, baina Bizkaia da gazte jende eta fitxa ugariarik dituen herrialdea. Arabara joanez, federatu gutxiago daude, baina gorakada handiena bertan izan da federazioko lehendakariaren esanetan. Nafarroan ez da hainbeste zaletasunik ikusten, baina klubak badaude. Ipar

ESTATU ESPANIARRERKO BIZIKLETA PRODUKZIOA

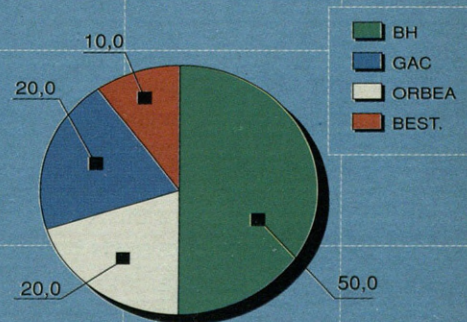
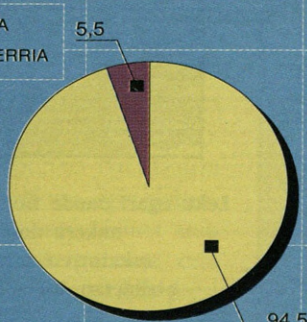
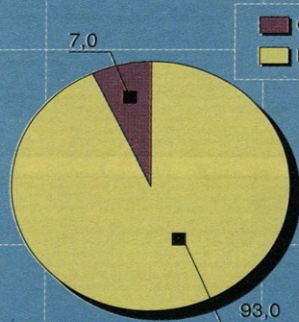

*1989ko
urtarrila-maiatzak:
247.825 unitate

1981

1988

MARKAK

M. OTXOTORENA

Estatuko bizikleta produkzioaren %92 Euskal Herriko enpresen esku dago. ●

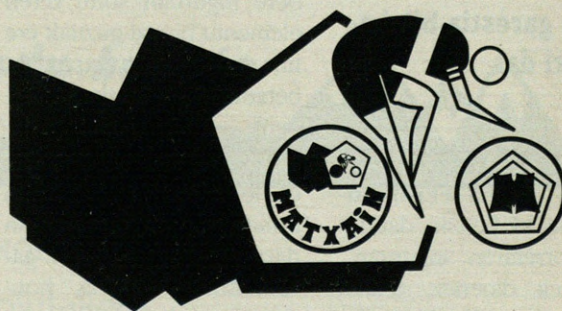
Euskal Herrian berriz frantziar eragina somatzen da zikloturismoa ulertzeko eran. Jendea gehiago prestatzen da eta emakume eta edadetuen parte hartzea askoz ere altuagoa da.

Urrunera bizikletaz

Baina bada beste zikloturismo mota bat ere, «benetazkoa» dei litekeena. Zikloturismo honen jarraitzaileek bizikleta hartu eta turismoa egitea izaten dute

helburu. Aurrekoek bizikleta gogor batekin nahikoa badute ere, zikloturista mota honek gupil lodia-goko tresna behar dute, erradio indartsuagoekin, hiru platoekin ahal bada... Dena bide bazterrean ez gelditzeko, Jokin Maiza gazteak esaten digun bezala. Bera eta beste lau lagun gipuzkoar Txinara heltzen saiatu ziren, zortzi hilebetez bizikletaz Ekialde Urruna gurutzatuz. Urrutira joateko asmoa izanez gero, nahitaezkoa bakarrik hartu behar dela dio, botikina, zakua eta denda barru. «Ikusiko diren lekuen ohi-turak ezagutzea ere ez da batere gaizki etortzen». Diru gehiegirik ez dutentzat da aproposa batez ere bidaia mota hau. Paisaiaz nahi haina gozatzeko aukera ere eskaintzen du, inolako egitarau finkorik ez du jarraitzen eta ■

HEMENGO GOI MAILAKO TEKNOLOGIA

ZURETZAT ...

- BIDEZ KANPOKOAK.
- KONPETIZIOA
- DENBORA LIBRERAKO

E-20100 ORERETA
EUSKADI(HEGOA)
EUROPA

BIZIKLETAREN MUNDUA

MOUNTAIN BIKEA, ORAINGO SUKARRA

Mountain bikearen sukarra heldu zaigu jada Euskal Herrira eta berorri esker bizikleta enpresak etekin ederrak lortzen ari dira. Umeek dagoneko ez dute ohizko bizikleta nahi, ezta lehengo motoreta ere; mountain bikea nahi dute. Mendian ibiltzeko sortu zena, kapritxo eta moda tresna garestia bilakatzeko ari da.

MOUNTAIN bike bizikletaren jatorria EEBBetan dago eta bi bertsio daude bere sorreraren inguruan. Zenbaitek dioenez, duela hamar bat urte Charles Kelly eta Gary Fisher surfistek asmatu zuten Californian. Olatuak ez zeudenerako denborapasaren bat topatu behar zutela eta, motokrosko zenbait osagai euren bizikletei jarri eta inguruko mendietan iharduten zuten bizikletekin. Beste bertsioaren arabera, eskizaleek

asmatu zuten, elurrik ez zegoenean pistak bizikletaz jeisteko.

Duela lauzpabost urte heldu zen Estatu espainiarra eta erabateko arrakasta izan zuen, merkatuko beste produktuek galdua zutena. Egun, eskariaren ez-tandagatik, eta mountain bikeak gehien saldu izan den ume bizikletaren prezioa bikoiztu edota hiru-koiztu egiten duelako, bizikletagile eta saltzaileek etekin oparoak ateratzen dituzte. Eta bizikletaz gain, negozioaren gehigarri gisa, bere inguruan sortu diren elementu berezi guztiak ere hor dira: motxila, zapatilak, betaurrekoak, kaskua... denetik.

Mountain bikea gogorra da, leku astunetan ibiltzeko asmatutakoa, eta horretan datza bere prezioaren garestitasuna. Mendia, hondartza, errekak, lokatza eta antzekoetan ibiltzeko aproposa, nahiz eta egun bizikleta hau erosten duen %15-20k bakarrik erabiltzen duen medio horietan. Egindako azterketen arabera mountain bikearen erosleak hiru jatorri nagusi ditu: mendizaleak, lasterketa bizikletan ibiltzen di-

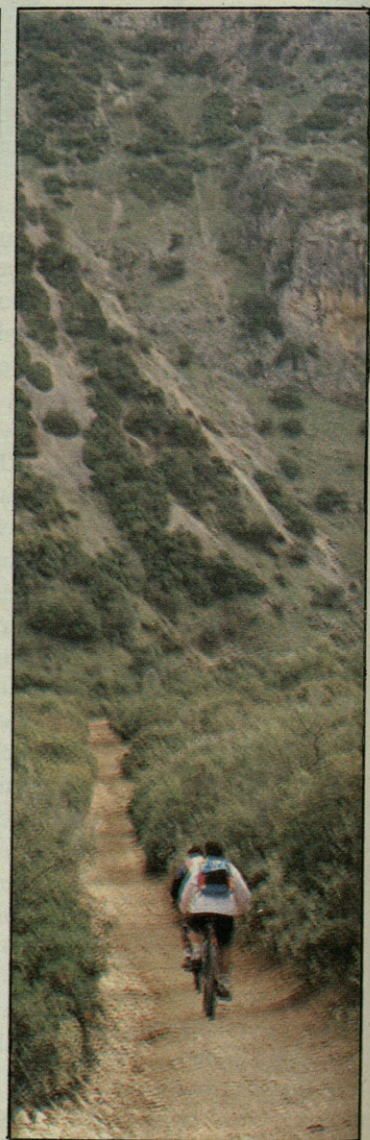

Leku ugari daude horren aukera anitzak eskaintzen dituen bizikletan ibiltzeko.

renak (errepidetik ateratzeko mountain bikea erosten dutenak), eta kapritxoz eskuratzen dutenak. Izan ere, surf edo eskiaren estetika eta koloreen bereganatzean dago bere arrakastaren arrazoi garrantzitsuenetakoa. Finean, bizikleta polit eta atsegina bezala ikus dadin lortu da.

Nola zaindu

Prezioei dagokionean, 25.000 pezetako merkeenetatik hasi eta 450.000 pezetako garestienerainoko merkatua dago. Funtsean prezioa bere osagai (kanbioak, frenoak...) eta kua-droaren materialeak (arintasuna eta gogortasuna) finkatzen dute. Tarte horretan denetariko salneurriak topa ditzakegu.

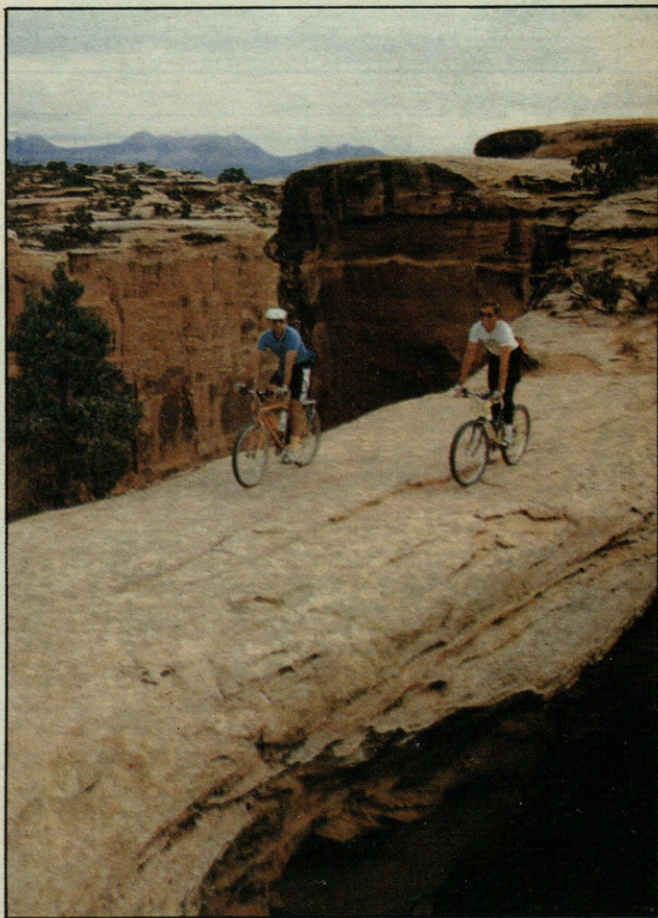

Argi dagoena da gero eta jende gehiagok erabiltzen duela mountain bikea eta bizikletak iraun dezan mantentzea eta garbitasuna funtsezkoak dira. Mountain bikea goitik behera lokaztuta dugunean garbitzeko modurik errezena mangera erabiltzea da baina —kontuz!—, zenbait pieza herdoil ez daitezen urak xaboia (sukaldekua adibidez) eduki behar du. Ez da komeni freno, ardatz eta kanbioetan presioa modu gogorrean ematea, pieza txiki eta ardatzetako bolatxoak mugitu egin daitezke eta. Xaboia ematea garrantzitsua bada, ez da gutxiagorako bukaran bizikleta ondo aklartzea.

Lehortu ondoren (norberak ere lehor dezake trapu garbi batekin) garrantzitsua

**Ederra bezain gogorra da
mendian bizikletaz
ibiltzea.**

da pieza guztiak ondo estututa dauden frogatzea, eta grasa eta koipea ganorez ematea. Grasa ardatzetako barne aldeetan eta frenoetako kableetan; koipea al-diz, katean (lehorra eta garbia egon dadila eta 20-30 egunetako erabilera erre-laren aldiko) eta frenu eta kanbioetako alde mugiko-rretan apurtxo bat. Gauza askoz gehiago egin daitezke, duda barik, baina arau txiki horiek ganoraz eramanez gero bizikleta prest eta txukun izango da, bere erabileraz nahi beste gozatzeko ■

♥ MAROTIAS

Mendiko txirrindu berezia

- Kadroen konponketak.
- Kadroen pintaketa.
- Mendiko eta errepideko txirrinda eta kuadroak.
- Citybike

Tel: (943) 65 30 35

San Juan kalea, 25

20260 ALEGIA

(Gipuzkoa)

Bardeetan pistaz

Tuteratik aterako gara Yugo-ko Andre Maria-rantz. Pista bat hartuz, Bardeetako poligonoaren ateetaraino heltzen gara. Inguru hauetan pistak ugariak dira, eta okerrekoa ez hartzeko, kontu handiz ibili behar gara. Iparralderantz, Peñaflor-eko gaztelu aldera jozten dugu. Hemendik, eta pista berri batetik, Zarraztelura heltzen gara.

Hurrengo goizean Zarraztelutik Bardeetara itzultzen gara goitik behera. Horrela, «El Prallón» izeneko lur ebakia ikus dezakegu. Poligonoaren iparraldetik berriro Yugo-ko Andre Mariara itzultzen gara, bertatik, eta 135 kilometro egin ondoren, Tuterara bueltatuz.

Burgos bisitatuz

Amurriotik ateraz, Lantenorantz abiatzen gara, bertatik Peña Angulora joaz. Inguruko parajeak oso politak dira, eta berrietaz gozatzen dugun bitartean, Burgos aldera goaz. Hemen, San Pantaleon de Osara joan gaitezke lo egitera. Bidea 52 kilometrotakoa da.

Hurrengo egunean, Araba aldera berriro, Mecillo ibaia jarraituz Otsagiraino. Bide txiki bat jarraituz lortuko dugu Berberanaraino heltzea. Urduñara abiatu eta, heldu baino lehen, Nerbioi ibaiaren sorrera ikus daiteke. Hemendik aurrera, errepidea hartu, eta Amurriora itzultzen gara, 60 kilometrotako etapa burutu ondoren.

Behorlegira igo

Donazaharrera joanez, Lekunberriraino hel gaitezke Iratiko bidea hartuz gero. Bertatik Hoztara goaz, oso malda gogorra igoaz. Hoztatik Oskitxera jaitsi, eta hemendik Urdinarbera. Maule da hurrengo helburua, bertan egingo bait dugu lo.

Biharamonean Altzürükura goaz, ondoren gorantz joaz. Urbiaren antza du inguru honek, mendi eta edertasun ugariak. Behorlegi litzateke hurrengo parada. Tontor polita da, eta nahi izanez gero, bizikleta ahaztuz, oinez igo gaitezke gailurre-ra. Hemendik, maldan behera, eta bizikleta berreskuratu ondoren, Donibane Garazira. Bidean 100 kilometro egin ditugu.

Hiriburu guztiak

Euskal Herriko hiriburuak ikutzen dituen ibilaldi honek 17 eguneko iraupena izango luke, mapan ikus daitekeen bezala. Bilbotik ateraz, hirugarren egunerako Gipuzkoan gaude, kostalde bizkaitarra ikusi ondoren. Elgoibar da lehen herri gipuzkoarra, eta bertatik pasatuta Berastegi da helmuga berria, eta bertatik Donostiara. Hemendik, kosta hartuz, Baionara goaz, 340 kilometro zangoetan jasan ondoren. Bigarren astea Lapurdin hasten da, eta Ipar Euskal Herriko hiriburuak igaro ondoren, Iruñera goaz. Amaitzeko, eta Zudaireko urederra ikusiz, Gasteizera joaten gara. Zati honetan 437 izan dira kilometroak.

HIRIETAKO ZIRKULAZIO ETA KUTSADURAKO ALTERNATIBA

Gero eta bizikleta gehiago dago munduan, eta baita Euskal Herrian ere. Eta gero eta automobil gehiago; hauen hazkunde eta erabilera basatiak eraginda, gero eta kaotikoagoa bilakatzen ari da hiri eta herrietako zirkulazioa.

Bilboko kaleetan bizikletaz ibiltzea ez da batere samurra.

BIZIKLETA gure hiri eta herriek sarritan jasaten duten zirkulazio egoera jasangaitzaren alternatiba da. Kirol tresnatzat hartuta, Euskal Herrian zaletasun eta arrakasta handia lortu du. Etxe gehienetan dago edo egon da bizikleta bat, eta hala ere Euskal Herrian oso gutxi sustraitu da bizikletaren erabilera garraio alternatiba moduan.

Bere erabilerak abantaila ugari dakartza, bai kolektiboak bai norberarentzakoak: gastu txikikoa da, ez du zaratarik ateratzen eta ez

du kutsatzen, zirkulazioa hobetzen du, energia gastuak murrizten ditu, ariketa osasuntsua da... Denetariko abantailak ditu eta hala ere hirietan ez da ia erabiltzen.

Gaur egun mundu guztian 800 bat milioi bizikleta daude. Automobilaren kopuru bikoitza. 1989an bizikleten produkzioak automobilena hirukoiztu zuen. Zenbait herrialdetan bizikletaren erabilera estatusaren adierazle ere bada. Afrika eta Hegoamerikan esaterako txiroen ibilgailua da, baina ez Europa eta Asian,

non esparru sozial guztietako pertsonak erabiltzen

duten. Holanda dugu Europako bizikleta tradizio

INTXUR KIROLAK

Txirrinden konponketa eta salmenta.

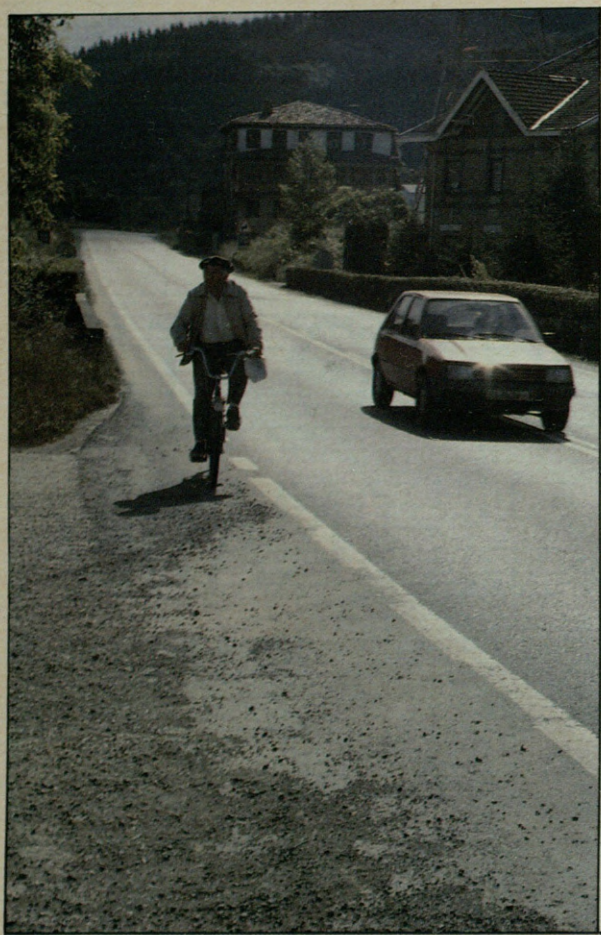
Kirol jazkeren salmenta

Tel: 69 19 57

Errota kalea, 2-B

20150 Billabona

handiena duen estatua. Bere lurralde osoan bizikletaz ibiltzeko sare osoa duen estatua bakarra dugu eta holandarren erdia baino gehiagok egunero erabiltzen du bizikleta, areago, Amsterdamen esaterako, txuriz pintatutako udal bizikleta zerbitzua dago erabili nahi dituenarentzat. Beste etsenplu aipagarria Suediako Västeraseko herria da, Europa osoan pertsonako au-

eta bata bestearen arabera eraman beharrekoak seguru-
rue-
nik.

Petrabici Bilboko bizikletaren aldeko taldearen partaide den Itsu Garaizarrek dioskunez, beharrezkoa da azpiegitura hobea eraikitzea, *«baina beharrezkoa da administrazioarenganako presioa handitzea, bestela jai dugu. Eta, zoritxarrez, oraindik ez dugu erakutsi hori egiteko gai garenik. Bizikleta gehientsuenok dugu gustoko, baina ez du hiritarra barrapatzen. Horrez gain, zenbat eta bizikleta gehiago atera hirira, autoek gero eta gehiago errespetatuko lituzkete»*.

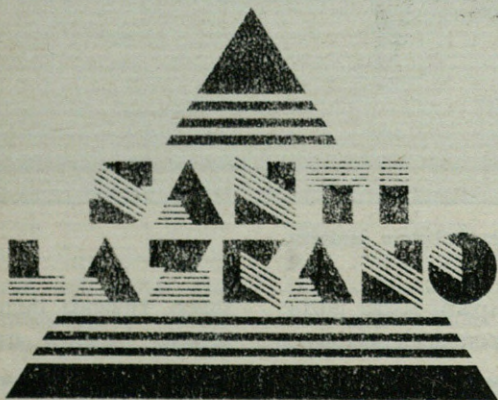
Txirrindulariak zaldi batek gastatzen dituen kalorien laurdena gastatzen du. Txirrindulariak. 660 kilometro egin ditzake gasolina litroaren pareko energiaz eta hala ere bere erabilerak ezin aurrera egin. Bidegorrietaz hitz egiten da, erabiltzen ez diren trenbide estuko ibilbideen egokitzeaz, hiri barruan bizikletarentzat lekua uzteaz... *«baina azkenean trafikoko artean ere ibili beharko dugu —azpimarratzen du Itsuk—, beraz bizikletaren promozioaz gain, beharrezkoa da auto gidariak bizikletari zor dioten errespetuaz kontzientziaraztea. Hiritik kanpo egin beharrekoari gauza bat behintzat argi: eraikitzen diren errepi-deetan kontuan izan dezatela bizikletarako leku-txoa. Hau egiteak ez luke kostoa handirik eta»*.

■ Instituzioek gauzak egin ditzaten presio sozialak handitu behar du derrigorrez ●

tomobil indize handiena duen hiria. Azken urteetan eraiki diren 110 kilometrotik gorako bizikleta errepideei esker, bertako biztanleen %30ak bizikleta erabiltzen du lanera edo ikastera abiatzeko. Alabaina, Txinak txiki uzten du %30 hori, han lantoki edo ikaslekura joateko gehiengoak erabiltzen bait du bizikleta.

Bizikletaren presio eza

Askok bizikleta karrilen ezari egozten dio errua, baina daudenak, gutxi eta desegokiak izan arren, oso jende gutxi erabiltzen ditu. Bizikletaren promozioa eta erabilera gehitzea batetik, eta hauek behar duten azpiegitura (errepideak, aparkalekuak...) bestetik, biak izango dira beharrezko

KIROLAK

AZPEITIA

Jose de Artetxe kalea, 1 Tel: 81 16 50

Amagoia | **I**ban
Xabier | **L**etona

«Euskal Herriak ezin dio behar bezala mundu profesionalari aurre egin»

S oprano tolosar hau une honetan Estatu Batuetan bizi da. Bertan lan egiten du. Ainhoa Arteta operako abeslari honen izena gero eta famatuago bilakatzen ari da. Donostiako Cultura Musical-aren denboraldia amaitu zuen orain bi aste.

ARGIA. Zu orain New Yorken bizi zara, denbora luzez egongo zara Euskal Herrian?

AINHOA ARTETA. Euskal Herrian, uztailaren hamazazpia arte izango naiz, egun horretan Irlandan kontzertu bat egin behar dut, ondoren astebeteko oporrak hartu eta hemen igaroko ditut. Gero New Yorkera joango naiz abuztuan berriz Euskal Herrira itzultzeko Lekeition izango den ekitaldi batean parte hartzeko eta irailean Bilbon arituko naiz bertako Opera denboraldian. Handik Es-

Plácido Domingorekin bi kontzertu egin ditu orain arte, bat Donostian eta bestea New Yorken.

koziara joango naiz, bira bat burutu eta urtarrilean New Yorkera joateko. Ni New Yorken bizi naiz baina aurreten han egoteko denbora gutxi izango dut.

A. Eresoinka abesbatzan bazi zinen kantatzen...

A.A. Hamabi urte nitue-
nean hasi nintzen Eresoinka
abesbatzan nere aitaren es-
kutik. Aita hango zuzenda-
ria da eta bertan jarraitzen
dut oraindik. Beti saiatu naiz
Eresoinkari laguntzen Tolo-
sako abesbatza hau nere lan
guztiaren oinarria izan de-
lako. Italiara kantua ikastera
joan aurretik egunero lan
egiten nuen Eresoinkan dis-
ziplina handiz. Ondoren
Italian lau urte igaro eta
handik New Yorkera joan
nintzen. Estatu Batuetan

ikasi baino nere karrera pro-
fesionala bideratu dut. Ita-
liara ikastera joan nintzen
eta New Yorkera kantuari
esker bizitzera.

A. Nolakoak izan dira Ita-
liako eta New Yorkeko es-
perientziak?

A.A. Oso desberdinak. Ita-

lia Europar dago eta han ia
ia Euskal Herrian bezala
zaude. Etxetik kanpo, baina
giroa, jendea eta dena he-
mengoaren oso antzekoak
dira. New Yorken berriz de-
na zeharo aldatzen da. Jen-
dea eta pentsamoldea oso
desberdinak dira eta hiria

askoz zailagoa eta gogorra
da lan egiteko nahiz bizitze-
ko, New Yorken kompeten-
tzia oso gogorra izaten da.

NORTASUN AGIRIA

26 urte ditu ● Ezkonduta dago eta Andoni
izena du bere senarrak ● Tolosako
Eresoinka abesbatzako solista izan zen ●
Hobby asko ditu gustoko, baina lanak ez

dio ezertarako astirik uzten ● Asko atsegin zaio dantza, nahiz eta
aspaldidanik ezin izan duen dantzatu ● Bere txakurrekin
jolasean denbora pasatzea gustatzen zaio

Euskal Herritik zuzenean joango banintz Italiako esperientzia pasatu gabe askoz ere gogorragoa izango zatekeen Estatu Batuetako bizitza, Italian bizitzen la- tzak pasatu nituen baina ge- rorako baliagarria izan zait han igaro nuen denbora. Oso gogorra da New York, zaila da hango bizimodura ohitzea eta edonork ez luke gaingituko. Jauzi handiegia da zuzenean hemendik hara

■ «Italiara ikastera joan nintzen, eta New Yorkera kantuari esker bizitzera» ●

joatea eta niretzat oso posi- tiboak izan dira Italian ikas- ten pasatu nituen lau urteak. New York oiha bat da.

A. Beharrezkoa izan da zuretzat kanpora irtetzea?

A.A. Nere karrera etapaka joan da, une bakoitzean ne- retzat onena zena egiten saiatu naiz eta asmatu duda- la uste dut. Italiara joan nin- tzen momentu horretan nere etorkizunerako ona izango zela uste nuelako eta New Yorken kasuan berdin. Nere patua hiri honetan ikusten nuen. Zentzu horretan ez dut arazorik izan, Chinara joan behar izango banu hara joango nintzateke. Une ba- koitzean neretzat ona eta beharrezkoa zena egin dut, beste leku bat izan zitekeen baina momentu horretan Italia izan zen eta ondoren New York.

A. Zer desberdintasun ikusten dituzu kanpoan Euskal Herriarekiko?

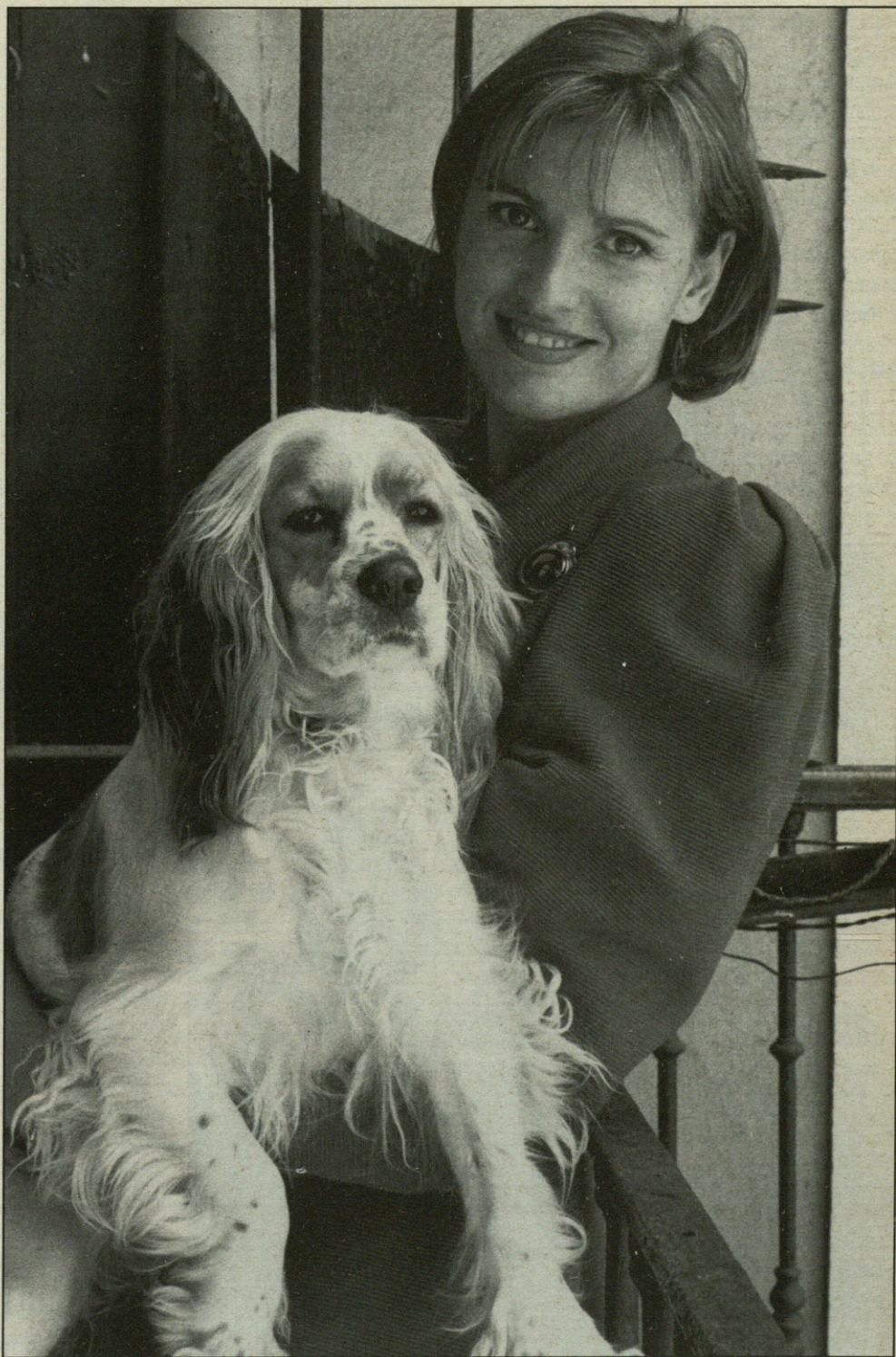
A.A. Gogorra da baina Euskal Herrian ez dago aho- tsa hobatzeko kantu esko-

larik. Kantuan hasteko ondo daude baina Euskal Herriak ezin dio behar bezala mun- du profesionalari aurre egin. Hau horrela izan da orain arte behintzat. Gaur egun ez dakit, badirudi ardura eta gaitasun handiagoa dagoe- la, irakasle gehiago eta ira- kaskuntza altuagoa egon

daitezke baina ni hasi nin- tzenean ez zegoen horrela- korik eta ezin nuen hemen jarraitu. Hemen jarraituko banu ez nuke orain dauka- dan maila edukiko.

Ahotsetan Euskal Herrian dagoen maila altua da, abesbatza asko daude eta gazteek hor izaten dute aho-

Operan, kantatzeaz gain arte dramatiko ere beharrezkoa da.

tsa lantzeko aukera. Hemengo maila oso altua da, baina irakasle aldetik ez da ikusten hain maila ona. Kantatzen hasteko bai, baina hobatzeko dagoen irakas-kuntza maila ez da nahikoa. Hala ere, uste dut kanpotik irakasleak ekarriko dituztela eta hau positiboa izango da.

Bestela instrumentu alde-tik nibela altua da eta Euskadiko Orkestra oso ona da.

Gainera Operaren kasuan kontua ez da kantatzea bakarrik, kantatzeaz gain arte dramatikoa ere beharrezkoa duzu eta Euskal Herrian ez

■ «Nere karrera etapaka joan da, une bakoitzean neretzat onena zena egiten saiatu naiz eta asmatu dudala uste dut» ●

da erakusten. Operan ez bait da kantatzen bakarrik eta hemen arte dramatikoa ez da batere lantzen. Abesbatzek Euskal Herrian tradizio handia daukate eta Operak berriz ez.

A. Jose Ramon Arteta, zure aitaren eskutik hasi zinen kantatzen...

A.A. Bai, berak izan du beti argi noiz ibili naizen ondo eta noiz ez hain ondo. Karrera batean beti izaten dira irakasleak ondo edo ez hain ondo gida zaitzaketenak, norberak ez bait du beste pertsona batek bezain garbi ikusten nola dagoen bere burua edo nondik jo. Nere aitak beti izan du argi zein zen nik jarraitu behar nuen bidea. Berak, ni umea nintzenetik oso ondo ezagutzen zuen nere ahotsa eta berari esker hartu dut une bakoitzean bide egokiena.

A. Zaila izan da orain arte zure karrera?

A.A. Oso zaila. Badago jende asko zortea izan dudala esaten duena baina zortea izatea erlatibo da, zortea landu egin behar duzu. Lan egiten baduzu eta aukerak etortzen direnean prestatuta baldin bazaudete batzuk hori zortea dela esaten dute baina neretzat hori prestatua egotea eta aukerak baliatzeko lan egiten aritzea da. Kualitateak iza-

tea beharrezkoa da baina lan on bat gabe gaitasunak galdu egiten dira, hauek hobetzeko teknikarik ez dagoelako. Hobatzeko lan egitea beharrezkoa da beti. Teknika on bat gabe gaitasuna galdu egiten da.

Lan gogorra da, asko zaindu behar duzu zure gorputza, asko sakrifikatu behar zara. Ezin duzu, adibidez, mendira joan edo kirolarik egin, etengabe zure ahotsa eta gorputza zaintzen egon behar duzulako. Gainera klaseetara ikastera joan eta egunero kantuan aritu beharrean zaude. Lan neketsua da baina kontzertuan aritzen zaren ordubete horretan dena ahazten duzu eta guztiz asetzen zaitu kontzertuetan kantatzeak. Hauek dira karrerako momentu politenak eta nik ez dut ezagutzen gauza ho-beagorik.

A. Nabiz eta profesionala izan oraindik ikasten jarraitzen duzu?

A.A. Bai, uste dut hemen-dik bi urteetara nere karre-ran guztiz finkatua egongo naizela. Orain arte dena inbertsioa izan da. Bidaia eta kontzertuak prestatzeko jantziak eta klaseak oso ga-resti ateratzen zaizkit eta inbertsio handia izaten da baina gerora begira oso pro-betxugarria. Adibidez New Yorken izan zen Carnegie Hall-eko aretoko kontzer-tuan, nik egin nuen inber-tsioa bertan jaso nuena bai-no garestiagoa atera zitzai-dan. Oraindik nere karreran inbertitzen ari naiz, jasotzen dudana baino gehiago gas-tatzen dut. Batzuk pentsa-tuko dute asko irabaziko du-dala baina irabaziak kla-

Datorren bi urteetarako zenbait kontzertu dauzka ziurtatuta.

seetan, bidaietan, jantzetan eta beste hainbat gastutan joaten zaizkit.

A. *Cultura Musical*-aren denboraldia amaitzeko zu aukeratu zaituzte. Zer nolako garrantzia du gertakari honek zuretzat?

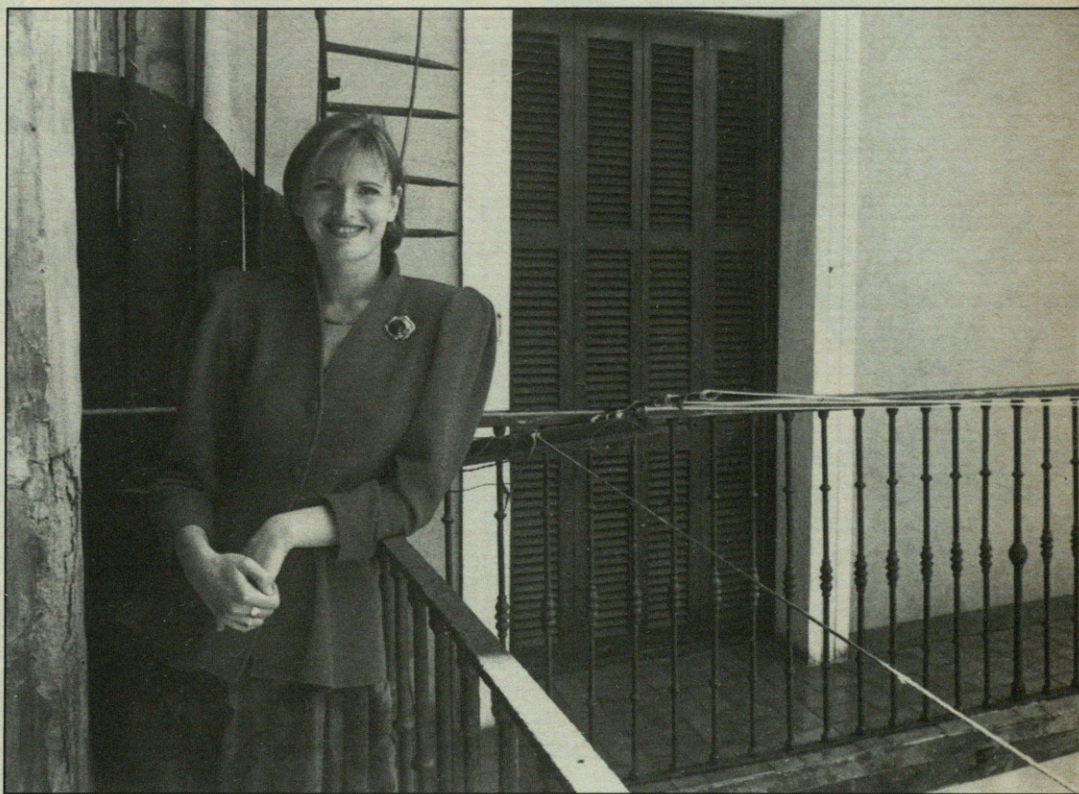
A.A. Garrantzia handia ematen diot. Donostiako Cultura Musical erakundea oso inportantea da eta prestigio handiko jendea joaten da bertara. Aurtengo egitaraua goi mailakoa izan da eta nik garrantzi handia ematen diot. Gainera kontzertu berezia izan zen, bertan jende espezializatua egon zen, musika munduko figurak ikusten ohituta daudenak eta ekitaldia ondo prestatzen saiatu nintzen.

A. *Placido Domingorekin bi kontzertu egin dituzu, bat Donostian eta bestea New Yorken. Zer moduzko esperientzia izan da zuretzat berarekin aritzea?*

A.A. Miragarria. Esperientzia oso ona, bera oso interesgarria delako bai pertsona bezala, bai profesional bezala. Pertsona liluragarria da eta oso musikari ona da. Horrelako musikari batek zentzu guztietan hobetzen zaitu. New Yorken izan zen Carnegie Halleko kontzertua sekulakoa izan zen, kontaezina. Bai Placido Domingo zelako, bai ikusle goaren aldetik, giroa, ingurunea, kontzertuaren kalitatea, dena izan zen. Nere karrerako beste urrats bat izan zen, eta neretzat oso garrantzitsua. Ezin da azaldu nik gau horretan sentitu nuen.

A. *Zeintzuk dira zure proiektuak?*

A.A. Irlandara joango naiz eta New Jersey-eko Orkestra Sinfonikoarekin arituko naiz. Irlandatik New York-era joango naiz Lekeitoria

Tolosako Eresoinka Abesbatzan hasi zen kantatzen hamabi urterekin Jose Ramon Arteta, bere aita eta Abesbatzako zuzendariaren eskutik.

egin behar dudak kontzertu bat prestatzera eta irailean, Bilboko Opera Denboraldiaren barnean, «La Cenerentola» obran Clorinda-ren papera antzeztuko dut. Bilbotik Eskoziara joan eta bertan hiru hilabeteko bira bati ekingo diot eta Belfast, Aberdeen, Glasgow hirietan arituko naiz besteak beste, «Carmen» izeneko operako Mikaela pertsonaiaren hamasei errepresentazio egingo ditut. Handik New York-era joango naiz prestatzera berriz ere martxoan «La vida breve de Falla» obran parte hartuko dudalako. Ondoren «La Traviata»-ren antzezpeneak egingo ditut Austriako Graz hirian udaberrian eta geroago Luciaren papera egingo dut «Lucia de Lamermoor» operan eta Elvirarena «La italiana en Argel» lanan. 1993 urtera arte hainbat proiektu daukat eta kontzertuen artean izango du-

dan denbora hauek prestatzeko izango da. Hala ere ematen du 1993ra arte kontratu asko dauzkadala sinatuta baina ez da horrela, gertatzen da datorren bi urteetarako kontzertu batzuk ziurtatuta dauzkadala.

A. *Hurrengo bi urteak pla-*

«Oso gogorra da New York, zaila da hango bizimodura ohitzea eta edonork ez luke gaindituko» ●

nifikatuak dituzu, ez al zaitzu hau dena gogorra egiten zu bain gaztea izanik?

A.A. Une batzutan bai, baina bestalde liluragarria iruditzen zait. Ez naiz kexa-

tzen, hau da nik nahi nuen. Momentu gogorak izaten dira, bakarrik sentitzen zarenean batipat, laguntzarik gabe eta gainditzeko zailak diren gauza asko daude, kantua baino *businessa* direnak. Ni kantaria naiz eta ez negozio emakumea baina askotan kantua baino *business* izaten da eta momentu horietan gaizki pasatzen duzu. Baina eskenara igo-tzen zarenean eta kantatzen iharduten zarenean, lanaren ordaina jasotzen duzu. Hau sekulako saria da eta aurreko guztiaz ahazten zara.

Ni oso pozik sentitzen naiz kantatzen nahiz eta batzutan une txarrak jasan behar izan. Alde horretatik Italiako esperientzia oso baliagarria izan da neretzat han sufitzen eta une txarrak gainditzeko ikasi nuelako.

Joxi Goikoetxea

35 URTE GEROAGO ERE EUSKAL KULTURAREN ALDIZKARI BERRIA JAKIN DA

Hainbeste urtetan zehar Euskal Herriko kultur arloan aitzindari izan den JAKINek, izena gordez, izana aldatu du.

Askoren nahiari erantzunez, berriro ere aldatu egin da, Euskal Kulturaren aldizkari berri bilakatuz.

Gaurko JAKINen ezaugarriak honakoak dira:

- Diseinu modernoagoa
- Formato handiagoa
- Egunerokotasunari lotuagoa
- Autore eta gai-aukera zabalagoa
- Atzerriko kultur aktualitatearen informazio handiagoa

Euskal Kultur arloan zer gertatzen den jakin nahi izanez gero, beharrezkoa duzu JAKIN. Baita KULTURA, EUSKARA, LITERATURA, IRAKASKUNTZA, ZIENTZIA SOZIOPOLITIKOAK, HISTORIA... bezalako gaiak ere jorratu nahi badituzu.

JAKIN

**EUSKAL KULTURAREN
ALDIZKARI BERRIA**

*← Ekainaren
30 arte*

HARPIDETZA-ESKAITZA BEREZIA

Informazio zabalagoa nahi baduzu,
deitu (943) 21.80.92 telefonora
edo ondoko fitxa helbide honetara bidali:
Tolosa hiribidea, 103-1.C
DONOSTIA 20009

IZEN-DEITURAK _____

HELBIDEA _____

TEL. _____

Zinema bolada sargoritsu

LEKUZ kanpo harrapatu gaitu uda aldeko filmaketa boladak. Ez geunden ohituta. Batetik, hilabete askotxo joan dira azken kamera hotsak gure kaleetatik aienatu zirenetik. Bestetik, gure filmegintza laburrean ez da ohizkoa izan uztailean *bainbeste* filmek bat egitea. Interpretazio alde, aldaketa garaiaren seinale dela esan liteke, gehiegitxo esatea bada ere. Uzta bitxia behintzat bada, aurtengo.

Subentziodun hiru filme zeuden programatuta, eta horietako bat ez da egingo, antza denez. Mirentxu Purroyk hainbakarrenez etsi egin du, eta ez dirudi aurtengo ere nafarraren estraineko lana ikusi ahal izango dugunik. Beste bi *opera primak*, berritasun kutsuz iragartzen zaizkigu. Denboran elkar lotuta ageri zaizkigu urtaro sargoritsu honetan, nahiz eta hori baino lotura gehiago aurkitzea zaila izango den.

HIRU hilabetez luzatu du Baio Ulloak *Xtimeleta* hegoak-en filmaketa. Filmeari buruz zenbat eta erreportaia gehiago irakurri, are harrituagoa utzi nau ni behintzat. Ekoizpen guztiz berezia burutu du, empresa ia familiarra osatuz, zinema igarle guztiei desafio egin nahi balie bezala. Errealizazioan ere, ez ohizko jokamolde eta ikuspegia defendatu ditu Juanma gazteak, atez kanpokoari begiratuta behinik behin. Zaila dauka iragarrita bezala Donostiako Zinemaldirako erabat prest izatea, baina ezinezkoaren kontrako gasteiztar borrokalaria ikusmina sor-

tzea zinez lortu du. Gasteiztarrak Trenbideko Filmeak-i eman dio txanda, eta donostiar produktora uztailean abuztuaz arituko da «Off-eko maitasuna» errodatzen. Dokumental eta espotetan luze trebatutako Koldo Izagirreraren zuzendaritzapean arituko da taldea. Idazlanen bidez ezagutzen dutenentzat, saioak badu interesa, estilo aldetik berezgarri bila aritzen den sortzailea bait da Izagirre. Lan berri bakoitza erronka berezizat hartzen du eta horrek fikziozko zinemaz zer emaitza izango duen jakiteak ikusmina sortuko du.

Aipatu bi filmeak, burutze eskema aldetik, ia azken mohikano erroman-

tikotzat jo ditzakegu, gainbehera dagoen ekoizpen moduari jarraitu diote eta. Errealizatzailea eta ekoizlea, gidoilaria eta zuzendaria pertsona bera izateaz gain, presupostu txikiak erabiltzen dituzte. Hiltzera kondenatu duten lan sistemak indultoa jaso du aurtengoan ere.

GASTEIZEK diruz lagundutako bi filmeez gain, euskal zinemalarien presentzia ere nabaria da beste hainbat proiektutan. Aipagarriena, inolako dudarik gabe, Imanol Uriberena da. Espainiar zinema industrian sona eta prestigioa eskuratu du donostiar-

rrak, eta Felipe IV-ren istorio xelebrearekin kontatzen digu «El rey pasmado» filme burutu berrian. Aspaldi konturatu zen Uribe industria inon egotekotan Euskal Herrikan kanpo zegoela, eta arrakastarik arrakastatzen zabil. Gauza bera esan daiteke Mario Onaindiaz, gidoiari dagokionez oraingoan. Wilderen estiloan ironizatu nahi izan ditu gorabehera politikoak «Cómo levantar mil kilos» komedian. Bera buru duen Viridiana fundazioak ere euskal zinemalari esportatuen artean famadunetakoa bihurtu du, politikari esker konkistatutako Madrilera plazan.

Errealitate desberdinon aurrean, betikoa datorkigu burura: Espainiako zinema industria eskasa da, baina euskal zinemaren industriadar egon ere ez dago. Topikoa bihurtu ez ote den beldur naiz.

— Burutzen ari diren filmeak ikusita, hiltzera kondenatutako lan sistemak indultoa jaso duela esan liteke —

Josu Landa

Muskildin uztailaren 21 eta abuztuaren 3an, Larrañen abuztuaren 15 eta 25ean

Bi pastoral eta bi nafar aurtengoan

Zuberotarrek Nafarroara jo dute aurtengo pastoraletako sujeten bila. Baigorriko Harispe militarra hautatu dute muskildiarrek eta Urepeleko Xalbador bertsolaria larraintarrek. Lehena Pierre Paul Berzaitzek izkiriatu du eta Roger Idiartek bigarrena.

PASTORAL bi egingo dira Zuberoan aurtengo udan, Muskildiko herriak apailaturikoa bata eta Larrañekoak bestea, bakoitzak bi emanaldi eskainiko dituela. Dagoeneko badira sei hilabete mustrakak edo errepetizioneak (entseiuak) hasi zituztela larunbat

gauero. Gertu daude beraz biak.

Muskildiko «Harispe» pastoralaren lehen emanaldia datorren astean izango da, uztailaren 21eko arratsaldean, eta bigarrena abuztuaren 3ko gauean. Larrañeko «Xalbador» izanen da jarraian, abuztuaren

15 eta 25eko bazkalondoe-
tan.

Harispe militarari bu-
ruzkoa Pierre Paul Berzaitz
kantariak izkiriaria zuen
1989an. Eta muskildiarrek
iaz egiteko xedea baldin ba-
zuten ere, Mauleko ikasto-
lak Jean Louis Davanten
«Abadia Urrustoi» muntatu
nahi izan zuelako atzeratu
dute uda honetarako.

Anartearen, «Xalbador»
idazten ari zen Roger Idiart
euskaltzain urgazlea, ber-
tsolaria hil zela aurtan ha-
mabost urte betetzen direla
kontuan hartuta.

Bi nafar izango dira or-

**■ Ez da lehen aldia
urte berean bi
pastoral emango
direna, 1976an ere bi
egin bait ziren:
«Santa Grazi» eta
«Robert deabrua» ●**

duan aurtengo pastoraleta-
ko sujetak edo protagonis-
tak: Baigorri jaiotako
(1768) Harispe militarra eta
Urepeleko Xalbadorrenea
baserriko Fernando Aire
bertsolaria.

Azken urteotan indarrez
zuzpertzute pastoraleta zu-
berotarrek. Hala eta guztiz
ez da lehen aldia izango urte
berean bi diferente egiten
direla, 1976an ere horrela
suertatu bait zen: Atharra-
tzen «Santa Grazi» eta
Garindañen «Robert dea-
brua».

Datozen urteetarako ere
ez da proiekturik falta. Santa
Graziko herriak altxatuko
omen du hurrengo 1992an,
nahiz eta oraindik jakin ara-
zi ez duten nori buruzkoa
izango den. Junes Cazeña-
ve-Hirigilek bi testu izkiri-
a-

turik ditu bederen, hala «Da-
bid Errege» nola «Santa Kruz
apaiza».

Zuzpertzute boladaren le-
kuko da, bestalde, pastora-
len mundura gero eta jende
gasteagoa hurbiltzen ari
dela. Aurtengo pastoraletan
ez da errejenta (zuzendari)
lanetan arituko Battista
Urruti mitikoa, baizik eta
Mixel Berzaitz —Muskildi-

ko auzapeza— eta Jean Pie-
rre Rekalt —Altzaikoa,
duela bi urteko «Zumalaka-
regi» pastoraletan dantzari
izana—.

Berrikuntzak Muskildin

jarunbat eguzkitsua zen
Muskildira heldu ginenean.
Arrastiriko bederatzia. Ar-

tean egun argi. Herriko pla-
zatik hirurehun metro in-
gurura dagoen belardi luze
batera hurbildu ginen: taula
altxatuta zegoen, biluzik
egon arren. *«Iragan astean
ipini genuen. Ubaitza kul-
tur elkartearena da, pas-
toral orotan baliatuko de-
na» aipatu digu Dominik
Agergarai muskildiarrak.*

Mixel Berzaitz errejentak

Larrañeko «Xalbador»: Idiart idazlea, Larrandaburu sujeteta eta Rekalt errejenta.

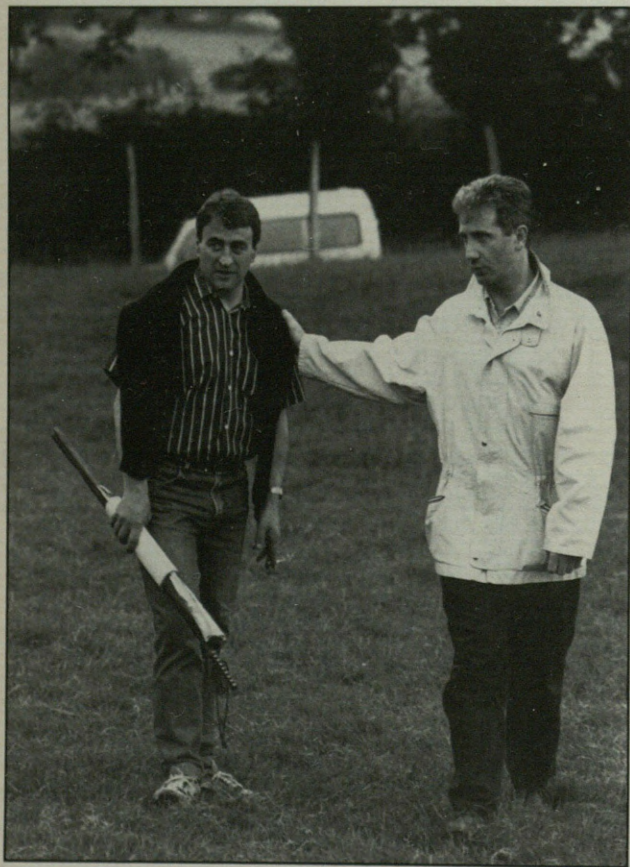

Harispe

Joanes Ixidor Harispe militarra 1768ko abenduan jaio zen Baigorriin. Frantziako iraultza garaian hasi zen guduan, Ehiztari Euskaldunen lau konpainietako batean lehenik, eta 26 urte zituelarik gidari bezala, 700 soldaduren buru. Españako erregearen kontra borrokatu zuen

Nafarroan eta Gipuzkoan, eta «memento horietan izan zen Euskal Herriaren batarzunaren ideia seriosa», aipatzen dute Muskildiko pastoralaren sustatzaileek.

Bonaparte lehen kontsulak ordea, Ehiztari Euskaldunak konpainiak Frantziako armadarekin bat egin behar zuela erabaki zuen, baina ukatu egin ziren orduan Harisperen gizonak. Desertatu egin zuten batzuk eta Amerikara ihesi bestetzek. Harispek militar izaten jarraitu zuen Napoleon enperadoarearekin, honek marexal izendatu zuela (1851). Wellington ingelesaren aramadaren aurka borrokatzeko 24.000 soldadu ukan zituen bere agintepean. Mauleko diputatu ere izan zen (1831-34). Lakarreko gazteluan hil zen 1855eko maiatzean.

Muskildin Pierre Paul Berzaitz izango da Harispe.

Larrañeko mustraka larunbat arratsez.

(eta herriko alkateak) ongi etorria eman digu. Ondoren, Pierre Paul Berzaitz kantariak, meza entzutetik jin berria. Berak idatzi du «Harispe» eta bera izango da sujeta. Herritarrak ere badatoz pixkanaka pixkanaka, baserriko lanak biharamunera arte amaitutzat utzirik. Umore ona da nagusi. Alde batean gizonezkoak, emazteak bestean, kontu kontari denak.

Mustraka hastear dago. Taula gainera bildu dira hirurogei eta piku jokolariak eta «Agur Jaunak» kantatzeari ekin diote, lau ahotsetan, guretzat abestua izango balitz bezala. Ez da hala: «pastorala 'Agur Jaunak' kantatuz hasiko da» argitu digu Berzaitz errejentak. «Berrikuntza ugari izanen da: lehen perikiaren (predikuaeren) aurretik, 'Agur Jaunak'. Musika eta kantua elkarrekin bat eginik emanen dira —uste dut

orain arte ez dela hori sekulan egin—, batzuk pastoralaleko musika taldearekin, eta sintetizadore batekin jokolaria bakarka ari denean. Taula gaineko mugimendu berriak ere egokitu ditugu, bai kirixtientzat bai turkentzat... Tradiziozko egiturei behar diegu segitu, bai, baina pastorala ere behar da aitzinatu eta aberastu».

Harispe militar eta marexala zergatik hautatu duten galdetu diogu Pierre Paul Berzaitzi. «Iraultza frantsesak ekarritako ideia berrien alde borrokatu zuen Harispek. Baina ez dugu bautatu militarra zelako, euskaldunak iraultzaren alde jendea bildu zuelako baizik. Monarkia zaharkituari oldartu zitzaion. Ez zuen hemendik ibes egin, beste batzuk bezala. Uste dut Euskal Herriaren batasunaren aldeko ideia bat erakusten

Xalbador

Fernando Aire 'Xalbador' bertsolaria Urepelen jaio zen 1920ko ekainean.

Frantses irakaslearekin nekatuta, 11 urte zituela utzi zuen eskola eta artzantza lanari lotu zitzaion handik aurrera. Gaztetatik elizkoia eta kantu zalea izaki, Iparraldeko doinu eta kantutegi zabala gorde zuen bere baitan. Gipuz-

koako Zaldibiko artzain batekin hartu omen zuen bertso-tan kantatzeko ohitura eta Mattin Treku kide zuela ihardungo zuen herririk herri, Basarri eta Uztapiderekin batera 60. hamarkadako bertsolaririk puntakoena bilakatzera.

Auspoa argitaldariak plazaratu zizkion bi liburu: «Ezin bertzean» (1969) eta «Odolaren mintzoa» (1976). Aurten azaroaren 7an beteko dira hamabost urte Urepelen berari eginiko omenaldian hil zela. Baina bere ahotsa entzuteko paradarik bada oraindik; Antonio Zabalak grabatu eta Bertsularien Lagunak elkarteak apailatutako «Odolaren mintzoa» kasetea eta baita Herri Gogoa etxeak agertutako «Xalbador» diskoan ere.

duela. Gazteria bildu zuen oldartzeko. Frantziako ofizialek kendu egin zioten bere euskaldunen milizia, eta orduan soldaduek ibesi egin behar izan zuten Euskal Herritik. Maite

diarrek pastoral bakar bat ikusi dute eurek egina —1985eko «Allande Oihe-narte», Allande Agergarai- idatzia—, aurrekoa 1884ean taularatu bait zuten. Orain, bost urteko bitartean biga-

■ Muskildiko abuztuaren 3ko emanaldi gauez izango da, eta taula nahiz publikoarentzako lekua argiztatu egin beharko dute ●

zuen herriak, bi aldiz dipu-tatu hautatu bait zuten».

Hemezortzi kantuz osatuta dago «Harispe», Berzaitz kantariak konposatutako doinu. 70 lagun inguruk parte hartuko du bertan, herriarren laurdenak (285 biztanle ditu Muskildik). Jokolarietatik zaharrenak 60 urte ditu eta 5 besterik ez gaizteenak.

Egun bizi diren muskil-

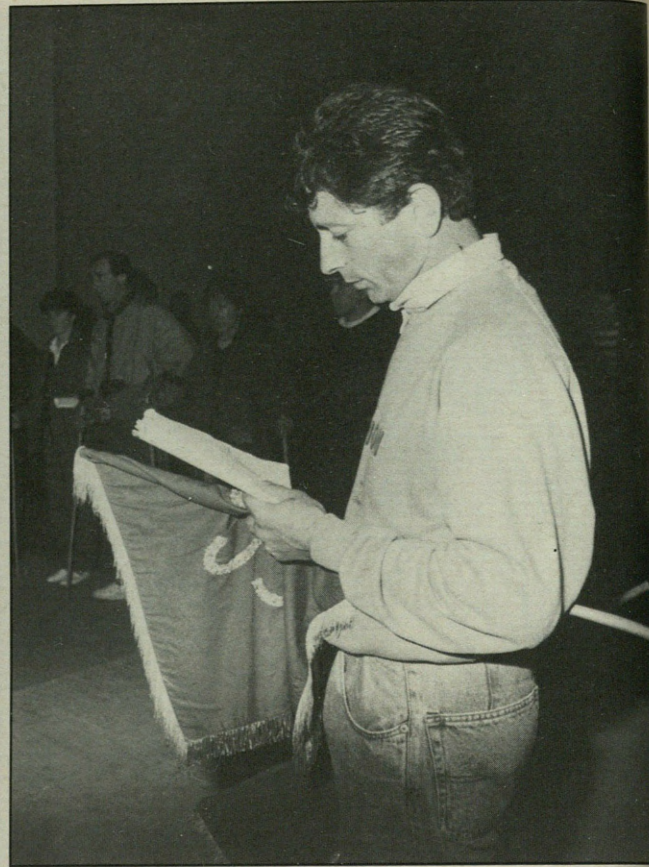
rena izango dute.

Bi emanaldietarik abuztuaren 3koa gaueko bederratzietan hasiko da. Beraz, zelai guztia argiztatu beharrean izango dira. «Hernititik ekarriko dugu ekipoa». Lan nekeza, baina ederra. Beste bi alditan bai-zik ez da egin pasterala ilunpean: 1976an Atharratzen («Santa Grazi») eta 1988an Urdiñarben («Agosti

Pierre Larrandaburuk gorpuztuko du Xalbador Larrañen.

Muskildiko emazteek umore onez egiten dituzte musttrakak. Eskuinean, Rekalt, Xalbador pastoraleko errejenta.

Xaho»). *«Jantziak, Borde-
len alokatuko ditugu».*

Gauerdia pasatua zen Muskildi utzi eta Larrañera iritsi ginenerako. Maldan

gora, ilargi handi baten argitan. Herri guztian entzuten ahal ziren musika bandak jotako doinuak. «Betzüla» deiturako trinkete

berriaren ataritik zetozen. Hara bilduak ziren jokolari larraintarrak, bi saxofonista, tronboi jolea, tronpetista eta atabalaria... eta baita, gu be-

zala, begirale arrotz batzu ere.

Hotz zegoen ordurako. Haatik, musttrakako giroa bero. Pierre Larrandaburu sujeta bakarka kantari, Jean Pierre Rekalt errejentaren parez pare. Laurogei bat lagun inguruan, isilik eta adi. Tartean, Roger Idiart pastoralaren idazlea eta Martzel Akozeberri herriko auzapeza. Kantua bukatu duenean, txaloak eta bibak.

Uhaitza elkartearen taula erabiliko dute bi pastoraletan.

Zintzarrada Larrañen

Larraintarrek biziko duten laugarren pastorala izango da «Xalbador». Aurrekoa 1953an jokatu zen, lehenago 1891ean eta 1759an estrainekoa. 250 biztanleko Larrañe antzezpenaren burutzeko irrikitan dago.

Lau ahotsetan «Agur Jaunak» kantatuz hasiko da Muskildiko Harispe pastoralak.

Trinketeko hormetan paratu dituzte euren lanari buruz orain arte prentsan argitaratutako artikulu guztiak. Euskal Telebistako Funtzioa programara gonbidatu zituzteneko bideo kaseta preziatuki gordeta daukate. «Hemen ez da ETB ikusten abal, baina Baionako lagun batek grabatu zuen».

Muskildiarren emanaldiak amaitu ostean ekarriko dute taula herrira. Bien bitartean, tamaina bereko egurrezko zolua paratu dute. «Garrantzitsua da taularekin obitzea» diosku Roger Idiart erretoreak, «mugimenduen neurriak egokitzeko eta, batez ere, taularen gainean jotako makil kolpeek bat egitea erdiesteko».

Hiru ordu t'erdiko iraupena izango du «Xalbador» pastoralak, klasikoa egiturari dagokionez, eta aberastasun nabarmenena doinuaren aniztasunean datzala: 15 taldean emango direnak eta beste 40 Xalbador ber-

herriko etxeetan bildutako era guztietako zintzarriak kulunkatuz. Bestetik, «gauza berria da hain pertsonaia eta gai hurbilak pastoral batean agertzea. Hamabost urte besterik ez dira Xalbador hil zela. Ho-

aurre egin die, ordea, Jean Louis Davant euskaltzainak ARGIA 1.338 zenbakian (maiatza): «Xalbadorri botatzen zaio ez dela pertsonaia epikoa eta gudukari gabe ezin dela pastoralik egin. Baina ez ote zuen epopeia bat bere baitan bizi Xalbadorrek, Euskal Herriaren egoera gogorra ikusiz? Gudukak halaber izpiritualak izan daitezke. Antzerkiari dagokio horien nolabait bizi araztea».

«Fida naiz bi pastoral handi ukanen ditugula. Segur nago aintzinekoei zorrik ez duketela aurten-goe».

■ Xalbador bezain pertsonaia hurbilik ez da inoiz pastoral batean agertu; oraindik bizi den jendea antzeztuko dute

tsolariarenak.

Dena den, badira bi puntu bitxi larraintarren lanean. Alde batetik, usadio zahar bat gaurkotuko dute: zintzarrada. Emanaldi egunetako goizean berrogei ardi-kalejira bat izanen da,

rrrelako pertsonaiarik ez da inoiz izan pastoral batean. Oraindik bizi den jendea ikusiko dugu: familia, bertsolariak».

Kritika batzuk izan dira han eta hemen pastoralen gaien aukeraketaz. Honela

Aitor Bayo
Gorka Arrese

Mundu osoko 4.200 kantari Gasteizen uztailaren 18tik 28ra bitartean

Europa Cantat, abesbatzen olinpiada

Musika koralaren alorrean mundu mailan egiten den ekitaldirik garrantzitsuena da Europa Cantat, musika sinfonikoaren olinpiada alegia. Hiru urtetik behin antolatzen da, 1961ean Alemaniako Passau hirian lehendabizikoz egin zenetik. Datorren astetik aurrera Gasteizek hartuko du bere baitan.

JAVIER CAMENO

antolatzaile nagusiaren ustez, «Europa Cantat Araba-ekartzeko izugarrizko eragina izan du Gasteizen urtero egiten den Nazioarteko Abesbatzen Asteak». Izan ere, urtero antolatzen den honek ikusleen aldetik arrakasta itzela izan du lehen aldiz egin zenetik.

Horrek egin du posible Estatu espainiarrean egiten den lehen Europa Cantat Gasteizen izatea. Musika koralarekiko zaletasun handia dagoela adierazi du Camenok: «Europako Cantateko zuzendari bertara etorri zenean, berri-rituta geratu zen Araba ordu berean zortzi kontzertu egon eta denak betetzirela ikustean. Ez omen da beste inon horrelakorik gertatzen».

Europa Cantat ekitaldia lau mila eta berrehun lagun inguru bilduko ditu, mundu osotik etorriak. Emanaldirik garrantzitsuenak gaueko izango dira batik bat, baina egunean zehar ere giro kulturala mantendu nahi izango dute, eguneroko hiru kontzerturen bitartez.

Gauetz aurkeztuko denaren entseiu orokorrak egingo dira goiz partean, eta kontzertuak entzun ahal izango dira arratsaldetan herriko kokagune ezberdinetan. Horixe izango da abesbatzak banan banan ezagutzeko aukera.

Hala ere, ez da ikuskizuna horretara mugatuko. Egutero 19'00etan talde ezberdinetako partaideek be-

Javier Cameno harro dago Europa Cantat handiena antolatzeaz.

egingo dute libreto aman-
komun bati jarraituz, R.
Sun-ek zuzendaritzapean.

Ekitaldi nagusiak Zezen
Plazan eta Araba Pabilioian
egingo dira ilunabarrean.
Kontzertu nagusietarako
toki hauek aukeratzearen
arrazoia, Araban dagoen
zaletasun haundia eta
mundu mailako ikuskizuna
izateagaitik aspero den
jende kopurua zabala izan
da.

Gasteizen ospatuko den
Europa Cantat-a bestekin
konparatuz hainbat berezi-
tasun izango ditu. Hain zu-
zen, lehen aldiz parte har-
tuko dute profesionalek eta
hurrek eta inoiz baino es-
kenatoki gehiagotan lan
egingo da.

Gasteizen hurrek nahiz profesionalek ere parte hartuko dute.

Kantarientzat egoitza bila

aila honetako ikuskizu-
nak prestaketa lana ikara-
garria eskatzen du eta hiru
urtez ihardun dute antola-
tzaile gasteiztarrek. Eta ez
dira gutxi izan antolakuntza
kontuetan sortutako ara-
zoak.

zuela onartu behar izan du-
te. «Azkenean seirehun
partaidek baino ez du etxe

lako da».

Mundu mailako gertakari
honetaz baliaturik eta he-
rrialde anitzetako jendea
etorriko dela kontuan har-
tuta, euskal kulturaren
ezaugarri adierazgarrien
erakusketa moldatzea pen-
tsatuta daukate.

duela hamar urte sortu zen,
Gasteizko Manuel Iradier
abesbatzari bere urtemugan
egin zitzaion omenaldian.
Eta oraingo honetan Europa
Cantat-eko musikari guztiak
agurtzeko berregin nahi
izan dute.

«Lan honen helburua
galdutako dantzak eta doi-
nuak berreskuratu, betiko
dantzak hartu eta gaur
egungo bizitza eta ideie-
tara egokitzea da» adierazi
digu Felix G. Petite zuzen-
dariak. Ikuskari hau mun-
tatzeko, Euskal Herriko his-
torian zehar egon diren une
garrantzitsuenetan oinarritu
dira.

«Europa Cantat-eko zuzendaria etorri zenean, harrituta geratu zen Araban ordu berean 8 kontzertu egon eta denak bete zirela jakinda» ●

Egoitzarena izan da ho-
rietatik larriena, Cameronek
dioskunez. «Gasteizek ez
dauka espero den jende
guztia hartzeko beharrez-
koa litzatekeen azpiegitu-
ra». Hori dela eta, Europa
Cantat-aren historian lehen
aldiz, parte hartzaileek etxe
partikularretan sartzea nahi
izan zuten antolatzaileek.
Asmo honek ordea, Gastei-
zen harrera oso ona izan ez

partikularretan tokia
izango».

Dena den, kantari guztiei
egoitza bilatzeko egon diren
arazoei ez diete berebiziko
garrantzia ematen, inpor-
tanteago uste dutelako ikus-
kizun honek inoiz baino
jende gehiago hartuko
duela. «Egoitzak bilatzeko
arazoak egon badira, se-
kula egin den Europa Can-
tat baundiena izango de-

«Herriak» ikuskaria

azpi herrialdeetako herri
kirolen finala eta «Herriak»
izeneko antzezlan eskaini-
ko zaiei ongi etorri bezala.
Izan ere, hilaren 21ean mu-
sikariak zenbait kontzertu
emango dute Euskal He-
rrian zehar, eta hoi-
en amaiera aipatutako herri ki-
rolen txapelketa izango da.
«Herriak» antzezlan

Leire Aberasturi

Igone Olarte

Zinegileak Europako Elkarteko kultur-politikaren kontra

Manifestua plazaratu dute telebisten gaineko azken erabakiei erantzunez

Mugarik gabeko Telebista du izena Jacques Delors-ek zuzentzen duen Europako Batzordearen azken erabakiak, baina zinegileen ustez mugak ez ezik Europako zinegintzak desegingo ditu politika honek. Egoeraren larriak bultzaturik manifestua kaleratu dute mila zinegilek kulturaren tratamendu komertzialista salatuz.

FEDERICO Fellini, Louis Malle, Milos Forman, Claudia Cardinale, Juan Antonio Bardem, Ingmar Bergman, Wim Wenders,

Jean-Paul Belmondo eta Luc Besson dira aipatu manifestua sinatu dutenen arteko batzuk, hala nola telebista eta zine alorreko hainbat

nazioarteko erakunde, Frantzia, Belgika eta Italiakoak batez ere.

Sinatzaileek «eufokraten» (Europako teknokraten) jokaera salatzen dute eta argi uzten dute hauen xedea Europako estatuek beraien kultur produkzioak babes-teko arauak indargetzea da, kultur produkzio hauek herri desberdinen izakera isladatzen dutela ahortiz. Kontutan hartu behar da merkatu batuaren ildoan proposatzen diren arau berriek kuota sistema eta diru

laguntza berezia plangintzaren desagerketa dakartela, Italia, Frantzia eta Belgikan adibidez.

Kuota eta babes-neurrien gaineko eztabaida hontan, sakonean bi jarrera guztiz kontrajarriak agertzen dira; batetik, kultura beste edozein merkantzia edo lehengai bezala ikusten dutenak, eta bestetik sormen lanak herrien senaren erakusle gisa hartzen dutenak, eukratak batetik, eta kultur jendea bestetik.

Arau berriaren atzean indar desberdinak biltzen dira, baina martxan jartzekoan produkzio amerikarrak izango dira benetako irabazleak. Guzti horren aurrean haxe da manifestuko sinatzaileek egiten duten azken eskaria: «Delors jaunari, Batzordeari eta borren zerbitzuei benetako errealitatean birkokatzea eskatzen diegu, eta Europako herrien izakera ugariaren mailako zine eta telebistarako benetako politika sortu baino lehen deusezten ez segitzea».

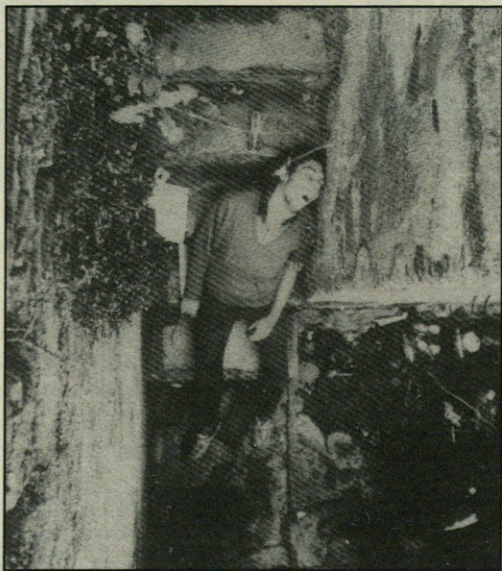
C. Cardinale eta G. Depardieu, sinatzaileetako bi.

Iskanbilak Parisen Jim Morrisonen heriotzaren hogeigarren urteurrenean

Europa osoko gazte mordoska bildu zen uztailaren 3an Pariseko Père Lachaise kanposatuan, Jim Morrison zenaren hilobira erromes. The Doors taldeko liderra duela hogeit hamar urte hil zen Parisen sobredosiaz eta haren oroimenezko ekintza antolatutik egon ez bazen ere iskanbilak ez ziren falta. Poliziak, CRS-ak, hainbat gazte detenitu zituen egunean zehar, baina gauzez izan ziren enfrontamentutik bortitzenak.

Kanposantuko atea itxi ondoren sartzen saiatu ziren batzuk eta gogor erantzun zien poliziak. Emaizak: auto bat erreta, pare bat polizia eta hainbat gazte zaurituri eta beste hogeit hamar bat atxiloturi.

Azken hamarkadako prentsa-argazki galegoak

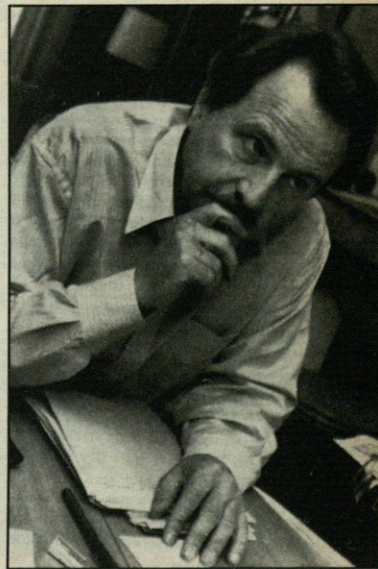
Azken hamar urteotan Galizian egindako prentsa-argazkien erakusketa zabal eta interesgarria antolatu dute Lugoko argazkilarien kolektiboak eta bertako Diputazioak. Erakusketarekin batera katalogoa ere zabaldutik eta bertan azaltzen da argazkigintza mota honek duen eragin eta garrantzi soziala: «Prentsan agertzen diren argazkiek, egunkariaren bizitza laburra dutenek, eragina dute gure amankomuneko imajinarioan, eguneroko kultura mugatzen dute eta baldintzatutik egiten dute gauzei begiratzeko, objektuekin erlazionatzeko gure modua».

Komunikabidea, egungo gizartearen ardatza

EGUNGO gizartea irudiaren gizartea dela, behin eta berriro entzuten dugun esaldia da; komunikabideak, ikus-entzunezkoak bereziki, mende bukaerako gizarte garatuaren zutabe nagusienetakoak bilakatu dira, kasu askotan eztabaida politiko eta benetako informazioaren kaltetan. Prozesu horren azken adibidea, Golkoko gerran jasandako irudi uholde eta informazio eza izan dira, irudiaren zibilizazioa nagusitu zaio idatzizkoaren zibilizazioari. Horixe da, hitz gutxitan, Régis Debray pentsalari frantsesaren azken liburuaren abiapuntua.

Liburuaren izenburua irakurri ordutik («Cours de médiologie générale» - Mediologia orokorreko kurtsoa) ikerketa disziplina berri batekin egiten dugu topo. Zer ote da mediologia? Egileak berak dionez mundu-ikuskera jakin batek egoera erreala nola aldaraz dezaken aztertzen du zientzia horrek, aintzineko antropologo eta etnologoek aipatzen zuten hitzen botere sinboliko berbera.

Baina gizakien arteko komunikazio-bideak aldatzen diren neurrian komunikazioa bera ere aldatzen dela aipatzen du Debray-k, eta gure gizarteetan bide horiek aldatzen ari dira. Hasi batean ahozkoa zen transmisioa, ondoren inprimategiak eta idatzizkoaren hedaketa etorri ziren, eta egun garai berri baten aurretik gaude. Honela defini-

Régis Debray

tzen du egileak azken fase hau: «Proposamen guztiak ikusentzunezkoetik pasatzen dira, horixe da galbaea; halako ideia ezin badaiteke ikusentzunezko komunikabideetatik eman, baztertu egiten da. Halako ekintza bati emango zaion garrantzia, eskeiniko zaion denbora etab., berriak ikusentzunezko medioan duen baliagarritasunaren arabera erabakitzen da».

Debray-ren liburuan (oraingoz frantsesez bakarrik argitaratua) azterketa sakon eta interesgarria azaltzen da, funtzionamendu lege zenbaiten deskripzio hutsa baino askoz gehiago, egungo eta bihurtzeko gizartearen gaineko gogoeta argia.

J.M. Heritz

T E I L A K

■ ARTISAU 91N EUSKAL HERRIKO ARTISAUEK 11 STAND APAILATU ZITUZTEN

HOGEITASEI STAND zabaldu ziren joan den astean Donostian izan zen Artisau Erakusketaren hamargarren edizioan. Bertan teknika tradizionalak jarraitzen dituzten eskulangile eta diseinuaren munduan dabiltzan sortzaile berriak bildu ziren. Standak gain hiru mahainguru izan ziren.

■ AINHOA ARTETA, NARCISO YEPES ETA JOXE MANUEL AZKUE «UZTAILA MUSIKALA»-N

LOIOLA 91 fundazioak Loiolako Basilikan izango diren sei kontzertu antolatu ditu «Uztaila Musikala»-ren barnean. Iragan astean Joxe Manuel Azkue aritu zen eta ostiralean Ametsa abesbatza izango da. Larunbatean Jorge Anton, Alejandro Zabala eta Ainhoa Arteta; uztailaren 19an Manuel Carra eta Pedro Corostola eta uztailaren 20an Narciso Yepes.

■ HAMABI TALDE LEKEITION NAZIOARTEKO KALE ANTZERKI JAIALDIAN

EUSKAL HERRIKO kale antzerki jaialdi bakarra den Lekeitioko honen aurtengo edizioa ostegunean hasi eta igandera arte ospatuko da. Bertan hamabi talde bilduko dira, hiru atzerrikoak. Atzerriko taldeak Britainiako Tuchenn, Laponiako Beaivvas Sami eta Kataluniako L'avalot dira, eta bertakoak: Hika, Maskarada, Trapu Zaharra, Pikor, Clownart, Etxebarriko antzerkia, Lekeitioko Herria, Zuberoako Maskaradak eta Jake-Mate. Jaialdian hemezortzi emanaldi ikusteko aukera izango da, bi estreinaldi mundial barne. Pikor taldeak, «Nor Da Da?» ikuskaria estreinatuko du eta Errenteriako Arabako Pikor taldeak «Nor Da Da?» ikuskaria estreinatuko du eta Errenteriako Jake-Mate-k «Kasketa», haurrei zuzenduriko lana. Bi Maskarada ere izango dira Zuberoako Maskaradaren eskutik eta Lekeitioko herriak Maskarada antzerki taldearekin «Gastibelzaren Karabinak» Marc Legasse-ren lana antzeztuko du.

E R R A N A K E R R A N

«Bere kultur aldea beti miretsi izan diot erlijioari. Zorionez, Arantzazu, ez da bertako Ama Birjina; Oteizaren eskulturak, Salbatore Mitxelena, Bitoriano Gandiaga ere bada. Eta neretzat horixe nagusiki».

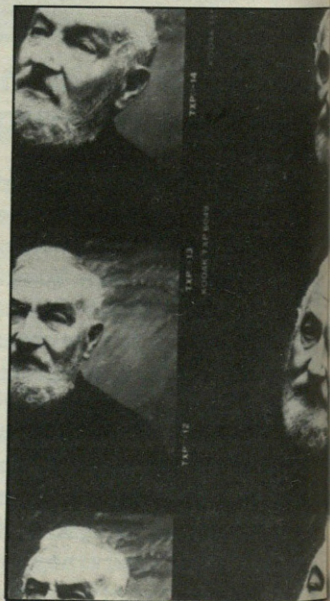
Andoni Egaña.
Euskaldunon Egunkaria,
1991-VII-4.

«Krisia. Hemengo zinegile eta produktoreek sarri esaten duten hitza izanda ere, inor gutxi dago geldi, gehienak lanean ari da».

Felix Ibargutxi.
El Diario Vasco, 1991-VII-3.

«Tumore txiki bat daukat buruko eskuineko hemisferioan, memoriari dagokion horretan, nik apenas erabiltzen dudana zatian. Tumoreak bost axola, nik ezkerreko hemisferioa erabiltzen bait dut, sorkuntza eta imaginazioarena».

Jorge Oteiza.
Egin, 1991-VII-5.

TXUTXU - MUTXUKA

«LARRUN» ALDIZKARIA HEZKUNTZA GAI HARTUTA

LARRUN pentsamenduzko aldizkariaren azkeneko zenbakia iazko martxoan plazaratu zen. Isilune luzearen ondoren, hilabete honetarako espero da 10. zenbakia, Patxi Larrionen zuzendaritzapean apailatua. Kasik gai monografikoa landuko da bertan, hezkuntzari buruzkoa. Ikastolaren inguruan mintzatuko dira Iñaki Etxezarreta eta Antton Izagirre, aurrez aurreko elkarriketan. Dossier batek segituko dio: «Euskal Herriko Unibertsitatea?», Fito Rodriggez, Antton Azkargorta, Joxerra Etxebarria, Joseba Alvarez, Itxaso Idoiaga eta Laura Mintegiren kolaborazioez moldatua.

NOR - NORI - NOR K

«Pastorala gauzasinple bat da. Ez dira arropak ederregi behar, kanpotik bezala jendeak ikus dezan Pastorala, ilusiturik eta gastu ainitzekin. Ez naiz sobera alde arizale ainitz izan dadin».

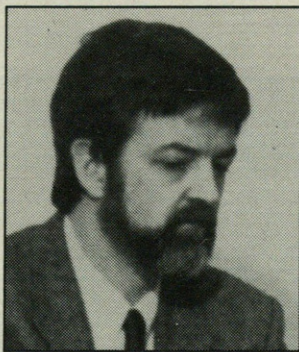
Junes Casenave.
Euskaldunon Egunkaria,
1991-VII-7.

«Haur literatura guztiak biru ardatz hauen inguruan garatu izan dira: eskolako umeak era atsegin batez alfabetatu beharra, abadeek erlijioa irakastean Biblia baino liburu gozoagoren baten premia, eta abertzaletasuna edo herriaren ezaugarriak iratxekitzearen beharra».

Xabier Monasterio.
El Mundo, 1991-VII-3.

«Euskaraz grabatzen den guztia entzuten da Euskadi Gaztea Irratian».

Eduarne Ormazabal.
Deia, 1991-VII-5.

J. RAMON BELOKI

euskal egunkari instituzionalaren proiektua aurrera eramateko arduradun nagusi bezala izendatua, politika lanetan hasiko da Gipuzkoako Diputazioan. Eli Galdos diputatu jeltzalearen gabineteko buru jarri dute, prentsa alorreko zein kulturakoak gertutik gainbegiratzeko ●

TXEPETX-I

bi hizkuntzetara itzuliko diote «Un futuro para nuestro pasado» liburua. Orain arte agertutako bi edizioak espainolezkoak izan baldin badira ere, aurtan izango dira kalean lehenik ingelesezko itzulpena eta ondoren euskarazkoa, Adorez eta Atseginez Mintegiari esker ●

XABIER ITURBEK

gorpuztuko du Iñigo Pikandia pertsonaia, Lekeitioko herriak uztailaren 14ean eskainiko duen «Gastibeltzaren karabinak» operetan, eta Eba Kintana izango da Estanislada Gastibeltza. Aktore, musikari eta bertsolari, 100 bat lagunek parte hartu du obra prestatzen ●

Kirola

Hondartzetan baloia airean, boleibola ere gora laster

UDARAN kirola egiteko aukerak ugaltu egiten dira eta horretaz baliatzen direnetako bat boleibola dugu. Urte osoan egiten duenik badago ere, hondartzetan hainbat tokitan ikus daitezke kirola honen zaletuak eta denborapasarako kirol mota hau aukeratzen dutenak. Kirola honen promozioa urtez urte handiagotuz doa. Eta ez da kasualitate hutsa aurtengo denboraldian nesketan «San Pedro Apos-

tolua» Deustuko Kirol Taldeak Ohorezko Mailarako postua lortu izana.

Hainbat hondartzatan ere hastapenezko ikastaroak antolatu dituzte eta martxan dira dagoeneko. Donostiako Ondarreta hondartzan goizez boleibolean aritzeko bi jolasleku prestatu dituzte bina monitorerekin. Arratsaldean edonorentzat libre utziko dituzte. Bestalde, Baiona ere dugu zaletu asko biltzen dituen boleibolaren

Boleibola
gorantz doan
kirola da.

«hiriburua»; bertako hondartzan bakarrik, egokitu-tako laurogei bat pista dau-de, eta gazte mailan harrera handiko kirola da eta asko praktikatzen dena.

Hegoaldean oraindik lan handia egin beharra dago kirola honen maila hobetzeko. Alde batetik, mutilek normalean beste kirolekara

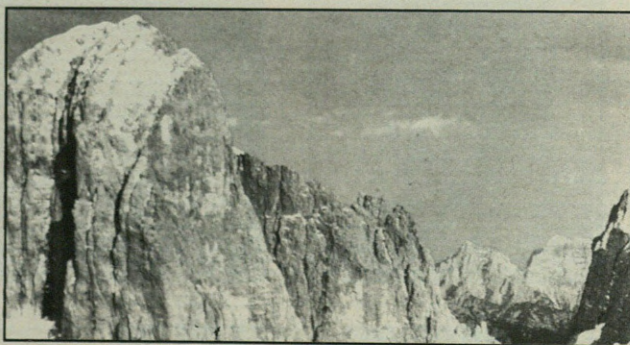
jotzen dute, eta neskek, bestetik, oraindik ere ez dira gehiegi animatzen. Azpiegitura sendorik ez du, eta eskoletan ere ez da gehiegi zabaldtu. Lurraldeka, Gipuzkoa eta Bizkaia dira txapelketetan indartsuenak. Badakizue, «bestelako» kirola ausartu nahi duenarentzat.

Bidaia

Pirinioetako bazter bakartiak amets

OHITURA bihurtu da mendizale giroan (bai eta mendizale ez direnen artean) udaro Pirinioetan astebeteko pasatzea. Guzti horrek dirua suposatzen duela jakinik, hainbat montaje egin dituzte jendearen eskariari erantzuteko. Guzti honek eta bisitari askoren utzikeriak, turismoaren urrezko arraultzedun oilo berria sortarazi du lurralde hauen kaltetan.

Guzti hau alde batera utziaz (ahazterik balego) Pirinioetako harana bazter txukuna denik ezin da uka-

Urtero Pirineoetara gero eta jende gehiago joan ohi da.

tu, mendizaleari makina bat aukera ematen dizkiona ibilaldietarako.

Haran honen jatorria garai batean mendi hauetako hainbeste glaziarretako bati zor zaio, bere U formak erakusten duen bezala. Bi aldeetara izugarritzko paretak altxatzen dira, eta bukaeran

hain famatua den Perdido gailurra dago, bere glaziarraz inguratua. Bertara igotzeko malkar galantak behar dira igo, Balcón de Pinetara heltzeko lehenik (1.000 metrotako desnibela), eta gailurra bere gailentzeko ere. Alde hau da gutxien erabilia eta zailena dena

3.200 metroko Perdido igotzeko.

Ez da hau aukera bakarra, eta egonaldia luzea bada beste gailur asko ere egin daitezke: hala ere Cilindro, Marmoré eta Lamunia dira guk proposaturikoak. Cilindro behetik ikusgarria da, lainoak bere magaletatik (magalak baino amildegiak) isilik arrapaladan erortzen bait dira. Lamuniaz ere bada zer esanik, bere oinean dagoen lakua uztailean oraindik izoztuta egoten bait da, bere gainean oinez ibili ahal izateraino.

Egonaldia kanpina behean jarrita egin daiteke, edo sosak gastatzeko gogorik balego Monte Perdido paradorean.

O sasuna

G astronomia

Z ientzia

Diabetearen
erremedioa,
Tanzanian

DIABETE izeneko gaisotasunarentzat konponbidea aurkitu berri dute Tanzaniako ikerlariek. Gaitz hau oso zabaldua da, eta azken estudioek diotenez munduan 50 milioi pertsona omen dira kutsaturikoak.

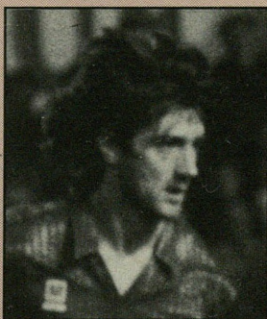
Erremedio berria «Rumex usamberensis» delako belarra da, oraintsu arte Dar es Salaam Unibertsitateko UIMTT Medizina fakultatean ikertzen aritu direna. Probak gaisotasun hau zuten 40 lagunekin egin ondoren emaitzak oso onak izan ei dira. Belarra jaso bezala har daiteke, baina irakitea ere komenigarria omen da. Ikerlariek egunean hiru edo lau aldiz hartzea gomendatzen dute.

«Rumex usamberensis» belarra merkatuan aurkitu ahal izango da, horretarako baimena iada emana bait du Tanzaniako gobernuak.

Gaitz askoren kontrako erremedioak naturan bertan ditugu.

JOSE ANGEL ITURBEREN ELTZEA

Joxe Mari Bakerorentzat

JOSE MARI BAKERO

Une honetan Joxe Mari Bakerori menu bat egitea oso gauza atseгина da arrazoi berezi batzuek medio. 'Bat', ezkondu berria delako. Guztioak dakigunez horrelako ospakizunek janedan handiak dakartzate beti berarekin, eta horrexegatik nahikoa asperturik egongo da jatetxeetako janarekin.

Gainera, arrazoi profesionalak direla eta, hain luze bere herriatik kanpo egonak gure etxe eta ohizko sukaldaritza gehiago estimatzen lagunduko zion dudarik gabe. Gure gaurko menua, beraz, ezaugarri horietako plateretan oinarrituko da.

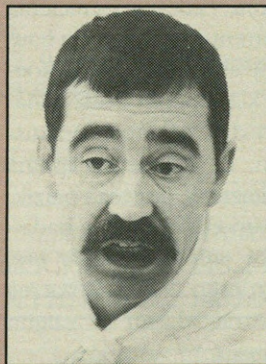
Lehen platererako marmitako on bat jarriko diogu. Plater honek futbol zelai gaineko jokaldiak argi ikusteko oso komenigarria da.

Bigarrenez, baserriko oilasko eder bat barazki goarnizio batez lagundurik. Bigarren hau ezkonberriak gure edozein baserritan jan eta gozatu dezaketen platera da.

Postrerako, berriz, fruta terrinak arraultzesnez. Lehen bi horiek janda hirugarren honek erabat asetuko zaitu.

Edateko arabar Errioxako ardo on bat jarriko dizugu, 86eko «Viña Salceda» delakoa esate baterako.

Gauza handia izango litzateke hemengo betiko platerak diren hauek jan ondoren, hauen usai gozoak, inguruak, eta horiek jatean izandako gogoetak, ametsetan izan arren ere osteratu urdinez jantzita ikusteko balioko balute. Guk behintzat asko atsegingo genuke.

JOSE ANGEL ITURBE

Komuneko
zuloa

Egun Britainia Handian erabiltzen diren komunek 9 litro ur gastatzen dituzte deskarga bakoitzean. Ezarri diren arau berrien arabera, 1993tik aurrera jarritako komunek gehienez 7,5 litro ur erabili beharko dituzte deskargan. Azterketa batek adierazi duenez, oraingo diseinua jarrita 6 litro ur nahikoa izango lirateke mokordorik itsaskorrena ere eramateko. Aldaketa txiki batzuek eginez (ur sarreraren banaketa hobetu eta kiratsak baztertze) erabiltzen den S itxurako eduki tutuak eduki dezakeen ur-kantitatea txikiagotuz) 4 litro ur aski lirateke. Azterketak helburu zehatz eta ulergarri bat zuen: libratu ondoren komuneko zuloa garbitzeko behar den ur-kantitatea minimoa mugatzea.

ELHUYAR

Zinema

JOHN BADHAM-EK zuzentzen ditu Michael J. Fox eta James Woods ko-

KEVIN COSTNERRI egokitu zaio Sherwood basoko Robin Hood, Lapurren Printzipearen rola egitea, Kevin Reynoldsen esanetara.

Nahiz Kevinek soberan «txupatzen» duen, nahiz amodio eszenak soberan dauden, aintzina dezakegu bigarren bertsio honek etnizidade kutsu gehiago eduki badauzkala: jendea nola antolatzen den basoan, etxeak egiten, borrokan...

media exageratu baina dibertigarrian, «Colegas a la fuerza» gazteleratu filmean.

Keinu ugariz josirik, egoera zertxobait artifiziala baina bigarren begi batez hartu behar direnak. Umorez. Polizia gogor eta zihurrak, aktore famatu bat polizigai-poliziatore itxuraldatua, gogoz aurka hala ere. Hemendik gatazkak, purrustadak, kalapitak. Barregarri eta dibertigarria.

eta abar. Jende eszena hauei esker «Robin Hood, Lapurren Printzipea» filme hau ikusgarriagoa suertatzen da.

WALT DISNEY zenduta badugu ere, Mari Errauskin, Errauskiñe, Cen-

drillon edota Cenicienta haurrentzat eta ez hain haurrentzat ikusgai. Klasikoe-tan klasikoena. Uda baliatzen dira halakoak erakusteko. Ez du merezi ipuina kontatzeak, ikusteak baizik. Irakurketa ugari egin badaitezke ere. Egin behar ere, zuen esku ikusle! Gozatzea libre da, ahaztu ez zaigun heinean.

ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA

Arteak

Museo artistiko erlijiosoa

HAMAR urtez gauzatu den proiektua bistarak moduan da. Donostiako Amarako Elizbarrutiko Museoa ikus daitezkeen era guztietako obrak, hartu eta kontserbatu ezezik, erakusgai jarri dituzte mezu bikoitza azalduz; batetik, Euskal Herriko historiaren kristautasun memoria egin nahi izan dute, artearen bidez gelditu zaiguna oinarri hartuz, eta bestetik, ikuspegi erlijiosotik harago alderdi artistikoa ere kontuan hartu dute. Bi alderdiak, erlijiosoa eta artistikoa, Euskal Herriko Historian uztartuta agertzen zaizkigu, eta museoa bildutakoa behar horri erantzutera dator.

Obrak XII mendetik aurrerakoak dira denak, eta guztira ehun bat inguru piezak eta koadrok osatzen dute behin betiko izaera izan asmo duen sortu berria den erakusketa, eta bertan hinarro hauek isladatzen dira: hastapeneko kristautasuna (Erdi aroa, X-XV), finkapena aro modernoan (errenazimendua eta barrokoa, XVI-XVII) eta aro garaikidea, krisia eta pizkundea (XIX-XX). Zeresan ugari emango duen erakusketa, bisita derrigor.

Dantza

DANTZARIAK aldizkariaren 49. aleak argia ikusi du. Euskal Dantzarien Biltsarrak argitaratzen duen aldizkariaren zenbaki berriak bost gai nagusi jorratzen ditu. Lehen orrialdeetan Iñaki Irigoien eta Felipe Amutxastegik aurreko ale batean hasitako Xemeingo Ezpata-dantzari buruzko artikuluari jarraipena ematen diote. Ondorengo orrialdeetan Marrukoa, Segurako ihauteriak eta euskal dantza herrikoien soinuaztertzen dira. Erdiko

DANTZARIAK 49

orrialdeetan Aintzinako Argazkiei eskainitako lau orrialde berezi aurki daitezke.

Bertsoak

● Hilaren 16an, Bizkaiko Mañun, **Mañukorta** eta **Jon Lopategi** eguerdiz eta arratsaldez kantari arituko dira.

● Ekainaren 16an, Lazkaoko 'Areria' zineman, Goierriko bertsolariak arituko dira. Besteak beste **Mendizabal, Igartzabal, Zeberio, Iraola, Begiristain** eta **Goiburu** izango dira bertan. Saioa 22.30etan hasiko da eta «Maizpide» euskaltegiak antolatuko du.

● Hilaren 18an, Iurretako Harrihaundia auzoan, bertso saioa iragarrita dago bertako eskoletan. Bertan **Egaña, Peñagarikano, Mañukorta** eta **Jon Lopategi** laukotea arituko da. Saioa 21.00etan hasiko da.

● Ekainaren 20an, Adunako plazan, **Telleria, Sorozabal, Lazkano, Agirre, Mañukorta** eta **Euskitze** arituko dira.

● Hilaren 20an ere, Gabiriako Aztiria auzoan, **Murua, Sebastian Lizaso, Egaña, Peñagarikano, Igartzabal** eta **Txomin Garmendia** izango dira. Saioa 22.30etan hasiko da.

Ekitaldiak

● Beti bezala aurten ere «**Baztandarren Biltzarra**» uda partean ospatuko da. Elizondoko herria topaleku, uztailaren 21ean izango da baztandar guztién urteroko zita. Egun osoan zehar ekintza eta ikuskizun ezberdinak izango dira. Bertaratuz gero egun polit bat pasatuko duzue.

**UZTAILAN,
ESKEINTZARIK
ONENAK!!**

THINDOKI, S.A.

GAT 1.025

ITALIA: Irteera: uztailak 2, 16 eta 23 Bilbotik

Astebete Erroman, Hotela * * * H. D. .... 56.500 pezeta.

TUNEZ: Irteera: uztailak 1, 15, 22 Bilbotik

Astebete Hotela * * * H. D. .... 42.800 pezeta

TURKIA: Irteera: uztailak 13 Gasteiztik

Astebete Hotela * * * H. D. .... 51.400 pezeta

GREZIA: Irteera: uztailak 2, 9, 16 eta 23 Gasteiztik

Astebete Atenasen, turista hotelean H. D. .... 44.400 pezeta

“Grezia ... zure esku” ..... 52.500 pezeta

Aireportuko tasak 1.000 pezeta.

MADEIRA: Irteera: uztailak 2, 9, 16 eta 23 Gasteiztik

Astebete Hotela * * * H. D. 41.900 pezeta

Pentsio erdia 56.800 pezeta

TAILANDIA: (Mad edo Bon-etik)

Irteera:

uztailak 2 eta 9

uztailak 16

BANGKOK (H. Price) H.A. .... 116.700 pezeta ..... 126.700 pezeta

BKK/PATTAYA (Prince/Loma R.) H. A. .... 118.200 pezeta ..... 128.000 pezeta

BKK/PHUKET (Jade/Patong R.) H. A. .... 140.600pezeta ..... 150.000 pezeta

Francisco Gascue, 1
Telf. 52 45 12
20.100 ERRETERIA

General Etxagüe, 14
Telf. 42 38 34
20.003 DONOSTIA

Urdaneta, 11 bajo
Telf. 88 72 00
ORDIZIA

Legazpi, 8 bajo
Telf. 72 37 76
ZUMARRAGA

Musika

Egileak: Amaia Zubiria eta Txomin Artola. **Titulua:** Folk Lore sorta I. **Argitaratzen du:** ELKAR-ek.

Urte luzetan biribildutako lana

BAZEN garaia! Horrenbeste lan elkarrekin eta fruiturik ez. Haizea taldea banatu zenetik, ia etengabea izan da Txomin eta Amaia arteko lankidetzak. Eta oso emankorra izan dela esan behar: eskenan elkarrekin, batetik besteari diskoan ahotsez lagunduz, e.a. Baina ildo tradizionaletik bildutako hamarnaka abesti grabatu gabe.

Folk musikaren bidetik jotzen duten talde askok ez bezala, Amaiak eta Txominek —nork bere izena eta bere izana gorderik— tradizioren jo dute, abesti zaharrei modak egokitutako doinuak bilatu gabe.

Gehienak kantu herrikoiak dira eta gainontzekoak —Etxahun Iruriren «Goizian argi hastian» kasu— ia ia herriarenak dira dagoeneko. Aurreko garaiekin konparatuta, jantzi egin dituzte abestiak, Txominen kitarra akustikoa nabarmendu egiten da; Alan Griffin-en flautazko ekarri lasaia eta Joxan Goikoetxeak soinuarekin erakusten duen trebetasuna dira dekorazioa osatzen dutenak. Hala ere garrantzitsuenak abotsak dira, elkarri neurria jarri eta bien goi maila erakutsiz. Aipagarriak asko izanik, borobila da Bilintzen «Behin batean Loiolan» kantua gainean Amaiak egiten duen interpretazioa, umorez bete eta sentimendu osoz kantatua.

Lan intimista eta —garrantzitsuena— sail baten lehen atala. Nahikoa besteek honen maila iristea.

RITXI LIZARTZA

● Nafarroa Behereko Donazarre herrian, hilaren 17an, **Amaia Zubiria** eta **Txomin Artola** ariuko dira kantari.

● Uztailaren 19an, **Su Ta Gar** taldeak Nafarroako Biana herriko pilotalekuan kontzertua eskainiko du, gualdeko 23.00etatik aurrera. Hilaren 20an, **Hertzainak** taldearekin batera, Bizkaiko Iurretan joko dute, plazan, ordu berean.

● Hilaren 19rako, Gipuzkoako Ordizia herrian, rock-kantaldi ikusgarria antolatu dute; izan ere, pilotalekuan, 23.00etatik aurrera.

rrera, honako taldeek hartuko dute parte: **Delirium Tremens**, **Potrotaino**, **Baldin Bada** eta **M-ak**. ● Uztailaren 21ean, **Tapia eta Leturia** trikitilariak Zornotzako udaletxeko plazan ariuko dira, 22.30etatik aurrera.

● Santurtzin, besteak beste, honako taldeek kantaldiak eskainiko dituzte: hilaren 15ean, **Oskorri** k eta **Kepa Junkera** k; hilaren 17an **Zarama** k. Kontzertuak Arrantza Kaian izango dira, 23.30etan hasita. **Oskorri** taldea Lazkaon izango da, hilaren 18an.

Uztaila, Jazzaldien garaia

BAIONAKO Harresietako II. Jazzaldiak

hilaren 19tik 21 bitarteko asteburuan goi mailako partaidetza bilatzea lortu du. Musierolako Atea eta bereziki prestatutako oihalezko aterbea izango dira eskenatokiak. Partaideak, egunez egun: ostira-lean, **J. P. Amourux** eta **Boogi Machine**, **The Slack Band**, **Pierre Boussaguet and friends**, **Buck Clayton**, **George Benson**, **Count Basie** eta **Buddy Guy Blues Band**; larunbatean, **West Coast All Starst**, **Lavern Baker**

All Starst, **Panama Francis** eta **Savoy Sultans**; igandean, azkenik, **Holly Cole Trio**, **Nhop Trio**, **Gerard Badini**, **Super Swing Machine** eta **Tenor Sax Summit**.

Aurten argazki-erakusketak, jazz-taldeak kale eta ostatuak girotzen, entzunkizunak, eta abar ere izango dira.

Antzerkia

MAITE Agirre kolektiboaren «Pelotari» lana, pilota jokoaren espresioa dantzaz eta gorputzaren bidez ematen saiatzen da; txalapartak ezartzen du erritmoa. Zuberoako pastoralen modura, kantuz emandako perediküa du sarrera eta agurra. Bestalde, erabateko pastoralak, «Pantzar» alegia, oso errituala da, parateatrala. Hilaren 20an Ondarrun izango dira, pilotalekuan, «Pelotari» lanarekin.

● Hilaren 17an, **Koldo Amestoi** ipuin kontalariak «Gaua luzea izanen da...» istorioa hurbilduko die Lazkaoko Maizpide euskaltegi-ko ikasleei eta Azeria zinemara joan nahi duten guztiei, ikuskizuna 21.30etatik aurrera hasiko da.

● Uztailaren 16an **Jake Mate** taldeak Errenteriako Gabierrotan «Kasketa» izeneko haurrentzako muntaia kaleratuko du. Hilaren 19an, aldiz, Elorrion, «Itzala» lanari ekingo dio.

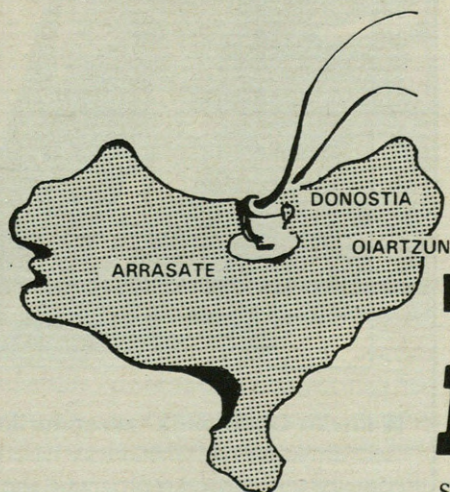
● **Bihar** txotxongilo taldeak «Adarbakar iluna» la-

nari ekingo dio, hilaren 18an Donostiako Chofre plazan, 16.30etan eta hilaren 19an Bizkaiko Otxandio herrian, 17.30etan.

● Uztailaren 22an, **Tantaka** taldea Tuterako jesuiten antzokian izango da, arratsaldeko 20.00etan, «Hansel eta Gretel bezala» lanarekin.

● Goloka taldeak parte hartuko du Oviedoko Kale-antzerki Jaialdian, uztailaren 17an eta 19an. Bi lan prestatu ditu: batetik «Arabian kalejira» eta bestetik, «Goloka oilo koloka».

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12-35 49 14

Telebista-Irratia

BOTOIA SAKATU AURRETIK

Gogor artean gogorrena

Larunbata 20

21.50etan, «Missouri».

Zuzendaria: Arthur Penn. Antzezleak: Marlon Brando, Jack Nicholson, Randy Quaid, Kathleen Lloyd.

Marlon Brando eta Jack Nicholson leiho txikitik ikustea ez da egunero gertatzen den gauza. Arthur Penn zuzendari amerikarraren esanetara biak, bio-

lentiaren munduan mugitzen da «Missouri» filme hau. Luze-metraia 1880an kokatua dago, Amerika mende-baldeko Montanan. Ley Claiton bakeroak lapur laukote bat har-
rrapatzeko agin-

dua jasotzen du, eta baita, ondorioz, haien bila abiatu ere. Arthur Penn zuzendariaren karrera, bi aktore handi hauena ez bezala, bide gorabeheratsua izan da. «Bon-ny and Clide», «La jauria humana» eta «El milagro de Ana O'Sullivan» izan dira berak eskaini dizkigun lanik onenak. Azken bolada honetan lan gutxi pantailaratu ditu eta ez kritika oso onaz. Amerikar zuzendari berri eta iraultzailea kontsideratua izan zena azkenean erdibidean geratu da.

● **Uztailak 14**

21.10etan, Ilunabar Aldea: «Bigarren aukera».

Beisbol jokalar handia izandako gizon bati kirol munduan berriz ere zerbait izateko aukera eskaintzen diote. Jokalari ohiak okasio berria aprobetxatu nahiko du, nahiz jakin erabaki horrek bere familiarentzat ondorio kaltegarriak sor ditzakeena. Bere handinahi-keriak on baino kalte gehiago egingo dio azkenean.

● **Uztailak 21**

14.50etan, Udako Zinea: «Tximista zaldi zuria».

Zuzendaria: William A. Lurvey. Antzezleak: Mickey Rooney, Susan George, Isabel Lorca, Billy Wesley.

Zaldi lasterketen inguruan errodututako filmea. Stephanie gaztea eta bere zaldi zoragarria oztopo eta zailtasun guztien gainetik nagusi izan nahi dute norgehiagoetan. Bere ametsa betetzeko Lucas senargaia-
ren laguntza beharko du.

IKUSI BAIETZ

● **Uztailak 15 (astelehena) 22.15etan «Ene ba bideoak».** Aitor Mazok aurkeztutako etxean egindako bideoen programa.

● **Uztailaren 16an, astearte, 21.30etan, «futbola».** Amerika kopako Brasil-Uruguay partidua zuzenean.

● **Hilaren 17an, asteazkena, 14.50etan, «Hor konpon tour».** Patxi Gonzalezek aurkeztutako musika eta umore show ibiltaria.

● **Uztailak 20, larunbata, 14.45etan, «H 2 rock».** Mare Behobideren eskutik bideo, lehiaketa eta kon-

tzertuen berri ematen digun saioa.

● **Uztailak 21, igandea, 16.40etan, «Hau da A.U.».** Artista agentzia ero bezain paregarria.

● **Uztailak 21 (igandea), 22.00etan «futbola».** Amerika kopako finala.

TXORI BATEK ESAN DIGU

■ **Eneko Olasagastik zuzenduriko «Bi eta Bat»** saio arrakastatsuko partaideak hasiak dira iada pantailaratu beharreko programa sorta berria prestatzen. Elena Irureta, Kike Amunarriz eta Aizpea Goenagak osaturiko «Hau da A.U.» agentziakoek, berriz, urtarilean ekingo diete euren grabaketei.

T elebista-Irratia

Marie Agues: «Ez gara
publizitate irrati bat»

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Kanpaia joka

Udako programazioaren lehen saio berria hilaren batean ikusi nuen. «Hondartzara» eguzkia gori-gori dagoelarik grabatu eta iluntzean eskaintzen diguten lehiaketa da. Lehen aurkezlea, abizen ezaguneko Itxaso Atutxa biskaitzarra, soineko luzetxoaz agertu zen, bainu jantziaz apaindutako lehiakide eta ikusleez inguratuta. Bigarren aurkezlea, Anjelmar Alkain, itsasertzean azaldu zen, uretan zegoen bati deika, 'Vanessa, Vanessa, etorri hona Vanessa'. Eta saioko azafataren gorputz ederra erakutsi zigun plano luze batek, Anjelmarik zera zioen bitartean: 'Beno, Vanesak ez daki euskaraz, baina berdin da'. «Hondartzara» kalearekin kontaktatu nahi duen programa bat denez, ETBko programazio arduraduna den Koro Lasarteri egin zioten elkarrizketa xarmanta. Itsasok: 'Tb batzuk titiak, eperdiak eta denadelakoak erakutsiz erakartzen dute jendea; ETBk bide hori jarraituko du?' Korok: 'Beste batzuen artean bai, nahiko sanoak dira eta'. Gero jolas gehiago, eta guztiei hasiera zein amaiera emateko, kanpaia jo zuten, bai aurkezleak eta baita familiako guztiek ere. Bukatzeko, irabazle suertatu zen laukotearentzat bi pertsonentzako bidaia bat (familia erdiarentzat, edo) banatu zuten, aurkezleak mikrofonoari txalo zaratsuetan ematen zizkion bitartean. Zubipekoen musika, primeran.

nahi izan diegu Behe-Nafarroako berrieri, eta bestalde lana egiten dugu Iparraldeko berriak emateko Gure Irratikoekin eta Xiberoko Bozarekin. Elkartzen gara arratsaldeko zazpi t'erdietarako saio baterako, eta bestela albisteak elkar-trukatzen ditugu.

A. Entzulegoa noski euskalduna izango dela, baina zein moietatakoa?

M.A. Ikusiz gure lurraldean laborari eta nekazari asko daudela gehienak horiek ditugu. Dena den denetarik dugu entzuleen artean, gazte, zahar...

A. Noraino zabaltzen dira Irulegi irratiaren ubinak?

M.A. Noski Nafarroa Beherea osoan, Lapurdin ere bai, Zuberoan, Nafarroako Baztanen. Eguna egoki bada ia Bordeleraino entzun daiteke gure irratia.

A. Publizitaterik edo ba al da?

M.A. Ez gara publizitate irrati bat. Dirua laborariet eskututako abisuei esker, herrietako festei esker eta urtean behin eginiko atez-ateko kanpaina bati esker ateratzen dugu.

EÑAUT APAOLAZA

R.M. MARTIN SABARIS

Azken urte hauetan Iparraldean euskara hutsean diharduten hiru irrati sortu dira, haietariko bakoitzak herrialde bana okupatzen dute. Irulegi Irratiko Mari Aguesekin aritu gara irrati honen antolakuntzaz mintzatzen.

ARGIA. Noiztik ari da Irulegiko Irratia martxan?

M. AGUES.

Hasi 1982ean hasi zen. Hiru edo lau baigorriarren eskutik hasi ere ikusi bait zen irrati baten beharra zegoela Nafarroa Beherean. Hau izan zen hasiera arras materiala gutxi-rekin eta diru problema aunitzekin. Ordutiko eguneroko lau orduak atzean geratu dira, eta goizeko sei t'erdietatik arratseko hamaiketara aritzen gara.

ARGIA. Zein programa-keta duzue gaur egun?

M.A. Goizetan batez ere berriak, abisuak... Goizeko sei t'erdietan titularrekin

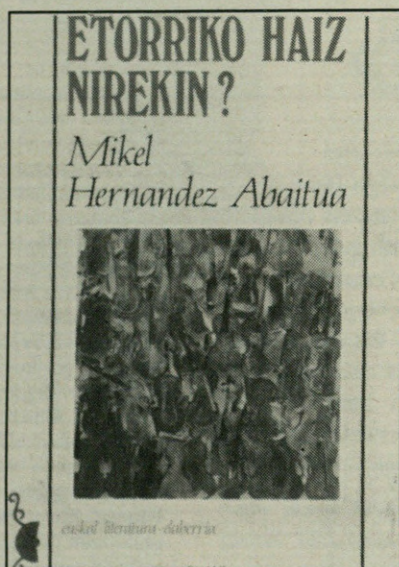

aritzen gara, oren laurdenero berriak eta goizeko bederatzietatik goiti musika eta kantu programaketa bat. Hamaiketan haurren emankizuna, sozial emankizuna, laborariena, kirola... dependitzen du. Berrietan protagonismo berezia eman

Liburuak

Nobelaren eraikuntzan

Etorriko haiz nirekin?
Egilea: Mikel Hernández
Abaitua. Argitaratzen du:
ELKAR-ek. 167 orr.

BI ipuin bilduma zituen argitaratuak orain artean Mikel Hernández Abaituak, azkena (*Ispiluak*) 1885.ean. Sei urteotan liburutik kale-ratu ez badu ere, artikulugintzan maiz aritu da hantemenka, besteak beste, bi gai nagusiren inguruan: batetik, euskal literatur-prosaren normalkuntza prozesua eta bestetik, Euskal Herriaren nazio-erakuntzan biolentziak eta elkarriketak bete beharreko papera. Eragin garbia eta zuzena du, nere ustez, idazleak bi gai hauekiko duen

ardurak orain berri kaleratu duen nobelan.

Gaur eguneko garaian eta Euskal Herrian esplizitoki kokaturiko narrazio hau hogeitabi ataletan dago banatua, hamaika luzexegoak, hamaika nahiko labur, zenbatzeko modu ezberdinez bereizita. Zifraz zenbatutakoek (BAT, BI...) nobelaren ardatz narratiboa osatzen dute: unibertsitete-irakasle baten bizi-arazoak kontatzen dizkigu, bigarren pertsona autorreflexiboan; letraz zenbatutakoak (A,B,C...), berriz, geu-

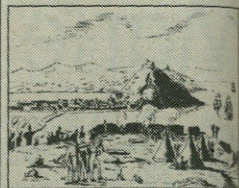
re gizartean hain erruzak izan diren eta diren biolentzia-eskena solteak dira, 'alde bietako' bortizkeria, hirugarren pertsonan eta tonu objektiboan (horregatik hain zuzen egiten zaizkigu hain gogor) deskribatuak. Pertsonaia nagusiaren egunerokotasunaren eta torturak, hilketak, bonba leherketak... deskribatzen dituzten pasarte horien arteko kontrastea da nobelaren lorpenik handiena, nere ustez.

Nobelagileak ahalegin berezia egin du, bestalde, euskara *normaldua* erabiltzen, errejistro errualetatik ihes eginez, segur asko, gaur egungo hirietako gertaerak kontatzeko gaur egungo hirietako euskara erabili behar dugulakoan. Merezi zuen ahaleginak, baina ez dakit goizegi ez ote den gure irakurle-belarriek euskara *berri* hori sinisgarritasunez irentsi dezaten, batez ere narratzailearen eta pertsonaien ahotsetarako oso antzerako errejistroak erabiliz gero.

Testuaren literaturtasuna materia narratiboaren egituraketan, kultur erreferentzi ugarietan (musikalak batez ere, ez ahaztu libururekin batera kasete bat eskuratzeko aukera ere badela), jenero ezberdinen nahasketan (poemak, kazetari prosa ikutua duten pasarteak,...) bide datza. Ez da gutxi, baina nahikoa al da?

GERARDO MARKULETA

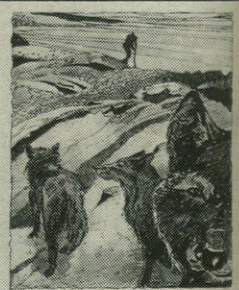
FRANTZESTEKO BERTSOAK

AUSPOA

Egilea: Antonio Zavala.
Titulua: Frantzezeko bertsoak, I, II.
Argitaratzen du: AUSPOA.

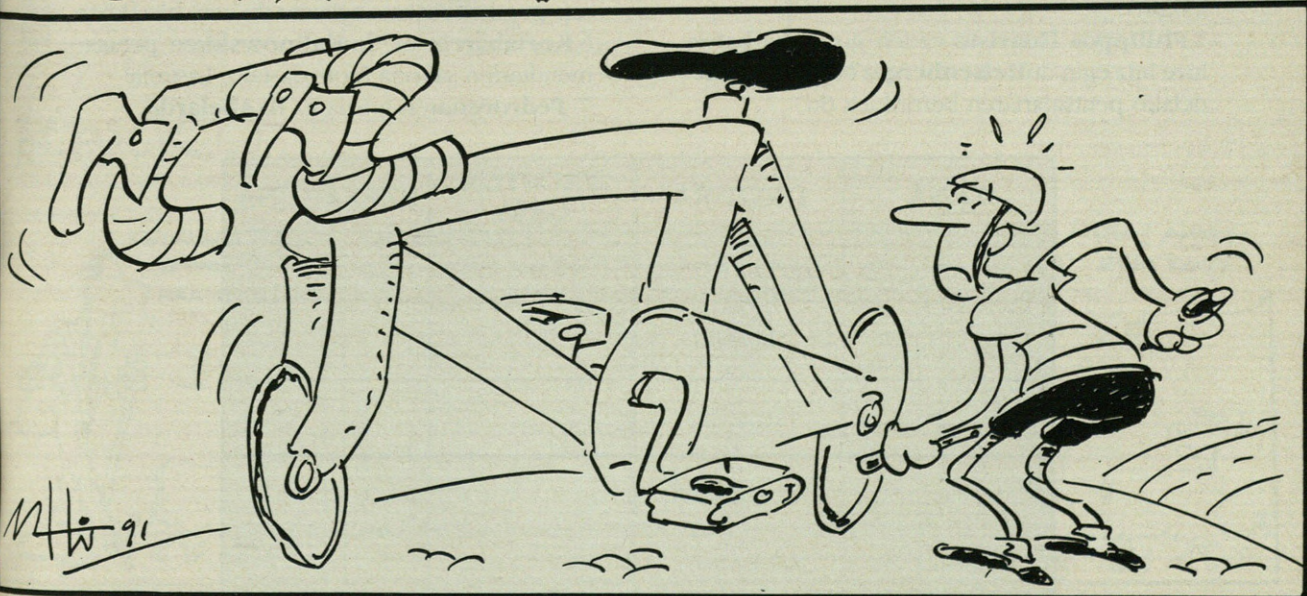
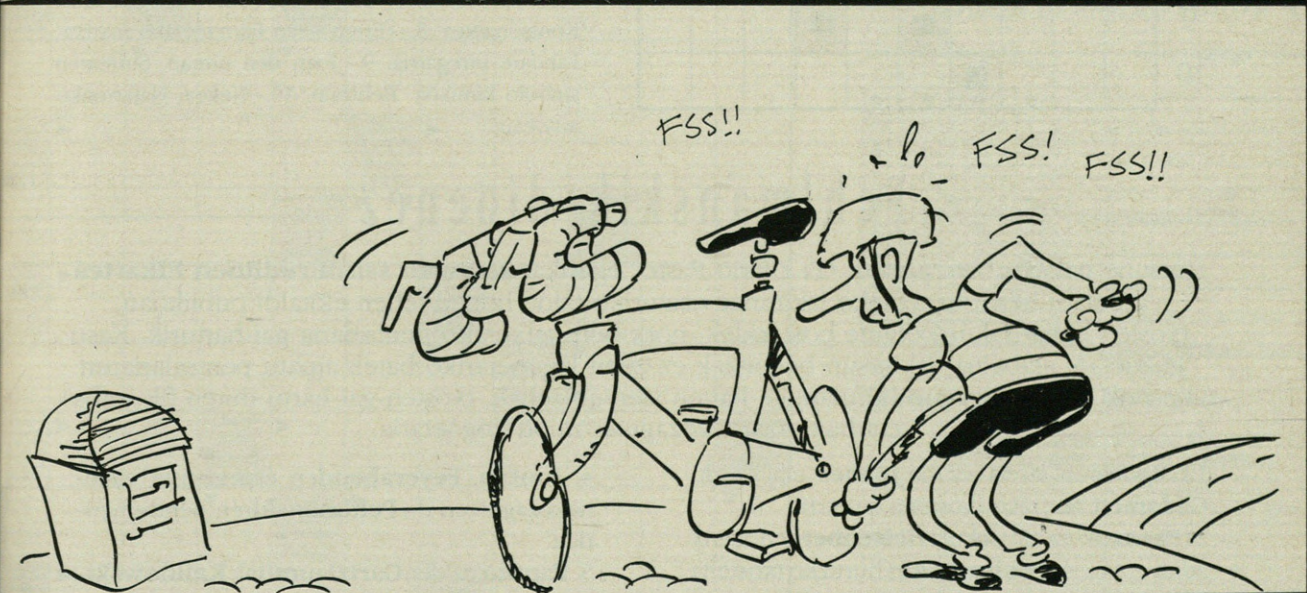
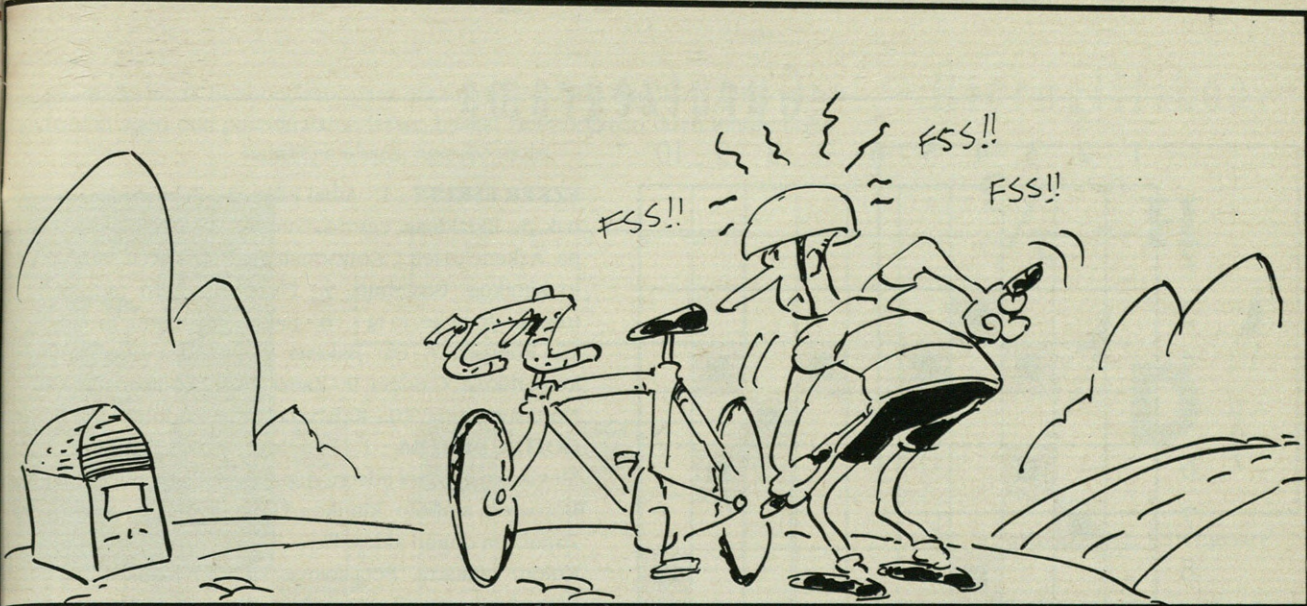
Bertsoak. 170 orr. 148 orr.
Sail mardul honen 212 eta 213. liburuskak kalean daude dagoeneko. Honako honetan, beste hainbatetan bezala, Aita Zavala aritu da bilduma-lanetan: Iparraldeko euskaldunek frantzezea deitu Independentziaren Gerraren inguruan idatzitako bertsoak.

Egilea: Jack London.
Itzultzailea: Tomas Sarasola.
Titulua: Bizitza maite eta beste ipuin batzuek.
Argitaratzen du: GEROK.
Ipuinak. 100 orr.

Itsasoa da Londonen inspirazio-iturria. Bere gai garrantzitsuenetako bat gizakia eta naturaren arteko borroka da, 'bizi-legea', Seve Calleja-ren hitzetan.

Denborapasa

Gurutzegrama

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3				■						
4			■		■		■		■	
5								■		
6			■						■	
7		■								
8				■						■
9					■		■			
10				■						

EZKER ESKUIN : 1.- Atbal jolea. 2.- Zelatan daude-
nak. 3.- Ekialdean, eguzki. Guraize. 4.- Lehen pertso-
na. Azkeneko letra. Kontsonantea. Uranioaren sinbo-
lo kimikoa. Bostehun. 5.- Pluralean, herri musika
tresnak. Jo ta ke, jo ta ... 6.- Jainko egyptiarra. Erreto-
kia. Röntgen. 7.- Bat. Baketia. 8.- Zalanta adierazte-
ko partikula. Galdera. 9.- Zama abere. Kontsonantea.
Nortasun agiria. 10.- Kalabaza. (Ipar.) Adorea.

GOITIK BEHERA : 1.- Pluralean, barazki mota. 2.-
Mexikoko alkohol edaria. Atzizkia. 3.- Izen arabiarra.
Boroaren sinbolo kimikoa. Eten gabe. 4.- Bada.
Zapaltzen dugun aldea. Zero. 5.- Ate, hitz elkarketan.
Kolare militarra. Potasioaren sinbolo kimikoa. 6.-
Bizkaiko herria. 7.- Argi, hitz elkarketan. Atzizkia.
Kontsonantea. 8.- (Errep.) San Ferminetako martxa.
Landare erregarria. 9.- Joan den urtean. Sufrearen
sinbolo kimikoa. Behizain. 10.- Nekea. Nafarroako
autoetan.

Pehlmanskik dioenez

Hutsune nabaria bete asmoz, "El Diario Pasto" egunkariko kultur sailak **Eruditoen Elkarte**a antolatu berri du. Etxeko jakitunez osaturiko talde honen lehen ekitaldi publikoan, txosten bana irakurri digute bost kidek, nork bere aukerako pentsalaria gai harturik. Kasu guztietan, alabaina, jakintsun bakoitzak ez zuen lagunetarikoa batek aipatu pentsalariaren berririk. Jakin ditzagun burulangle hauen izen-abizenak, txosten-gai hartu duten filosofoa eta bakoitzari ezezaguna zaion gogoetaria.

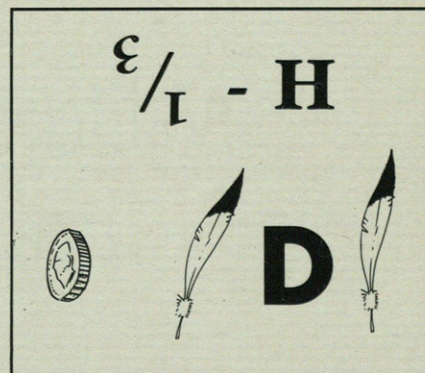
1. **Hilgoraren** izena ez da **Joanes** eta ez du **Gadameri** buruzko txostena irakurri.
2. **Pantxok** ez du sekula **Heisenbergen** izena aditu eta ez du **Pehlmanskiri** buruzko txostena irakurri.
3. **Philippos Huaristo** ezden gizaseme batek luze hitz egin du **Heisenberge**z baina **Gadame** delako pentsalariaren berririk ez du.

4. **Jontxu, Feyerabend**en espezialista bikai-
nakezagutzen du **Pehlmanskiren** pentsamen-
dua.
5. **Pantxo** ez den **Gartziaundiak Kalinowski**-
ren gogoeta sistema zehaztu du bere hitzaldian.
6. **Kortabarrik** ez du **Kalinowskiren** pentsa-
menduari sakona inoiz dastatu. Lastima!
7. **Pedrorenaren** grazia ez da **Abelardo**.

IZENA	DEITURA	TXOSTEN GAIA	EZEZAGUNA
	Gartziaundia		
	Hilgora		
	Huaristo		
	Kortabarri		
	Pedrorena		

Hieroglifikoa

Zer lapurtu zizuten lehengoan?

Duela bi asteko soluzioak

Gezi Nahasiak

●	Z	●	O	●	E	●	G
H	I	S	T	O	R	I	A
●	T	E	I	L	A	T	U
P	A	G	A	D	I	A	●
●	L	A	●	E	L	U	R
E	K	I	N	●	E	N	E
●	E	L	I	Z	A	●	K
E	R	A	T	U	●	D	O
●	I	●	A	Z	K	A	R
J	A	U	Z	I	A	●	D

Gurutzagrama

EZKER ESKUIN 1.-Askatasuna. 2.-Laukote.
Ar. 3.-Dira. Aneto. 4.-Alabak. Tua. 5.-Gaia.
Agor. 6.-Akatu. Urak. 7.-I. KuKu. K. R. 8.-Tz.
Aitzina. 9.-Zan. Tz. Nik. 10.-Akitu. Sara.
GOTIK BEHERA: 1.-Aldagaitza. 2.-Sailak. Zak.
3.-Kuraia. Ni. 4.-Akabatu. T. 5.-To. A. Ukitu.
6.-Ataka. Utz. 7.-Sen. Gu. Z. S. 8.-U. Etorquina.
9.-Natura. Nir. 10.-Arca. Kraka.

Hieroglifikoa: Bide laua da

Lehen hala, orain hola, gero...

EMAKUMEAK	I. URTEKO GIZONA	II. URTEKO GIZONA	III. URTEKO GIZONA
Edume	Patrizio	Jontxu	Patrizio
Arantzi	Txabi	Patrizio	Jontxu
Txaro	Jontxu	Txabi	Luix
Jone	Txus	Luix	Txabi
Idoia	Luix	Txus	Txus

KAXKU

M. A.

Militarren kontrako gerra irabazten ari gara

EKAINAREN 20a ez da erraz ahaztuko dudana eguna. Ezta ni Sevillan egun horretan epaitu ninduten militarrek ere. Zerbitzu militarri uko eginaren arrazoiak eskatu zizkidaten hartan, ez nintzen bakarrik egon eta ez nintzen epaitu bakarria izan. Ni bezala, bertara joandako Andoingo 35 lagunak epaitu zituzten. Euskal Herri zein Estatu mailako intsumisioen kolektibo osoa izan zen epaitua.

Hauteskunde osteko giro lasaian burutu zen juizio hura, botoak urnetara berriz ere deitu bitarteko denbora puska ederraren segurantzaz.

Gaur, uztailak 3, sententzia jaso dut: 17 hilabetetako kartzela zigorra. Honek, ordea, ez du nere ustea aldatu, militarren kontrako gerra irabazten ari garela erakutsi dit.

GIZARTE osoaren borroka da intsumisioarena. Indibualki irteera bat bilatzen ari garela esaten dutenek, gezurra diote. Gure helburua ez da, batzuek leporatzen diguten bezala, soldaduzkaz libratzea, soldaduzka eta armada guztiekin bukatuz gizarte erabat antimilitarista lortzea baizik. Intsumisioarena ez da, hori ere entzun beharra izan bait dugu, gizartearekiko insolidario diren gazte-batzuren jarrera. Ez zait inondik insolidario

IMANOL HUIZI ARREGI

(Intsumiso epaitua)

iruditzen borroka hau defendatzearen kartzelara joateko prest egotea.

Salaketa horiek arazoaren muinera jo nahi ez izatearen ondorio dira. Intsumisioen kolektibo oso baten kontra erasotzearen beldur, indibiduen errepresioa aukeratu duen estrategia maltzurra dute arma bakarria.

Intsumisioak, egun, eskuetatik ihes egin die, ezin dute 2.000 lagunek osatutako kolektiboaren kontra jo. Bakar batzu atxilotuta gainontzeko guztiak izutu nahia baino ez zaie gertatzen; jakin badakite, gero eta babes handiagoa duen borroka dela gurea.

EUSKAL Herrian asko gara intsumisioaren bidea aukeratu dugunok, eta kontuz! gero eta gehiago bait gara. Ez da kasualitatea Estatuko

intsumisioen % 60 inguru hemengoa izatea, NATOri eman genion ezetza kasualitate izan ez zen bezala.

Herri honen iragan historikoak eta egungo egoerak badute horretan zerikusirik, gehiengoa gure alde dago. Gero eta gutxiago dira egitura militarrek beharrezko ikusten dituztenak, inor ez soldaduzkaren funtzioa ulertzen duenik. Intsumisioen borrokaren helburua zuzena da, horretan datza gure indarra.

Tristea bada ere, lagun bat espetxera sartzekoan konturatzen gara askotan esku artean dugunaren garrantziaz. Andoainen Asier Garmendia izan zen kasu hori, borrokari inoiz baino indar handiagoz eutsi behar geniola erakutsi ziguna. Gaur egun 40 lagun inguru gara zerbitzu militarri uko egin diogun gazte andoaindarrok, gaztetxearen ingurukoak gehientsuenok. Andoingoa ez da, hala ere, militarzale artekoen uharte galdua, Euskal Herri eta Estatu osoan zehar sasoiz ugaltzen ari den mugimenduaren islada baino.

Azken bi urteotan sentsibilizazioa gero eta handiagoa da, eta kalean antzematen den gauza da hori. Beharrezkoa da egungo legeria errealitate horretara egokitzea. Gainontzeko guztia arazoaren irtenbidea atzeratzea baino ez litzateke izango.

APIKA

I N F O R M A T I K A

- Telefonoz deitze hutsarekin, zure instalazioa diseinatu dutenen laguntza jakituna gehitu diezaikezu zure sistema informatikoari.

- Software ekoizpen zentrua. Talde gazte eta kualifikatu batek **APIKA**ren software eskaintza eguneratzen du etengabe.

- Hardware mantenu zerbitzua.

- Training zerbitzua.

DONOSTIA

Ametzagaña 19, behea
Tlf.: (943) 27 47 11 - 28 33 99
Fax: (943) 27 46 00

BILBO

Begoñalde 9-1
Tlf.: (94) 446 76 84
Fax: (94) 446 76 85

- AHOLKULARITZA INFORMATIKOA
- INSTALAZIO INFORMATIKOAK
- ERABATEKO MEKANIZAZIOA

- BEHARREN ARAUERA KO PROGRAMAZIOA
- IHARDUERA EKONOMIKOEI EGOKITUTAKO APLIKAZIOAK

INFORMATIKA INTEGRALA

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

